

Talsu novada Ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plāns no 2026. līdz 2030.gadam

Saturs

Izmantotie termini un saīsinājumi	3
Ievads.....	4
1. Normatīvo aktu un politikas plānošanas dokumentu analīze	5
2. Novada enerģētikas un klimata stratēģija.....	7
3. Pašvaldības infrastruktūra	12
4. Mājokļi.....	22
5. Mobilitāte.....	30
6. Enerģijas ražošana.....	41
7. Pielāgošanās klimata pārmaiņām	47
8. Ieviešana un uzraudzība.....	60
Pielikumi: papildus informācija un dati.....	63

Izmantotie termini un saīsinājumi

AER	Atjaunojamie energoresursi
ANO	Apvienoto Nāciju organizācija
AP	Attīstības programma
CSDD	Ceļu satiksmes drošības direkcija
CSS	Centralizētā siltumapgādes sistēma
EK	Eiropas Komisija
EPS	Energo pārvaldības sistēma
ES	Eiropas Savienība
EUCF	<i>EU City Facility</i> (grantu programma pašvaldībām)
IEKRP	Talsu novada ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plāns
IPCC	Klimata pārmaiņu starpvaldības padome <i>Intergovernmental Panel on Climate Change</i>
Klimatneitrāls novads	Novads, kurā siltumnīcefekta gāzu emisijas tiek samazinātas un līdzsvarotas ar oglekļa piesaisti, sasniedzot neto nulles emisiju bilanci.
Klimatnoturīgs novads	Novads, kas spēj pielāgoties klimata pārmaiņu riskiem, mazināt to ietekmi un saglabāt funkcionalitāti ekstremālu laikapstākļu gadījumā.
LED	Gaismu emitējošas diodes <i>light emitting diodes LED</i>
LIAS2030	Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam
LU	Latvijas Universitāte
LVĢMC	Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs
NEKP2030	Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2030. gadam
PII	Pirmsskolas izglītības iestāde
RCP	<i>Representative Concentration Pathways</i> (siltumnīcas efektu izraisošo gāzu koncentrācijas izmaiņu scenāriji)
RTU	Rīgas Tehniskā universitāte
SEG	Siltumnīcefekta gāzes
Stratēģija 2030	Latvijas Enerģētikas ilgtermiņa stratēģija 2030 – konkurētspējīga enerģētika sabiedrībai
VPP2027	Vides politikas pamatnostādnes 2021.-2027. gadam
VUGD	Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests

Ievads

Eiropas Savienības klimata un enerģētikas politika balstās uz starptautiskām vienošanām, tostarp ANO Klimata pārmaiņu konvenciju un Parīzes nolīgumu, kuru kopīgais mērķis ir ierobežot globālās temperatūras pieaugumu. Lai to panāktu, valstis, tostarp Eiropas Savienība, izvirza konkrētus mērķus siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai un pārejai uz tīrākiem enerģijas avotiem.

Zinātniskie pētījumi apliecina, ka klimata pārmaiņas galvenokārt izraisa cilvēka darbība – fosilā kurināmā izmantošana enerģijā un transportā, kā arī lauksaimniecības emisijas. Pieaugot enerģijas un resursu patēriņam, palielinās arī emisiju apjoms, kas veicina vidējās temperatūras kāpumu. Tas ietekmē vidi un sabiedrību: mazinās bioloģiskā daudzveidība, pieaug ekstrēmu laikapstākļu biežums, kūst ledāji un paaugstinās jūras līmenis. Arī Latvijā novērojamas biežas intensīvas lietusgāzes, lokāli plūdi, ilgstoši sausuma periodi un karstuma viļņi.

Lai mazinātu klimata pārmaiņu ietekmi, Eiropas Savienība īsteno Eiropas Zaļo kursu ar mērķi sasniegt klimatneitralitāti līdz 2050. gadam. ES jaunie mērķi līdz 2030. gadam ietver:

- ✦ samazināt siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas par 55% (salīdzinot ar 1990. gadu);
- ✦ vismaz 42,5% enerģijas ražošanu no AER;
- ✦ energoefektivitātes uzlabojumus vismaz par 32,5%.

Latvijas rīcība klimata un enerģētikas jomā ir apkopota Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā (NEKP2030), kur akcentēta:

- ✦ fosilā kurināmā izmantošanas samazināšana;
- ✦ vietējo un atjaunojamo energoresursu īpatsvara palielināšana;
- ✦ ēku energoefektivitātes uzlabošana;
- ✦ enerģētiskās nabadzības mazināšana zem 5%.

Gan ES, gan Latvija izstrādā pasākumus arī pielāgošanai klimata pārmaiņām — plūdu, sausuma, karstuma viļņu un citu risku mazināšanai. Līdz 2027. gadam visām Latvijas pašvaldībām jāizstrādā pielāgošanās plāni. Reģionālā līmenī klimata politika tiek attīstīta arī Kurzemes plānošanas reģionā, īpaši ņemot vērā piekrastes teritoriju riskus un ūdensnoteku noslodzi.

Talsu novada pašvaldība ir izvirzījusi ambiciozu mērķi — kļūt klimatneitrālai līdz 2050. gadam. Lai to sasniegtu, nepieciešama mērķtiecīga rīcība energoefektivitātē, siltumapgādes modernizācijā, atjaunojamo energoresursu attīstībā, mobilitē un klimata riska pārvaldībā. Šis ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plāns ir būtisks instruments, kas apvieno gan emisiju samazināšanas, gan pielāgošanās pasākumus, nodrošinot Talsu novada ilgtspējīgu un noturīgu attīstību ilgtermiņā.

1. Normatīvo aktu un politikas plānošanas dokumentu analīze

Talsu novada ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plāns (IEKRP) balstās daudzlīmeņu normatīvajā un plānošanas ietvarā – no globālajiem mērķiem līdz vietējās pašvaldības attīstības dokumentiem. Šis ietvars nosaka kopīgo virzību uz klimatneitrālu, resursu ziņā efektīvu un sociāli taisnīgu attīstību.

Globālais un ES līmenis

ANO Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030 ietvaros noteiktie 17 ilgtspējīgas attīstības mērķi ietver arī tīras enerģijas pieejamību, ilgtspējīgu pilsētu un kopienu attīstību, nabadzības mazināšanu un klimata rīcību. ES līmenī šie mērķi konkretizēti ar Eiropas Zaļo kursu, Eiropas Klimata likumu un tiesību aktu pakotni „Gatavi mērķrādītājam 55%”. Tie paredz pāreju uz zemu emisiju un resursu efektīvu ekonomiku, kuras izaugsme tiek pakāpeniski atsaistīta no fosilo resursu patēriņa.

Svarīga loma ir ES direktīvām par energoefektivitāti un ēku atjaunošanu, kas pastiprina publiskā sektora pienākumus:

- ✦ samazināt enerģijas galapatēriņu;
- ✦ sistemātiski renovēt publiskās ēkas;
- ✦ izmantot energoefektivitātes pakalpojumus un līgumus;
- ✦ īpaši atbalstīt neaizsargātos un mazāk turīgos iedzīvotājus.

Pielāgošanos klimata pārmaiņām vada ES adaptācijas stratēģija, kas uzsver noturīgas infrastruktūras, veselības, ekonomikas un ekosistēmu nozīmi.

Pilsētu mēru pakta iniciatīva

Talsu IEKRP izstrādāts, balstoties uz Pilsētu mēru pakta enerģētikas un klimata jomā sagatavoto metodiku. Iniciatīva paredz, ka pašvaldības integrē:

- ✦ SEG emisiju samazināšanu;
- ✦ pielāgošanos klimata riskiem;
- ✦ enerģētiskās nabadzības mazināšanu vienotā rīcības plānā.

Nacionālais līmenis

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam, Nacionālais attīstības plāns 2021–2027 un aktualizētais NEKP2030 definē pāreju uz klimatneitrālu tautsaimniecību, uzsverot:

- ✦ energoefektivitātes un AER attīstību;
- ✦ enerģētisko drošību un neatkarību;
- ✦ stratēģisku ēku fondu atjaunošanu;

- ✦ enerģētiskās nabadzības rādītāju samazināšanu.

Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam un Vides politikas pamatnostādnes 2021–2027 izceļ pašvaldību lomu – integrēt emisiju mazināšanu un klimatnoturību savās attīstības programmās un teritorijas plānošanā, kā arī izstrādāt un ieviest pielāgošanās klimata pārmaiņām stratēģijas.

Reģionālais un vietējais līmenis

Kurzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija un attīstības programma uzsver zaļu, drošu un klimatnoturīgu attīstību, tostarp ilgtspējīgu mobilitāti un resursu izmantošanu.

Talsu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2040. gadam un attīstības programma nosaka stratēģiskos mērķus ilgtspējīgai videi, resursu gudrai izmantošanai un zaļajā domāšanā balstītai ekonomikai. Īpaši nozīmīgs ir rīcības virziens “Mājoklis, vide un mobilitāte”, kas aptver:

- ✦ dzīvojamā fonda un publisko ēku energoefektivitāti;
- ✦ inženierinfrastruktūras pārvaldību;
- ✦ ilgtspējīgu transportu un mobilitāti;
- ✦ dabas resursu un īpašumu pārvaldību.

IEKRP loma

Apkopojot globālās, ES, nacionālās, reģionālās un vietējās prasības, Talsu novada IEKRP kalpo kā praktisks instruments, lai:

- ✦ pārtulkotu augsta līmeņa mērķus konkrētos vietējos pasākumos;
- ✦ nodrošinātu atbilstību normatīvajām prasībām;
- ✦ sasaistītu klimata un enerģētikas rīcību ar Talsu novada attīstības stratēģiskajiem mērķiem.

Šādā veidā plāns stiprina Talsu novada virzību uz klimatnoturīgu, sociāli iekļaujošu un ekonomiski konkurētspējīgu attīstību.

Detalizēta informācija par visiem normatīvajiem aktiem apkopota 1. pielikumā.

2. Novada enerģētikas un klimata stratēģija

2.1. Enerģētikas un klimata vīzija

Ņemot vērā normatīvo ietvaru un Latvijas politikas mērķus, **Talsu novada pašvaldība līdz 2050. gadam izvirza mērķi sasniegt klimatneitralitāti.** Tas nozīmē attīstību un dzīvesveidu, kas nekaitē klimatam un nodrošina tīru, veselīgu vidi nākamajām paaudzēm.

Līdz 2030. gadam Talsu novada pašvaldība izvirza vispārīgo mērķi vismaz par 7% samazināt CO₂ emisijas, salīdzinot ar 2021. gadu. Šis mērķis balstīts uz aprēķinātajiem emisiju datiem (apkopoti 8. pielikumā) un atbilst nacionālajiem un Eiropas Savienības klimata politikas virzieniem. Papildus Talsu novada pašvaldība mazinās klimata riskus un enerģētisko nabadzību.

Lai šo mērķi sasniegtu, katrā no pieciem galvenajiem sektoriem ir noteikti konkrēti apakšmērķi, kas sniedz skaidru virzienu rīcībām gan pašvaldībai, gan uzņēmējiem, gan iedzīvotājiem. Tie aptver emisiju samazināšanu, energoefektivitātes uzlabošanu, ilgtspējīgas mobilitātes un atjaunojamo energoresursu plašāku izmantošanu, kā arī pielāgošanos klimata pārmaiņām – plūdu risku mazināšanu, piekrastes zonu aizsardzību un pilsētvides noturības stiprināšanu.

Apakšmērķi ir apkopoti 2.1. attēlā.

2.1. attēls: Piecu galveno sektoru apakšmērķi

2.2. Klimata ietekmju mazināšanas un pielāgošanās pasākumi

Plānā ir noteiktas 22 rīcības. To vizuālais apkopojums ir dots 2.2. attēlā, savukārt detalizēti apraksti atrodami turpmākajās nodaļās.

Rīcības ir grupētas piecos galvenajos sektoros un ietver gan SEG emisiju mazināšanas pasākumus (piemēram, mājokļu atjaunošanu, AER racionālu izmantošanu un veicināšanu, ilgtspējīgas mobilitātes risinājumus), gan pasākumus, kas stiprina novada

klimatnoturību (piemēram, lietusūdens infrastruktūras uzlabošanu, zaļo zonu palielināšanu un ēnu nodrošinājumu publiskajā ārtelpā karstuma viļņu laikā).

Šo rīcību kopums veido integrētu pieeju Talsu novada enerģētikas un klimata mērķu sasniegšanai.

2.2. attēls: Galvenās plānotās rīcības piecos sektoros

2.3. Atbildības un sabiedrības iesaiste

Energopārvaldības sistēmas darba grupa ir atbildīga par Talsu novada ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plāna īstenošanas koordinēšanu un uzraudzību. Tās galvenais uzdevums ir nodrošināt, ka plānā paredzētie pasākumi tiek īstenoti efektīvi, savlaicīgi un atbilstoši noteiktajiem rādītājiem un kritērijiem. Darba grupa veiks regulāru aktivitāšu uzraudzību un monitoringu, balstoties uz izstrādātajiem indikatoriem, kā arī izvērtēs nepieciešamību pēc korigējošiem pasākumiem, ja mainās politiskais, ekonomiskais vai finansiālais konteksts.

Lai sekmīgi īstenotu plāna pasākumus (skat. 3.–7. nodaļas), būtiski ir savlaicīgi identificēt un iesaistīt atbildīgās institūcijas, organizācijas un sabiedrības grupas, uz kurām konkrētās rīcības var tieši vai netieši attiekties. Galveno ieinteresēto pušu iesaisti arī turpmāk nodrošinās darba grupa.

Par procesa koordināciju atbild Nekustamo īpašumu un vides aizsardzības departaments, kas organizē sanāksmju sasaukšanu, nodrošina lēmumu virzību un pārrauga uzdevumu izpildi. Sanāksmes tiks rīkotas ne retāk kā reizi trijos mēnešos, bet pēc nepieciešamības – arī biežāk, īpaši projektu ieviešanas vai izvērtēšanas posmos.

Plāna īstenošanā iesaistītās personas ir noteiktas vairākos līmeņos – no politiskajiem lēmumu pieņēmējiem līdz sabiedrības pārstāvjiem un sadarbības partneriem. 2.1. tabulā apkopotas visas iesaistītās puses, iedalītas atbilstoši to iesaistes līmenim.

Sabiedrības iesaiste tiks nodrošināta arī ārpus darba grupas, izmantojot regulāru informēšanu, konsultācijas un dalību tematiskās diskusijās par konkrētām rīcībām.

Šāda pārvaldības struktūra nodrošina sistemātisku un caurspīdīgu plāna īstenošanu, regulāru progresu un savlaicīgu pielāgošanos jaunajiem apstākļiem.

2.1. tabula. Iesaistītās puses

Iesaistes līmenis	Personu grupa	Ieinteresētās personas
Augsts	Lēmumu pieņēmēji	Domes priekšsēdētājs; domes priekšsēdētāja vietnieks attīstības un tautsaimniecības politikas jautājumos; izpilddirektors; izpilddirektora vietnieks; Attīstības komitejas locekļi
	Darba grupa	Nekustamo īpašumu un vides aizsardzības departamenta vadītājs; Attīstības plānošanas, projektu vadības un tūrisma departamenta vadītājs; apvienību pārvalžu vadītāji; Energopārvaldības vadītājs
	Pašvaldības administrācija	Nekustamo īpašumu un vides aizsardzības departaments; Attīstības plānošanas, projektu vadības un tūrisma departaments; Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju nodaļa
Vidējs	Vietējās ieinteresētās puses	Sociālais dienests; pārējās pašvaldības iestādes; Talsu novada iedzīvotāji un uzņēmēji; u.c.
Zems	Valsts un reģionālās iestādes	LVĢMC; VVD; VUGD; LU; RTU; Kurzemes plānošanas reģions

2.4. Investīcijas un finansējums

Talsu novada ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plānā ir iekļauti 22 pasākumi, no kuriem daļa jau tiek īstenota – piemēram, ielu apgaismojuma modernizācija, pašvaldības ēku energoefektivitātes uzlabošana, lietusūdens infrastruktūras pilnveide un citi ar klimatnoturību saistīti projekti. Šie pasākumi ir nozīmīgi ne tikai SEG emisiju samazināšanai vai AER attīstībai, bet arī kā ieguldījumi novada infrastruktūras sakārtošanā, iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanā un vietējās ekonomikas stiprināšanā.

Daudzdzīvokļu dzīvojamā fonda atjaunošana, siltumapgādes modernizācija un mobilitātes uzlabojumi pilsētās un citās apdzīvotās vietās ir būtiski ilgtermiņa ieguldījumi, kas veicina:

- ✦ energoefektīvāku un drošāku ēku fondu;
- ✦ zemākas ekspluatācijas izmaksas iedzīvotājiem;
- ✦ labāku komfortu un veselības aizsardzību;
- ✦ novada klimatnoturību pret karstuma viļņiem un intensīvām lietusgāzēm;
- ✦ vietējo uzņēmēju un pakalpojumu sniedzēju iesaisti, veicinot ekonomisko izaugsmi.

Nemot vērā nacionālās un Eiropas Savienības politikas prioritātes pārejai uz zemu oglekļa ekonomiku, liela daļa šī plāna pasākumu ir tieši šīs pārejas atbalstoši. Tie atbilst Latvijas

Klimatneitralitātes stratēģijai līdz 2050. gadam, NEKP2030 mērķiem un ES tiesību aktu prasībām attiecībā uz energoefektivitāti, AER un pielāgošanos klimata pārmaiņām.

Finansējuma avoti

Talsu novada ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plāna īstenošanai nepieciešamo finansējumu iespējams nodrošināt no dažādiem avotiem, kombinējot pašvaldības, valsts, privāto un starptautisko finansējumu:

- ✦ Pašvaldības budžets – īpaši īstermiņa un vidēja termiņa pasākumiem, kā arī līdzfinansējumam ES projektiem.
- ✦ Privātie līdzekļi – dzīvojamā fonda atjaunošanai, AER sistēmu uzstādīšanai, uzņēmumu energoefektivitātes investīcijām.
- ✦ Valsts programmas un līdzfinansējums, tostarp:
 - Klimata un enerģētikas ministrijas programmas,
 - ALTUM atbalsta instrumenti ēku atjaunošanai un AER projektiem,
 - NEKP2030 ietvaros definētie atbalsta pasākumi.
- ✦ ES struktūrfondu un finanšu instrumentu finansējums:
 - Kohēzijas fonds,
 - ERAF programmas,
 - LIFE, Interreg, Horizon Europe u.c.
- ✦ Specializētie klimata un enerģētikas finansējuma instrumenti, piemēram:
 - EUCEF – European City Facility,
 - nākotnes ES zaļās pārejas fondi (*Green Transition Instruments*).

Detalizēts iespējamo programmu saraksts un to piemērotība konkrētajiem pasākumiem būs jāaktualizē, sākot īstenošanas fāzi, jo finansējuma pieejamība var mainīties atkarībā no ES fondu plānošanas perioda un valsts politikas prioritātēm.

Indikatīvās investīcijas

2.2. tabulā ir apkopotas kopējās indikatīvās investīcijas pasākumu īstenošanai, sadalot tās divās kategorijās:

- ✦ klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumi;
- ✦ pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumi.

Norādītās investīcijas ir indikatīvas. Tās var mainīties atkarībā no:

- ✦ izvēlētajiem tehniskajiem risinājumiem;
- ✦ projektu mēroga un sarežģītības;
- ✦ būvniecības tirgus situācijas;
- ✦ pieejamajiem finansējuma avotiem un nosacījumiem;
- ✦ precizējumiem projekta detalizētā izstrādes un projektēšanas stadijā.

Plānotie pasākumi ir detalizēti aprakstīti 3.–7. nodaļās, savukārt pilns pasākumu saraksts atrodams 7. pielikumā.

2.2. tabula. Indikatīvais budžets pasākumu ieviešanai

Finansējuma avots	Mazināšanas pasākumi, €¹	Pielāgošanās pasākumi, €	Kopā, €
Pašvaldības resursi	1 740 000	328 000	2 068 000
ES līdzekļi, valsts līdzfinansējums un citi finanšu instrumenti	9 152 450	1 312 000	10 464 450
Privātie līdzekļi	8 462 550		8 462 550
Kopā	19 355 000	1 640 000	20 995 000

¹ Plānā norādītais finansējums atspoguļo visu tajā paredzēto pasākumu īstenošanu pilnā apmērā (visoptimistiskākais scenārijs). Pasākumu īstenošana būs atkarīga no attiecīgajā brīdī pieejamajiem finansējuma avotiem – vairāki pasākumi var netikt īstenoti, ja nepieciešamais finansējums nebūs.

3. Pašvaldības infrastruktūra

3.1. Līdz šim paveiktais

3.1.1. Energopārvaldības sistēma

Talsu novada pašvaldība 2023. gadā 29. augustā pieņēma lēmumu ieviest un uzturēt energopārvaldības sistēmu (EPS) atbilstoši LVS EN ISO 50001:2018 standartam. EPS mērķis ir nodrošināt sistemātisku enerģijas patēriņa samazinājumu, nepasliktinot komforta līmeni pašvaldības ēkās un publiskajā apgaismojumā, kā arī mazināt pašvaldības autoparka degvielas patēriņu. Paralēli tiek nodrošināta atjaunojamo energoresursu racionāla izmantošana Talsu novadā, aizstājot mazāk efektīvus malkas katlus ar moderniem granulu katliem.

2025. gadā EPS ietvaros tiek pārvaldīti šādi objekti:

- ✦ 99 pašvaldības ēkas;
- ✦ 110 ielu apgaismojuma posmi;
- ✦ 74 transportlīdzekļi.

Katru gadu EPS ietvaros tiek izvirzīti jauni mērķi. Līdz 2026. gada beigām paredzēts:

- ✦ regulāri sekot līdzi visu objektu patēriņam un meklēt risinājumus, kā to mazināt;
- ✦ samazināt enerģijas patēriņu par 420 MWh gadā (aptuveni 40 tūkstošus eiro);
- ✦ pārbaudīt lielākās ēkas un noteikt pasākumus to energoefektivitātes uzlabošanai (papildu ietaupījums līdz 340 MWh gadā, ap 30 tūkstošiem eiro);
- ✦ apsekot jaunās un atjaunotās ēkas, lai nodrošinātu atbilstību energoefektivitātes prasībām.

3.1.2. Pašvaldības ēku uzturēšana un atjaunošana

Talsu novada pašvaldības energopārvaldības sistēmā ir iekļautas 99 dažāda tipa ēkas, tostarp:

- ✦ 20 administrācijas ēkas;
- ✦ 20 bērnudārzi un pirmsskolas izglītības iestādes;
- ✦ 18 kultūras iestādes;
- ✦ 23 skolas un citas izglītības iestādes;
- ✦ 8 sporta zāles;
- ✦ 10 citas ēkas.

Par ēku pārvaldību atbild iestāžu vadītāji un tehniskie darbinieki.

Ēku tehniskais stāvoklis ir ļoti atšķirīgs: 4 ēkas ir jaunas, 17 ēkas ir pilnībā vai daļēji renovētas (piemēram, veikta tikai logu nomaiņa), bet 18 ēkas nav renovētas vispār. Ēku renovācija ļautu samazināt siltumenerģijas zudumus par 30–40%.

Ēku energoefektivitātes kontekstā būtiski ir apzināt arī apkures sistēmu stāvokli:

- ✦ 43 ēkas (44%) ir pieslēgtas centralizētajai siltumapgādei;
- ✦ 2 ēkās (2%) tiek izmantota elektriskā apkure;
- ✦ 53 ēkās (54%) ir izveidoti individuālās apkures risinājumi: galvenokārt granulas (45%), sausa malka (36%), kā arī citi apkures veidi (19%), piemēram, dabasgāze.

Ventilācijas sistēmas pakāpeniski tiek modernizētas, tomēr daudzviet novecojušās iekārtas rada līdz 20% siltuma zudumus. Īpaši izglītības iestādēs ir būtiska nepieciešamība pēc modernizācijas, jo esošās sistēmas neatbilst normatīvu prasībām un neuztur nepieciešamo komfortu.

Ar salīdzinoši nelielām, bet mērķtiecīgām investīcijām iespējams panākt būtisku ietaupījumu. Efektīvākie risinājumi:

- ✦ esošo iekārtu iestatījumu optimizēšana vai nomaiņa;
- ✦ kustību sensoru uzstādīšana apgaismojumam;
- ✦ logu un durvju nomaiņa siltuma zudumu mazināšanai.

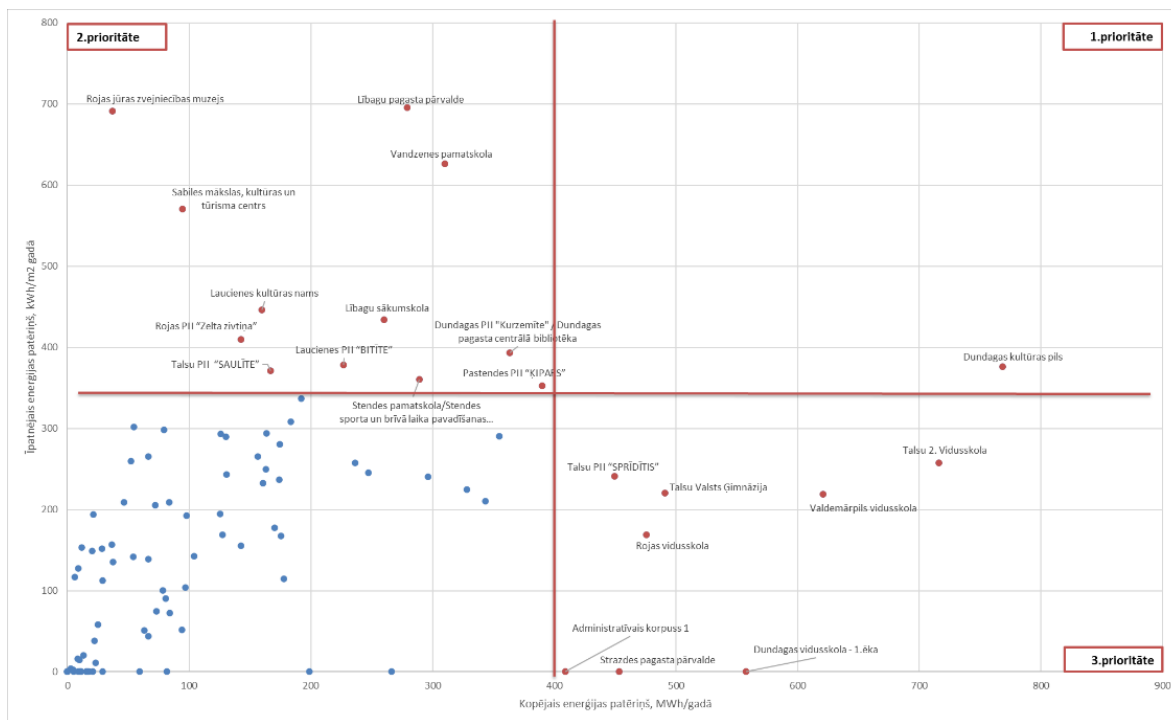
Lai šos pasākumus īstenotu, pašvaldībai nepieciešams:

- ✦ veikt detalizētu esošās situācijas izvērtējumu;
- ✦ izstrādāt prioritāro pasākumu plānu un pakāpeniski to īstenot;
- ✦ nodrošināt darbinieku regulāras apmācības energoefektīvas apsaimniekošanas jomā.

Šādu darbību īstenošana ļaus:

- ✦ mērķtiecīgi uzlabot pašvaldības ēku tehnisko stāvokli;
- ✦ paaugstināt inženiertīklu efektivitāti;
- ✦ stiprināt darbinieku profesionālās prasmes.

Analīze par Talsu novada pašvaldības ēku enerģijas patēriņu 2024.gadā (MWh/gadā un kWh/m² gadā) ļauj ēkas sadalīt četrās prioritātes grupās un noteikt, kurās vispirms jāīsteno energoefektivitātes pasākumi.

3.1.attēls: Prioritārās pašvaldības ēkas (1.-4.atjaunošanas prioritāte)

3.1.3. Ielu apgaismojuma modernizācija

Pašvaldības publiskā apgaismojuma sistēmu veido 110 ielu apgaismojuma posmi, kuru kopējais garums sasniedz vismaz 108 km. Līdz šim ir uzstādīti vairāk nekā 1170 LED gaismekļi, un to kopējā jauda ir 56,73 kW. 2025.gadā tiek veikts arī visas apgaismojuma sistēmas audits, un modernizācijas rezultātā tiks panākts būtisks elektroenerģijas patēriņa un uzturēšanas izmaksu samazinājums.

3.1.4. Pašvaldības autoparka uzturēšana

Talsu novada pašvaldības rīcībā kopumā ir 74 transportlīdzekļi, kuri tiek izmantoti gan pašvaldības iestāžu ikdienas darba nodrošināšanai, gan skolēnu pārvadājumiem, gan teritorijas un infrastruktūras uzturēšanas darbiem.

Pašvaldības autoparks sastāv no 52 vieglajām automašīnām, 9 autobusiem, 4 mikroautobusiem un 9 cita veida transportlīdzekļiem (traktori u.c.). No kopējā skaita 57 transportlīdzekļi izmanto dīzeļdegvielu, 14 – benzīnu, bet trīs transportlīdzekļi ir elektriskie.

3.2. Iespējas un mērķi

Lai pašvaldības kļūtu energoefektīvākas un samazinātu kopējo enerģijas patēriņu, tām ir noteikti vairāki pienākumi valsts un Eiropas Savienības normatīvajos aktos. Piemēram, visām publiskajām ēkām ar platību virs 250 m² jābūt derīgiem energosertifikātiem, kā arī jānodrošina atbilstība minimālajām energoefektivitātes prasībām – ēkām jāatbilst vismaz E klasei vai augstākai.

No 2025. gada Latvijā stāsies spēkā jaunas prasības, kas izriet no Energoefektivitātes direktīvas. Tā paredz, ka līdz 2030. gadam pašvaldībām savos infrastruktūras objektos būs jāpanāk 1,9% enerģijas ietaupījums, salīdzinot ar 2021. gada patēriņa līmeni. Šis pienākums nozīmē, ka pašvaldībām būs jāplāno un jāievieš gan mazāki uzlabojumi (piem., iestatījumu optimizācija, monitoringa pastiprināšana), gan lielāka mēroga renovācijas projekti.

Plānojot pasākumus līdz 2030. gadam, jāņem vērā ne tikai normatīvo aktu prasības, bet arī izmaksas un enerģētiskās neatkarības un drošības aspekti. Izvērtējot iespējamus risinājumus, pašvaldība ir noteikusi šādus galvenos mērķus:

1. Līdz 2030.gadam samazināt enerģijas patēriņu par vismaz 1,9%, pilnveidojot energopārvaldības sistēmu un ieviešot nelielus, bet mērķtiecīgus uzlabojumus ēkās un ielu apgaismojumā.
2. Pakāpeniski atjaunot un uzlabot pašvaldības ēkas, prioritāri īstenojot energoefektivitātes pasākumus stratēģiski nozīmīgās iestādēs – skolās, bērnudārzos un kultūras namos.
3. Modernizēt ielu apgaismojuma sistēmu, līdz 2030. gadam sasniedzot pilnīgu pāreju uz LED gaismekļiem un optimizējot apgaismojuma darbību, lai samazinātu elektroenerģijas patēriņu un uzturēšanas izmaksas, panākot, ka 100% gaismekļu ir nomainīti pret LED un optimizēta to darbība.
4. Samazināt fosilās degvielas izmantošanu pašvaldības autoparkā, pakāpeniski ieviešot elektriskos transportlīdzekļus, uzlabojot autoparka uzraudzību un optimizējot transportlīdzekļu izmantošanu.

Pasākums	2026	2027	2028	2029	2030	Mērķi 2030.gadā
Energoefektivitātes uzraudzība un uzlabošana	+	+	+	+	+	Samazināt enerģijas patēriņu vismaz par 1,9 % gadā (salīdzinot ar 2021. gadu)
Ēku apsaimniekošana un pakāpeniska atjaunošana	+	+	+	+	+	Līdz 10 pašvaldības ēkām tiks atjaunotas ar samazinātu enerģijas patēriņu
Ielu apgaismojuma uzlabošana	+	+	+	+	+	Nomainīt apgaismojumu uz 100% LED un optimizēt patēriņu
Pašvaldības autoparka optimizācija	+	+	+	+	+	Samazināt degvielas patēriņu līdz 10% un aizstāt 5 dīzeļdegvielas transportlīdzekļus ar videi draudzīgiem
Atjaunojamo energoresursu racionāla izmantošana	+	+	+			Uzstādīt saules paneļu risinājumus trīs pašvaldības infrastruktūras objektos

3.3. Īstenojamie pasākumi

Šī sadaļa sniedz detalizētu informāciju par katru no iepriekš noteiktajiem pasākumiem, ietverot to mērķus, īstenošanas gaitu un sagaidāmos rezultātus. Tās galvenais uzdevums ir nodrošināt skaidru ietvaru pasākumu īstenošanai, lai atbildīgās institūcijas varētu savlaicīgi uzsākt nepieciešamās darbības.

Precīzs un strukturēts īstenošanas plāns ir būtisks priekšnoteikums veiksmīgai un ilgtspējīgai pasākumu ieviešanai. Tas palīdz ne tikai noteikt īstermiņa un ilgtermiņa prioritātes, bet arī efektīvāk plānot resursus, uzraudzīt progresu un nodrošināt, ka izvēlētie risinājumi sniedz maksimālu ieguvumu pašvaldībai un tās iedzīvotājiem.

3.3.1. Energoefektivitātes uzraudzība un uzlabošana

Sektors	Pašvaldības ēkas, publiskais ielu apgaismojums, pašvaldības autoparks				
Mērķis	Nodrošināt pastāvīgu un sistemātisku enerģijas patēriņa samazinājumu pašvaldības ēkās un citos pašvaldības infrastruktūras objektos, ieviešot un uzturot energopārvaldības sistēmu (EPS) atbilstoši LVS NE ISO 50001:2018 standartam.				
Pasākuma īss apraksts	Lai nodrošinātu EPS atbilstību LVS NE ISO 50001:2018 standarta prasībām un tās nepārtrauktu darbību, sistēma regulāri jāuztur un jāpilnveido. Tas ietver enerģijas patēriņa un energopārvaldības pārskatu sagatavošanu, monitoringa datu apkopi un analīzi, jaunu mērķu un pasākumu noteikšanu, iekšējo auditu veikšanu, uzraudzības un pārsertifikācijas auditus.				
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> Pašvaldība iegūst pilnvērtīgu pārskatāmību par enerģijas patēriņu, spēj to prognozēt un, ja nepieciešams, samazināt, tādējādi samazinot arī izmaksas. Tiek nodrošināts vismaz 1,9% enerģijas patēriņa samazinājums ēkām un objektiem, kas ietilpst EPS robežās (bāzes gads: 2021). 				
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> Uzturēt EPS atbilstoši EPS rokasgrāmatai un vadības pārskatā noteiktajiem mērķiem un uzdevumiem. Panākt vismaz 1,9% enerģijas patēriņa samazinājumu pašvaldības infrastruktūrā, galvenokārt izmantojot uzraudzību, iestatījumu optimizāciju un nelielus uzlabojumus. Turpināt pilnveidot energopārvaldības sistēmu atbilstoši ISO 50001 un nodrošināt tās sertifikāciju. Organizēt ikgadējas apmācības ēku apsaimniekotājiem un tehniskajiem darbiniekiem par energoefektīvu iekārtu lietošanu un resursu taupīšanu. 				
Atbildīgās institūcijas	Energoopārvaldības vadītājs; EPS darba grupas locekļi				
Iesaistītās puses	Ēku saimnieki; ēku lietotāji; pagastu pārvalžu vadītāji; ielu apgaismojuma apsaimniekotāji				
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV13 Klimatnoturība un enerģētika, RV14 Īpašumu un vides pārvaldība				
Ieviešanas periods	2026	2027	2028	2029	2030
	+	+	+	+	+

Izmaksas	Vidēji 20-25 tūkst. EUR gadā		
Finansējuma avots	Pašvaldības budžets (ieskaitot ietaupījumus no samazinātā enerģijas patēriņa)		
Plānotie rezultāti	Enerģijas ietaupījums 420 MWh/gadā	Emisiju samazinājums - tCO ₂ /gadā	Izmaksu samazinājums 40 tūkst. EUR/gadā
Indikators #1	Enerģijas patēriņš un tā samazinājums pašvaldības ēkās pret 2021.gadu (MWh/gadā)		
Indikators #2	EPS sertifikāts		
Indikators #3	Īstenoto energoefektivitātes pasākumu skaits objektos un sasniegtie rādītāji		

3.3.2. Ēku apsaimniekošana un pakāpeniska atjaunošana

Sektors	Pašvaldības ēkas		
Mērķis	Nodrošināt pašvaldības ēku kvalitatīvu apsaimniekošanu un pakāpenisku atjaunošanu, uzlabojot to tehnisko stāvokli, energoefektivitāti un ekspluatācijas drošumu, vienlaikus samazinot uzturēšanas izmaksas un uzlabojot lietotāju komfortu.		
Pasākuma īss apraksts	Līdz 2030. gadam plānots veikt visu pašvaldības ēku detalizētu tehnisko un energoefektivitātes izvērtējumu, lai izstrādātu sistemātisku, datiem balstītu renovācijas programmu. Pamatojoties uz izvērtējumu, tiks izveidots prioritāri atjaunojamo ēku saraksts, koncentrējoties uz stratēģiski nozīmīgām ēkām – izglītības iestādēm, kultūras namiem, pirmskolas izglītības iestādēm un citām pašvaldības ēkām ar augstu sabiedrisko nozīmi un lielu enerģijas patēriņu.		
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> • Paaugstināta ēku energoefektivitāte un ilgtspēja, nodrošinot mazāku siltumenerģijas un elektroenerģijas patēriņu. • Samazinātas ēku uzturēšanas un ekspluatācijas izmaksas, pateicoties veiktajiem tehniskajiem uzlabojumiem un mazākam bojājumu riskam. • Uzlabota iedzīvotāju, skolēnu un darbinieku dzīves un darba kvalitāte – vienmērīgāks iekštelpu mikroklimats, labāka ventilācija un veselīgāka vide. • Ilgtspējīgāks ēku fonds, kas atbilst ES un valsts energoefektivitātes prasībām. 		
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> • Līdz 2030. gadam veikt visu pašvaldības ēku tehnisko un energoefektivitātes izvērtējumu, izstrādājot prioritāro renovācijas sarakstu. • Veikt energoefektivitātes uzlabojumus vismaz 10 ēkās, tai skaitā: logu un durvju nomaiņu, norobežojošo konstrukciju lokālu siltināšanu, ventilācijas iestatījumu optimizāciju un citu mazo uzlabojumu veikšanu. • Pakāpeniski uzlabot ventilācijas sistēmas, priekšroku dodot 1–3 lielākajām izglītības iestādēm, kurās ir augsts CO₂ līmenis un nepietiekama gaisa apmaiņa. • Nodrošināt ēku monitoringa sistēmu regulāru datu analīzi un ieteikumu sagatavošanu apsaimniekotājiem. 		
Atbildīgās institūcijas	Nekustamo īpašumu un vides aizsardzības departaments		

iesaistītās puses	Energopārvaldības vadītājs, iestāžu vadītāji, ēku saimnieki, ēku lietotāji, apsaimniekotāji				
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV13 Klimatnoturība un enerģētika, RV14 Īpašumu un vides pārvaldība				
ieviešanas periods	2026	2027	2028	2029	2030
	+	+	+	+	+
Izmaksas	Atkarībā no projekta – orientējoši 200-600 tūkst. EUR gadā ēkām, kas nav iekļautas Investīciju plānā.				
Finansējuma avots	ES fondu finansējums; valsts budžeta līdzfinansējums; pašvaldības budžets; citi finanšu avoti ēku atjaunošanas projektiem				
Plānotie rezultāti	Enerģijas ietaupījums	Emisiju samazinājums	Izmaksu samazinājums		
	340 MWh/gadā	- tCO ₂ /gadā	30 tūkst. EUR/gadā		
Indikators #1	Renovēto pašvaldības ēku skaits				
Indikators #2	Ēku skaits ar sasniegtu vismaz E vai augstāku energoefektivitātes klasi				
Indikators #3	Ilgadējais siltumenerģijas patēriņš atjaunotajās ēkās (kWh/m ² /gadā)				

3.3.3. Ielu apgaismojuma uzlabošana

Sektors	Publiskais ielu apgaismojums
Mērķis	Samazināt elektroenerģijas patēriņu un ielu apgaismojuma uzturēšanas izmaksas, vienlaikus uzlabojot apgaismojuma kvalitāti, drošību un efektivitāti visā pašvaldības teritorijā.
Pasākuma īss apraksts	Pašvaldība plāno pakāpeniski modernizēt visu ielu apgaismojuma infrastruktūru, aizstājot novecojušos un neefektīvos gaismekļus ar energoefektīviem LED risinājumiem. Līdz 2030. gadam mērķis ir sasniegt 100% pāreju uz LED apgaismojumu. Modernizācija ietvers ne tikai gaismekļu nomaiņu, bet arī gudras vadības elementu integrāciju, kas ļaus pielāgot apgaismojuma intensitāti un darbības grafikus faktiskajām vajadzībām.
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> Būtisks elektroenerģijas patēriņa samazinājums – LED tehnoloģijas ļauj ietaupīt līdz 50–70% salīdzinājumā ar vecajiem gaismekļiem. Zemākas ekspluatācijas un uzturēšanas izmaksas – LED gaismekļiem ir daudz ilgāks kalpošanas laiks un zemāka bojājumu intensitāte. Uzlabota satiksmes un gājēju drošība, pateicoties labākam un vienmērīgākam apgaismojumam. Mazāka ietekme uz vidi, samazinot CO₂ emisijas un gaismas piesārņojumu.
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> Balstoties uz ielu apgaismojuma sistēmas audita rezultātiem, izstrādāt pakāpenisku gaismekļu nomaiņas grafiku. Uzsākt veco gaismekļu nomaiņu pret LED risinājumiem, nodrošinot 100% LED īpatsvaru līdz 2030. gadam. Uzstādīt kustības sensorus teritorijās ar zemu satiksmes intensitāti (piem., mazāk noslogotiem mikrorajoniem vai apkaimēm, parku celiņiem). Pārskatīt apgaismojuma darbības laiku un iestatījumus, pielāgojot tos gadalaikiem, satiksmes plūsmai un iedzīvotāju vajadzībām. Izvērtēt iespēju ieviest centralizētu vai daļēji automatizētu apgaismojuma vadības sistēmu.

Atbildīgās institūcijas	Nekustamo īpašumu un vides aizsardzības departaments				
Iesaistītās puses	Energopārvaldības vadītājs; ielu apgaismojuma apsaimniekotāji; pagasta pārvalžu vadītāji; iedzīvotāju pārstāvji				
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV13 Klimatnoturība un enerģētika, RV14 Īpašumu un vides pārvaldība				
Ieviešanas periods	2026	2027	2028	2029	2030
	+	+	+	+	+
Izmaksas	Pēc izstrādātā ielu apgaismojuma auditu Talsu novada pašvaldībai, provizoriskās izmaksas Nātrija gaismekļu nomaiņai pret energoefektīviem LED gaismekļiem sastāda 179 100 EUR.				
Finansējuma avots	ES fondu un/vai citu programmu finansējums; valsts budžeta līdzfinansējums; pašvaldības budžets				
Plānotie rezultāti	Enerģijas ietaupījums	Emisiju samazinājums	Izmaksu samazinājums		
	300 MWh/gadā	33 tCO ₂ /gadā	48 tūkst. EUR/gadā		
Indikators #1	Nomainīto gaismekļu skaits				
Indikators #2	Kopējā elektroenerģijas patēriņa samazinājums (MWh/gadā)				
Indikators #3	Modernizēto ielu apgaismojuma posmu skaits				

3.3.4. Pašvaldības autoparka optimizācija

Sektors	Pašvaldības autoparks
Mērķis	Samazināt degvielas patēriņu, CO ₂ emisijas un autoparka uzturēšanas izmaksas, paralēli nodrošinot efektīvu, modernu un videi draudzīgu pašvaldības autoparka pārvaldību.
Pasākuma īss apraksts	Pašvaldība plāno pakāpeniski modernizēt un optimizēt savu autoparku, aizstājot novecojušos transportlīdzekļus ar videi draudzīgākiem risinājumiem – elektrotransportlīdzekļiem vai hibrīdautomobiļiem. Vienlaikus tiks ieviesta centralizēta autoparka monitoringa un pārvaldības sistēma, kas nodrošinās precīzu nobraukuma, degvielas patēriņa, uzturēšanas izmaksu un lietojuma intensitātes uzskaiti. Papildus tam tiks ieviesti autoparka koplietošanas principi, nodrošinot efektīvāku transportlīdzekļu izmantošanu starp pašvaldības iestādēm un samazinot nepieciešamo auto skaitu.
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> • Samazināts degvielas patēriņš un CO₂ emisijas, veicinot ilgtspējīgāku mobilitāti pašvaldībā. • Mazākas autoparka uzturēšanas un ekspluatācijas izmaksas, pateicoties modernākiem un ekonomiskākiem transportlīdzekļiem. • Efektīvāka autoparka izmantošana, ieviešot koplietošanu un centralizētu uzskaiti. • Labāka pārskatāmība un kontrole pār transportlīdzekļu lietošanu un izmaksām. • Uzlabots pašvaldības tēls, demonstrējot ilgtspējīgas mobilitātes piemēru iedzīvotājiem un uzņēmumiem.

Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> • Veikt visaptverošu esošā autoparka izvērtējumu (transportlīdzekļu vecums, nobraukums, tehniskais stāvoklis, degvielas patēriņš, izmantošanas intensitāte). • Izstrādāt detalizētu transportlīdzekļu nomaiņas plānu līdz 2030. gadam, paredzot pāreju uz elektro vai hibrīda auto. • Līdz 2030. gadam autoparkā ieviest līdz 5 elektrotransportlīdzekļiem, aizstājot novecojušos fosilās degvielas auto. • Samazināt fosilās degvielas patēriņu vismaz par 10%, optimizējot maršrūtus, samazinot tukšos braucienus un ieviešot efektīvākas darba organizācijas prakses. • Pilnveidot monitoringa risinājumus degvielas patēriņa, nobraukuma un braukšanas paradumu uzskaitēi. • Nodrošināt darbinieku ekonomiskās braukšanas apmācības, uzsverot drošību un energoefektivitāti. • Izvērtēt iespēju paplašināt autoparka koplietošanu starp iestādēm. 										
Atbildīgās institūcijas	Nekustamo īpašumu un vides aizsardzības departaments										
Iesaistītās puses	Transportlīdzekļu lietotāji; iestāžu vadītāji										
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV13 Klimatnoturība un enerģētika, RV15 Mobilitātes un transporta infrastruktūra										
Ieviešanas periods	<table border="1"> <thead> <tr> <th>2026</th> <th>2027</th> <th>2028</th> <th>2029</th> <th>2030</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> </tr> </tbody> </table>	2026	2027	2028	2029	2030	+	+	+	+	+
2026	2027	2028	2029	2030							
+	+	+	+	+							
Izmaksas	Provizoriski 150 tūkst. EUR, atkarībā no transportlīdzekļu skaita, specifikācijas un uzlādes infrastruktūras pieejamības										
Finansējuma avots	ES fondu un citu programmu finansējums; valsts budžeta līdzfinansējums; pašvaldības budžets										
Plānotie rezultāti	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Enerģijas ietaupījums</th> <th>Emisiju samazinājums</th> <th>Izmaksu samazinājums</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>15 MWh/gadā</td> <td>4 tCO₂/gadā</td> <td>2 500 EUR/gadā</td> </tr> </tbody> </table>	Enerģijas ietaupījums	Emisiju samazinājums	Izmaksu samazinājums	15 MWh/gadā	4 tCO ₂ /gadā	2 500 EUR/gadā				
Enerģijas ietaupījums	Emisiju samazinājums	Izmaksu samazinājums									
15 MWh/gadā	4 tCO ₂ /gadā	2 500 EUR/gadā									
Indikators #1	Iegādāto jauno transportlīdzekļu skaits un to klase										
Indikators #2	Degvielas patēriņa samazinājums (l/gadā)										
Indikators #3	CO ₂ emisiju samazinājums (tCO ₂ /gadā)										

3.3.5. Atjaunojamo energoresursu racionāla izmantošana

Sektors	Pašvaldības infrastruktūra
Mērķis	Samazināt pašvaldības enerģijas patēriņu un atkarību no fosilajiem energoresursiem, veicinot pakāpenisku pāreju uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģijām un videi draudzīgākiem siltumapgādes risinājumiem pašvaldības ēkās un iestādēs.
Pasākuma īss apraksts	Pašvaldība plāno pakāpeniski palielināt atjaunojamo energoresursu (AER) īpatsvaru savās ēkās, uzstādot nelielas jaudas saules paneļu sistēmas vismaz trīs objektos līdz 2027. gadam, tādējādi sedzot daļu no ēku elektroenerģijas patēriņa un optimizējot izmaksas. Paralēli tiks sekmēta individuālo apkures sistēmu modernizācija ēkās, kurās vēl darbojas malkas apkure. Pašvaldība veicinās pāreju

	uz efektīvākiem un videi draudzīgākiem risinājumiem – granulām vai siltumsūkņiem – izvērtējot tehnisko iespējamību un ekonomisko pamatotību. Prioritāte tiks piešķirta objektiem ar augstu enerģijas patēriņu un lielākām emisijām.				
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> • Samazināts elektroenerģijas un siltumenerģijas patēriņš, izmantojot vietējos energoresursus un efektīvākas tehnoloģijas. • Mazākas CO₂ emisijas no siltumenerģijas un elektroenerģijas patēriņa. • Zemākas ekspluatācijas izmaksas, pateicoties mazākam fosilās enerģijas patēriņam un energoefektīvām iekārtām. • Augstāka enerģētiskā neatkarība un mazāka pakļautība energoresursu cenu svārstībām. 				
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> • Izvērtēt piemērotākās pašvaldības ēkas saules paneļu uzstādīšanai (jumta orientācija, nesošā konstrukcija, patēriņa profils). • Sagatavot nepieciešamo dokumentāciju paneļu uzstādīšanai. • Līdz 2027. gadam uzstādīt saules paneļu sistēmas vismaz trīs pašvaldības infrastruktūras objektos. • Veikt individuālo apkures sistēmu izvērtējumu un izstrādāt plānu pakāpeniskai pārejai no malkas uz granulām vai siltumsūkņiem tajās ēkās, kur tas ir tehniski un ekonomiski pamatots. 				
Atbildīgās institūcijas	Nekustamo īpašumu un vides aizsardzības departaments				
Iesaistītās puses	Energopārvaldības vadītājs; iestāžu vadītāji; ēku saimnieki				
Sasaiste ar APP	Saskaņots atbilst rīcības virzieniem RV13 Klimatnoturība un enerģētika				
Ieviešanas periods	2026	2027	2028	2029	2030
	+	+	+	+	+
Izmaksas	Provizoriski 300 tūkst. EUR				
Finansējuma avots	ES fondu un/vai citu programmu finansējums; valsts budžeta līdzfinansējums; pašvaldības budžets				
Plānotie rezultāti	AER palielinājums 150 MWh/gadā	Emisiju samazinājums 16 tCO ₂ /gadā	Izmaksu samazinājums - EUR/gadā		
Indikators #1	Uzstādīto saules paneļu skaits				
Indikators #2	CO ₂ emisiju samazinājums (tCO ₂ /gadā)				
Indikators #3	Elektroenerģijas un siltumenerģijas patēriņa samazinājums (MWh/gadā)				

4. Mājokļi

4.1. Līdz šim paveiktais

Mājoklis nodrošina iedzīvotājiem komfortu, drošību un veselīgu dzīves vidi, un viens no būtiskākajiem nosacījumiem tam ir kvalitatīva un efektīva siltumapgāde. Talsu novadā dominē daudzīvokļu dzīvojamais fonds, un lielākajā daļā ēku siltumenerģija tiek nodrošināta, pieslēdzoties centralizētajai siltumapgādei. Šāds risinājums ļauj precīzi noteikt kurināmā veidu, siltumenerģijas patēriņu un izmaksas konkrētajām ēkām.

Talsu novadā ir vairāk nekā 300 daudzīvokļu ēkas. No tām 151 ēkai šobrīd nav zināma precīza platība, kas apgrūtina to īpatnējā enerģijas patēriņa aprēķinus un noved pie neprecīziem rezultātiem, tādējādi ierobežojot iespējas precīzi novērtēt ēku energoefektivitāti.

Enerģijas patēriņa dati ir būtiski, jo tie ļauj:

- ✦ novērtēt iedzīvotāju izmaksas par apkuri,
- ✦ noteikt ēku energoefektivitātes klasi,
- ✦ identificēt ēkas ar augstu patēriņu un zemāku efektivitāti,
- ✦ pieņemt pamatotus lēmumus par investīcijām un renovācijas prioritātēm.

4.1.1. Ēku atjaunošanas nozīme un ieguvumi

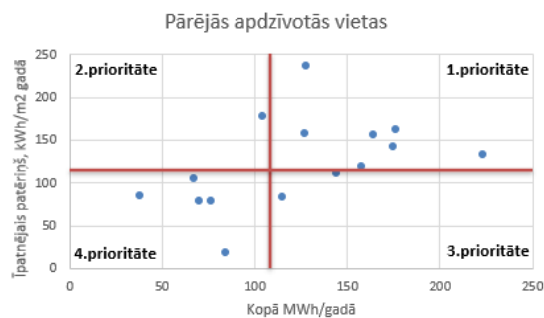
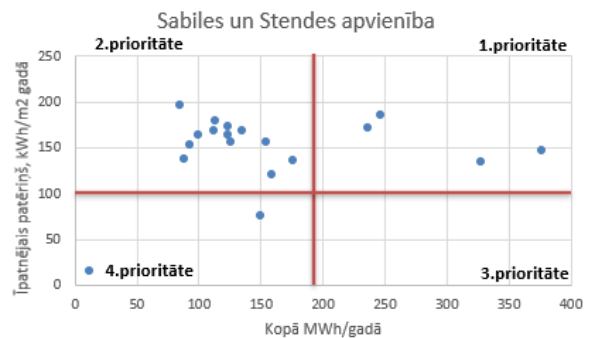
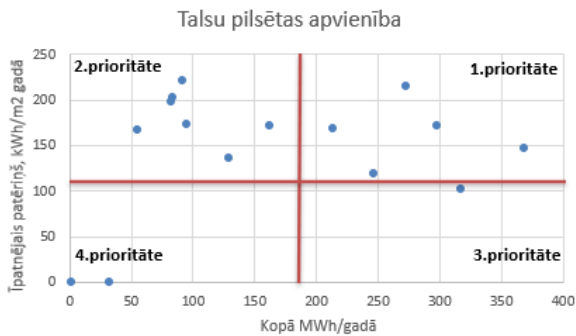
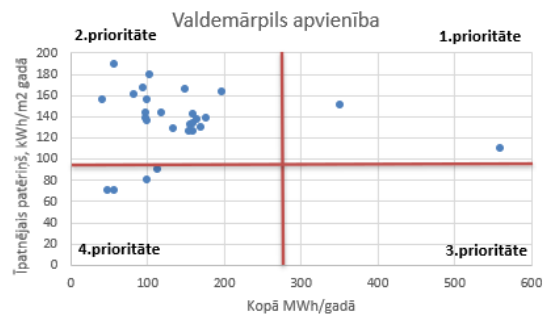
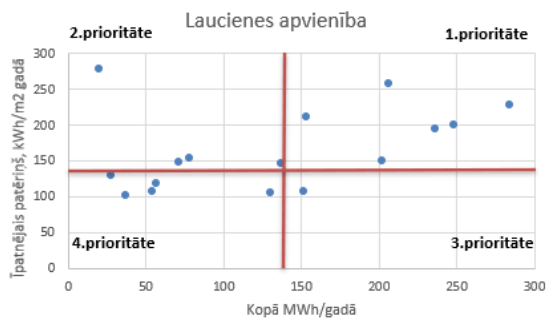
Daudzīvokļu ēku atjaunošana palīdz nodrošināt augstāku komfortu un drošākus dzīves apstākļus. Tā ļauj:

- ✦ samazināt siltumenerģijas patēriņu un izmaksas par apkuri,
- ✦ uzlabot iekštelpu komfortu un mikroklimatu,
- ✦ pagarināt ēkas kalpošanas laiku līdz pat 30 gadiem,
- ✦ paaugstināt ēkas tirgus vērtību,
- ✦ samazināt CO₂ emisijas un kurināmā patēriņu.

Renovējot esošās ēkas, iespējams izvairīties no papildu resursu tērēšanas un jaunu zemes platību izmantošanas, kā tas nepieciešams jaunbūvju gadījumā.

Pašvaldībā jau tiek īstenoti daudzīvokļu ēku atjaunošanas projekti. Piemēram, Talsu pilsētā 13 daudzīvokļu ēkās, kuras apsaimnieko SIA "Talsu namsaimnieks", ir uzsākti energoefektivitātes uzlabošanas darbi. Arī SIA "ADAX 2" palīdz dzīvokļu īpašniekiem iesaistīties un īstenot ēku atjaunošanas projektus.

2024.gada dati par daļu no daudzīvokļu ēku īpatnējiem siltumenerģijas patēriņiem vairākās apvienībās ļauj ēkas sadalīt prioritāšu grupās. 1. prioritātes ēkas ir tās, kurām ir visaugstākais siltumenerģijas patēriņš gan īpatnējās, gan absolūtās vērtībās. Šo ēku dzīvokļu īpašniekiem būtu ieteicams pēc iespējas ātrāk pieņemt lēmumu par ēkas atjaunošanas uzsākšanu.

4.1.2. Atbalsta programmas

Talsu pašvaldība īsteno vairākas atbalsta programmas, kas motivē iedzīvotājus uzlabot savu mājokļu energoefektivitāti. Saskaņā ar 2022. gada 15. novembra saistošajiem noteikumiem Nr. 38² tiek nodrošināts:

- ✦ 100% līdzfinansējums energoauditiem, līdz 700 EUR;
- ✦ 50% līdzfinansējums būvprojekta dokumentācijas izstrādei, līdz 3500 EUR;
- ✦ 50% līdzfinansējums energoefektivitātes pasākumu veikšanai, līdz 10 000 EUR;
- ✦ Atbalsts tiek piešķirts pēc darbu pabeigšanas un visu nepieciešamo dokumentu iesniegšanas.

Papildu tam tiek īstenota programma daudzīvokļu ēku pagalmu labiekārtošanai:

- ✦ līdz 60% atbalsts rotaļu laukumiem, celiņiem, soliņiem, atkritumu urnām u.c. elementiem;

² Avots: <https://www.talsunovads.lv/lv/lidzfinansejums-daudzdzivoklu-dzivojamo-maju-energoefektivitates-pasakumu-veikšanai>

✦ līdz 40% atbalsts autostāvvietu būvniecībai vai atjaunošanai.

Iedzīvotājiem ir iespēja saņemt arī finansējumu, izmantojot:

- ✦ ALTUM aizdevumus un grantus,
- ✦ Atvaseļošanas fonda programmas.

Šie atbalsta instrumenti ir izšķiroši, lai uzlabotu Talsu novada dzīvojamā fonda stāvokli, paaugstinātu energoefektivitāti un uzlabotu iedzīvotāju dzīves kvalitāti visā novadā.

4.2. Iespējas un mērķi

“Lai nodrošinātu kvalitatīvu dzīves vidi, jaunu mājokļu būvniecība un esošā dzīvojamā fonda renovācija ir priekšnosacījums, lai iedzīvotāji izvēlētos dzīvot novadā.”

/Talsu novada pašvaldības Attīstības programma/

Tā kā lielākā daļa padomju periodā būvēto daudzdzīvokļu ēku dzīvokļu Talsu novadā ir privātīpašums, pašvaldības būtiska prioritāte ir veicināt iedzīvotāju iesaisti un motivāciju ieguldīt mājokļu uzturēšanā un kopīgas, sakoptas dzīves vides veidošanā.

Talsu novadā jau ir vairāki veiksmīgi ēku atjaunošanas piemēri, kas praktiski apliecina renovācijas ieguvumus. Viens no spilgtākajiem piemēriem ir daudzdzīvokļu ēka Talsos, Bētiņu ielā 4, kuru finanšu institūcija ALTUM ir atzinusi par vienu no energoefektīvākajām renovētajām ēkām Latvijā. Tā ieguvusi 4. vietu valsts energoefektīvāko ēku topā, sasniedzot 71% enerģijas ietaupījumu.³

Ēka celta 1982. gadā, un pirms atjaunošanas tās tehniskais stāvoklis bija būtiski pasliktinājies — logi un durvis bija novecojuši, fasāde zaudēja siltumu, un apkures sistēma darbojās neefektīvi. Pieņemot lēmumu par ēkas atjaunošanu, iedzīvotāji uzsāka apjomīgu pārmaiņu procesu.

Renovācijas laikā tika veikta pagraba pārseguma un bēniņu siltināšana, fasādes un cokola atjaunošana, logu un ārdurvju nomainīšana, pieplūdes vārstu uzstādīšana. Tāpat pilnībā pārbūvēts siltummezgls un apkures sistēma, kā arī atjaunota aukstā un karstā ūdensapgāde.

³ Avots un attēli: <https://www.talsunovads.lv/lv/jaunums/daudzdzivoklu-eka-talsos-ieklust-energoefektivako-eku-top-10>

Panāktais rezultāts ir nozīmīgs. Ja pirms atjaunošanas ēkas patēriņš bija 169,3 kWh/m² gadā, tad pēc darbu pabeigšanas tas samazinājās līdz 49,55 kWh/m² gadā. Tas nozīmē vairāk nekā divkārtšu patēriņa samazinājumu un ievērojamu ietaupījumu iedzīvotājiem — ap 6,2 EUR uz kvadrātmetru gadā.

Renovācijas rezultātā ēka ieguvusi B energoefektivitātes klasi, un tās iedzīvotāji šodien dzīvo daudz siltākā, ekonomiskākā un vizuāli pievilcīgākā vidē.

Ņemot vērā lielo atjaunošanu gaidošo daudzdzīvokļu ēku skaitu un nepieciešamību paātrināt dzīvojamā fonda sakārtošanu, Talsu novada pašvaldība līdz 2030. gadam ir izvirzījusi šādus mērķus:

- ✦ Palielināt ēku atjaunošanas tempu, veicinot vismaz 15 daudzdzīvokļu ēku renovāciju un motivējot dzīvokļu īpašniekus pieņemt lēmumus par ieguldījumiem kopīpašumā.
- ✦ Nodrošināt objektīvu prioritāšu noteikšanu, sistemātiski apkopojot un aktualizējot datus par ēku tehnisko stāvokli un enerģijas patēriņu.
- ✦ Veicināt apkures sistēmu uzlabošanu, motivējot īpašniekus sakārtot siltumapgādes risinājumus vismaz 50 daudzdzīvokļu ēkās.
- ✦ Uzlabot iedzīvotāju izpratni, informējot un iesaistot vismaz 1000 Talsu novada iedzīvotājus ēku uzturēšanas, efektīvas apsaimniekošanas un atjaunošanas jautājumos.

Pasākums	2026	2027	2028	2029	2030	Mērķi 2030.gadā
Daudzdzīvokļu ēku energoefektivitātes paaugstināšanas programma (renovācijas veicināšana)	✦	✦	✦	✦	✦	Veicināt vismaz 15 daudzdzīvokļu ēku atjaunošanu
Daudzdzīvokļu ēku tehniskā stāvokļa un energoefektivitātes datu uzlabošana	✦	✦	✦			Apkopot un nodrošināt pieejamību patēriņa datiem par visām novadā esošajām daudzdzīvokļu ēkām

Pasākums	2026	2027	2028	2029	2030	Mērķi 2030.gadā
Atbalsts ēku iekšējo sistēmu modernizācijai (siltummezgli, balansēšana, termostati)	+	+	+	+	+	Uzlabot ēku iekšējo apkures sistēmu vismaz 50 daudzdzīvokļu ēkās
Energoefektīvas rīcības un paradumu veicināšana iedzīvotāju vidū	+	+	+	+	+	Informēti vismaz 1000 Talsu novada iedzīvotāji

4.3. Īstenojamie pasākumi

4.3.1. Daudzīvokļu ēku energoefektivitātes paaugstināšanas programma

Sektors	Mājokļi										
Mērķis	Veicināt vismaz 15 daudzīvokļu ēku renovāciju un energoefektivitātes uzlabošanu Talsu novadā, motivējot dzīvokļu īpašniekus pieņemt lēmumus par investīcijām kopīpašumā un nodrošinot profesionālu atbalstu renovācijas procesa uzsākšanai.										
Pasākuma īss apraksts	Pašvaldība izvērs atbalsta programmu daudzdzīvokļu ēku atjaunošanai, nodrošinot līdzfinansējumu energoauditiem un tehniskajai dokumentācijai, kā arī palīdzot sagatavot ALTUM projektus. Pasākums ietver arī regulāras iedzīvotāju konsultācijas, datu uzlabošanu par ēku stāvokli un renovācijas priekšrocību skaidrošanu.										
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> Samazināts ēku enerģijas patēriņš un iedzīvotāju izmaksas par apkuri. Paaugstināta dzīves kvalitāte un ēku tehniskais stāvoklis. Pieaug dzīvokļu īpašnieku informētība un līdzdalība lēmumu pieņemšanā. 										
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> Nodrošināt pašvaldības līdzfinansējumu energoauditiem, tehniskajai dokumentācijai (paplašinot esošo programmu). Sniegt atbalstu ēkām ALTUM projektu sagatavošanā (konsultācijas, projektu vadības atbalsts). Organizēt regulāras informatīvās tikšanās ar māju pilnvarotajiem/vecākajiem par atjaunošanas iespējām. 										
Atbildīgās institūcijas	EPS darba grupa										
Iesaistītās puses	Ēku apsaimniekotāji; biedrības; iedzīvotāji; pagastu pārvalžu apvienības										
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV9 Mājokļi un RV13 Klimatnoturība un enerģētika										
Ieviešanas periods	<table border="1"> <thead> <tr> <th>2026</th> <th>2027</th> <th>2028</th> <th>2029</th> <th>2030</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> </tr> </tbody> </table>	2026	2027	2028	2029	2030	+	+	+	+	+
2026	2027	2028	2029	2030							
+	+	+	+	+							
Izmaksas	Provizoriski 15 miljoni EUR (ieskaitot 15 ēku atjaunošanas izmaksas)										
Finansējuma avots	Pašvaldības budžets; ES fondu līdzfinansējums; ALTUM programmas un citi (piemēram, EUCF iniciatīvas līdzfinansējums)										

Plānotie rezultāti	Enerģijas ietaupījums 600 MWh/gadā	Emisiju samazinājums - tCO ₂ /gadā	Izmaksu samazinājums 45 tūkst. EUR/gadā
Indikators #1	Renovēto daudzdzīvokļu ēku skaits gadā		
Indikators #2	Sagatavoto energoauditu un tehniskās dokumentācijas skaits		
Indikators #3	Ēku skaits, kas sasniedz vismaz D vai augstāku energoefektivitātes klasi		
Indikators #4	Izlietotais finansējums, EUR		

4.3.2. Daudzīvokļu ēku tehniskā stāvokļa un energoefektivitātes datu uzlabošana

Sektors	Mājokļi				
Mērķis	Nodrošināt pilnīgu, uzticamu un centralizētu informāciju par daudzīvokļu ēku tehnisko stāvokli un energoefektivitāti, lai pieņemtu pamatotus lēmumus par renovācijas prioritātēm un atbalsta pasākumiem.				
Pasākuma īss apraksts	Sistemātiski apkopot un sakārtot datus par daudzīvokļu ēku platībām, konstrukcijām (ja iespējams), enerģijas patēriņu un tehnisko stāvokli. Izveidot vienotu klasifikācijas sistēmu prioritāšu noteikšanai un nodrošināt publiski pieejamu informatīvu platformu iedzīvotājiem un apsaimniekotājiem.				
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> Objektīva ēku atjaunošanas prioritāšu noteikšana. Labāka lēmumu pieņemšana par investīcijām un nepieciešamo atbalstu. Pieaug iedzīvotāju informētība par ēku stāvokli un renovācijas ieguvumiem. 				
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> Apkopot vienkopus visu daudzīvokļu ēku platības, konstrukcijas un enerģijas patēriņa datus novadā. Izveidot ēku klasifikāciju prioritātēm (1.–4. grupa) pēc enerģijas patēriņa un tehniskā stāvokļa. Izstrādāt publiski pieejamu ēku datu platformu/karti (vai citu risinājumu), kas informē iedzīvotājus par ēku energoefektivitāti. 				
Atbildīgās institūcijas	EPS darba grupa				
Iesaistītās puses	Nekustamo īpašumu un vides aizsardzības departaments; ēku apsaimniekotāji; pagastu pārvalžu apvienības				
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV9 Mājokļi un RV13 Klimatnoturība un enerģētika				
Ieviešanas periods	2026	2027	2028	2029	2030
	+	+	+		
Izmaksas	Provizoriski 20–40 tūkst. EUR (datu apstrāde, IT risinājumi, platformas izstrāde)				
Finansējuma avots	Pašvaldības budžets; ES fondu un digitalizācijas programmu finansējums				
Plānotie rezultāti	Enerģijas ietaupījums 200 MWh/gadā	Emisiju samazinājums - tCO ₂ /gadā	Izmaksu samazinājums 15 tūkst. EUR/gadā		
Indikators #1	Datu bāzē ievadīto ēku skaits				
Indikators #2	Prioritātes klasifikāciju saņēmušo ēku skaits				

Indikators #3 Publiski pieejamās datu platformas lietotāju/skatījumu skaits gadā

4.3.3. Atbalsts ēku iekšējo sistēmu modernizācijai

Sektors	Mājokļi				
Mērķis	Uzlabot vismaz 50 daudzīvokļu ēku iekšējo inženiersistēmu darbību un efektivitāti, samazinot siltumenerģijas patēriņu un izmaksas, kā arī uzlabojot iedzīvotāju komfortu.				
Pasākuma īss apraksts	Atbalstīt daudzīvokļu ēku iekšējo sistēmu modernizāciju, īpaši apkures un siltummezglu uzlabošanu, lai nodrošinātu stabilu, efektīvu un līdzsvarotu siltumapgādi. Pasākums ietver hidraulisko balansēšanu, individuālo siltummezglu modernizāciju, termoregulatoru uzstādīšanu un citus siltumenerģijas optimizācijas risinājumus.				
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> • Samazināts siltumenerģijas patēriņš un izmaksas. • Līdzsvarota un efektīva apkures sistēmas darbība. • Uzlabots iekštelpu mikroklimats un komforts iedzīvotājiem. 				
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> • Nodrošināt līdzfinansējumu vai tehnisko atbalstu individuālo siltummezglu modernizācijai. • Veikt ēku apkures sistēmu hidraulisko balansēšanu. • Veicināt termoregulatoru uzstādīšanu dzīvokļos. 				
Atbildīgās institūcijas	EPS darba grupa				
Iesaistītās puses	Nekustamo īpašumu un vides aizsardzības departaments; ēku apsaimniekotāji; pagastu pārvalžu apvienības; siltumapgādes sistēmu operatori				
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV9 Mājokļi un RV13 Klimatnoturība un enerģētika				
Ieviešanas periods	2026	2027	2028	2029	2030
	+	+	+	+	+
Izmaksas	Provizoriski 100 tūkst. EUR gadā				
Finansējuma avots	Pašvaldības budžets; ēku apsaimniekošanas maksas; ES fondu līdzfinansējums; ALTUM programmas un citi (piemēram, EUCF iniciatīvas līdzfinansējums)				
Plānotie rezultāti	Enerģijas ietaupījums 300 MWh/gadā	Emisiju samazinājums - tCO ₂ /gadā	Izmaksu samazinājums 25 tūkst. EUR/gadā		
Indikators #1	Sabalansēto apkures sistēmu skaits (ēku skaits)				
Indikators #2	Modernizēto individuālo siltummezglu skaits				
Indikators #3	Dzīvokļu skaits ar uzstādītiem termoregulatoriem				
Indikators #4	Ēku siltumenerģijas patēriņš pirms un pēc īstenotajiem darbiem, MWh/gadā un kWh/m ² gadā				
Indikators #5	Izlietotais finansējums, EUR				

4.3.4. Energoefektīvas rīcības un paradumu veicināšana iedzīvotāju vidū

Sektors	Mājokļi
---------	---------

Mērķis	Paaugstināt iedzīvotāju zināšanas un ikdienas paradumus energoefektīvā mājokļa uzturēšanā, samazinot enerģijas patēriņu un izmaksas mājāsaimniecībās.				
Pasākuma īss apraksts	Veidot mērķtiecīgas komunikācijas aktivitātes, konsultācijas un informatīvos materiālus, lai palīdzētu iedzīvotājiem izprast, kā ikdienas paradumi ietekmē enerģijas patēriņu. Nodrošināt praktiskus padomus un atbalstu "gudras mājas" risinājumu ieviešanai, tai skaitā ventilācijas, apkures, apgaismojuma un elektroierīču efektīvai lietošanai.				
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> • Samazināts enerģijas patēriņš mājāsaimniecībās. • Uzlabots mikroklimats un komforts mājokļos. • Pieaugusi iedzīvotāju izpratne par energoefektivitāti. 				
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> • Organizēt informatīvas kampaņas par efektīvu apkuri, ventilāciju un elektroenerģijas lietošanu. • Sagatavot "gudras mājas" ieteikumus (LED, sensori, termostati, pareizs vēdināšanas režīms u.c.). • Nodrošināt bezmaksas energoefektivitātes konsultācijas iedzīvotājiem (piem., 1 diena mēnesī "enerģijas konsultants"). 				
Atbildīgās institūcijas	Attīstības plānošanas, projektu vadības un tūrisma departaments				
Iesaistītās puses	EPS darba grupa; ēku apsaimniekotāji; pagastu pārvalžu apvienības; sabiedrība; nevalstiskās organizācijas				
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV9 Mājokļi un RV13 Klimatnoturība un enerģētika				
Ieviešanas periods	2026	2027	2028	2029	2030
	+	+	+	+	+
Izmaksas	Provizoriski 20–30 tūkst. EUR/gadā (komunikācija, konsultācijas, informatīvie materiāli)				
Finansējuma avots	Pašvaldības budžets; ES atbalsta programmas, EKII un citi finanšu avoti				
Plānotie rezultāti	Enerģijas ietaupījums	Emisiju samazinājums	Izmaksu samazinājums		
	150 MWh/gadā	- tCO ₂ /gadā	10 tūkst. EUR/gadā		
Indikators #1	Noorganizēto informatīvo pasākumu skaits un dalībnieku skaits tajos				
Indikators #2	Sagatavoto un izplatīto informatīvo materiālu skaits un to saņēmēju skaits				
Indikators #3	Sniegto individuālo energoefektivitātes konsultāciju skaits				

5. Mobilitāte

5.1. Līdz šim paveiktais

5.1.1. Transporta infrastruktūra un plānošana

Talsu novada teritorijā atrodas dažāda tipa ceļi. To kopējais garums ir 1087,67 km, no kuriem pagasta ceļi ir 952,01 km un pilsētu ceļi – 135,66 km.

Lai uzlabotu ceļu kvalitāti un mobilitāti, 2024. gada 29. augustā tika apstiprināts Talsu novada transporta attīstības plāns, kas nosaka galvenos rīcības virzienus drošas, efektīvas un ilgtspējīgas mobilitātes nodrošināšanai visā novadā⁴. Plāns ir publiski pieejams vietnē geolatvija.lv⁵.

5.1.2. Sabiedriskais transports un pieejamība

Sabiedriskā transporta organizācija Talsu novadā ir centralizēta – kopš 2021. gada reģionālo maršrutu tīklu pārvalda VSIA “Autotransporta direkcija”, nodrošinot autobusu pārvadājumu saskaņotu plānošanu.

Lai gan iedzīvotāju aptaujās 2024. gadā tika paustas pārsvarā pozitīvas atsauksmes par sabiedriskā transporta pakalpojumiem, atsevišķos reģionos joprojām ir nepieciešami uzlabojumi, īpaši attālākajos pagastos⁶. Piemēram, Kolkas pagastā iedzīvotāji aktīvi iestājās par labāku sabiedriskā transporta pieejamību, iesniedzot kolektīvo iniciatīvu “Par sabiedriskā transporta maršrutiem”⁷.

Vienlaikus, sākot ar 2024. gada 1. novembri, pēc izmaiņām maršruta tīklā “Talsi–Tukums”, vairāki reisi tika slēgti, kas samazināja sabiedriskā transporta regularitāti, īpaši lauku teritorijās⁸. Šī tendence norāda uz nepieciešamību meklēt jaunus risinājumus mobilitātes nodrošināšanai, piemēram, pēc pieprasījuma transportu vai mikromobilitātes risinājumus. Kurzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2015.–2030. gadam⁹ noteikti šādi ar sabiedrisko transportu un sasniedzamību saistītie mērķi:

- ✦ nodrošināt labu vietu sasniedzamību ar energoefektīviem un ekoloģiskiem transporta veidiem;
- ✦ panākt, ka maksimālais brauciens no novadu nozīmes centriem līdz reģionālas nozīmes attīstības centriem nepārsniedz 45 minūtes;

⁴ <https://www.talsunovads.lv/lv/jaunums/pazinojums-par-tematiska-planojuma-talsu-novada-transporta-attistibas-plans-apstiprinasanu>

⁵ https://geolatvija.lv/geo/tapis?#document_24727

⁶ <https://www.atd.lv/lv/jaunumi/atd-valsts-kontroles-rev%C4%ABzij%C4%81-sa%C5%86emti-ieteikumi-kas-pal%C4%ABdz%C4%93s-nov%C4%93rst-nepiln%C4%ABbas-re>

⁷ <https://www.talsunovads.lv/lv/par-sabiedriska-transporta-marsrutiem>

⁸ <https://manabalss.lv/i/3554>

⁹ <https://www.kurzemesregions.lv/wp-content/uploads/2018/11/Kurzeme-2030.pdf>

- ✦ panākt, ka maksimālais brauciens starp reģiona centriem nepārsniedz 60 minūtes.

5.1.3. Mikromobilitāte, veloceliņi un piekļuve tūrisma objektiem

Talsu novadā arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta mikromobilitātes un veloinfrastruktūras attīstībai. Novada teritoriju šķērso divi starptautiski velomaršruti:

- ✦ EuroVelo 10 ("Apkārt Baltijas jūrai"), kas ietver vairākas Eiropas nozīmes Natura 2000 teritorijas, tostarp Talsu pauguraines dabas parku un Abavas ielejas dabas parku;
- ✦ EuroVelo 13 ("Dzelzs priekškara maršruts"), kas Talsus savieno ar Tukuma un Ventspils novadiem, kā arī ar Jūrtakas maršrutu.¹⁰

Šie maršruti savieno Talsu novadu ar plašāku reģionālo un starptautisko velotīklu un šķērso vairākus nozīmīgus dabas objektus.

Pašvaldībā jau līdz šim ir īstenoti vairāki projekti, kas veicinājuši velokultūras attīstību. Piemēram, iniciatīva "Velozinis Talsos" mudināja iedzīvotājus pievērsties veselīgam dzīvesveidam, izmantot velosipēdu ikdienas pārvietošanās vajadzībām un pilnveidot velobraukšanas prasmes¹¹.

Talsu novada teritorijā atrodas septiņi maršruti, kas iekļauti "Latvijas marķēto velo maršrutu un Zaļo ceļu kartē". Šie un citi tūrisma speciālistu veidotie velomaršruti veicina veloinfrastruktūras izmantošanu un interesi par to Talsu novadā, vienlaikus stiprinot arī vietējo tūrismu.

Veloinfrastruktūras nozīme ir daudz plašāka par brīvā laika pavadīšanu – tā nodrošina drošu pārvietošanos, samazina emisijas, veicina veselīgu dzīvesveidu un uzlabo dzīves kvalitāti. Vienlaikus 2021. gada iedzīvotāju un uzņēmēju aptauja parādīja, ka satiksmes infrastruktūra (īpaši gājēju un veloinfrastruktūra) joprojām ir viena no kritiskāk vērtētajām jomām, kas norāda uz nepieciešamību turpināt un palielināt investīcijas tieši šajā sektorā¹².

5.1.4. Stratēģiskā pieeja mobilitātei un dzīves kvalitātei

Attīstīta un droša transporta infrastruktūra būtiski ietekmē iedzīvotāju dzīves kvalitāti, drošību un novada pievilcību. Ērta pārvietošanās ir svarīga gan ikdienas vajadzībām (darbs, izglītība, pakalpojumi), gan uzņēmējdarbības un tūrisma attīstībai.

Lauku teritorijās mobilitātes uzlabošana ir īpaši nozīmīga, jo tā var veicināt iedzīvotāju noturību un reģiona dzīvotspēju.

Talsu novada attīstības programmā 2022.–2028. gadam noteikti vairāki ar mobilitāti saistīti mērķi:

- ✦ uzlabot sabiedriskā transporta pieejamību un sasaisti ar mobilitātes mezgliem;

¹⁰<https://www.talsunovads.lv/lv/media/1831/download?attachment>

¹¹ <https://www.talsunovads.lv/lv/projekts/velozinis-talsos>

¹²<https://www.talsunovads.lv/lv/media/1831/download?attachment>

- ✦ attīstīt gājēju un veloinfrastruktūru;
- ✦ uzlabot satiksmes drošību;
- ✦ veidot ērtākus savienojumus starp pagastiem un novada centru¹³.

5.1.5. Pilsētu un ciemu centru mobilitātes attīstības prioritātes

Talsu novada pilsētu un ciemu centru mobilitātes attīstības prioritātes noteiktas Talsu novada transporta attīstības plānā un Attīstības programmā. Tajās uzsvērta nepieciešamība pilnveidot mobilitātes mezglus un uzlabot savienojumus starp pilsētām un lauku teritorijām.

Svarīgu lomu var spēlēt transporta pārsēšanās punktu attīstība. Tas ļauj iedzīvotājiem izvēlēties sabiedrisko transportu tālākam braucienam, samazinot individuālā autotransporta izmantošanu, emisiju daudzumu un satiksmes intensitāti apdzīvoto vietu centros, kā arī uzlabojot vides kvalitāti un drošību.

5.1.6. Transporta sektora ietekme uz klimatu un enerģijas patēriņu

Transporta sektors ir viens no nozīmīgākajiem enerģijas patērētājiem un siltumnīcefekta gāzu emisiju avotiem Talsu novadā. Individuālais autotransports, preču pārvadājumi un sabiedriskais transports kopā veido ievērojamu daļu no fosilās degvielas patēriņa.

Precīzi aprēķini par transporta enerģijas patēriņu un CO₂ emisijām ir pieejami 3.pielikumā. Tie rāda, ka:

- ✦ privātais autotransports ir dominējošais pārvietošanās veids, īpaši lauku teritorijās;
- ✦ sabiedriskā transporta pieejamība un paradumi ietekmē iedzīvotāju izvēli starp personīgo auto un alternatīvām;
- ✦ droša gājēju un velo infrastruktūra ir priekšnoteikums būtiskai modālajai maiņai (no "auto" uz "kājām /velo /sabiedrisko").

Tāpēc mobilitātes pasākumi Talsu IEKRP ietvaros ir cieši saistīti ar emisiju samazinājuma mērķiem, energoefektivitāti un pāreju uz videi draudzīgākiem pārvietošanās risinājumiem.

5.2. Iespējas un mērķi

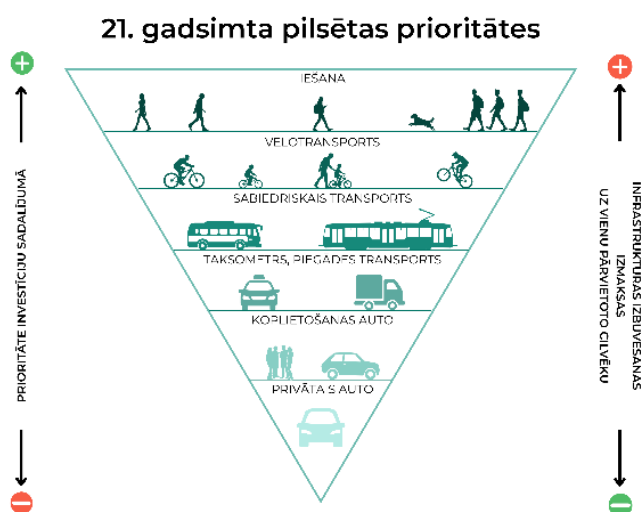
Galvenie mērķi mobilitātes uzlabošanai:

- ✦ palielināt mobilitātes punktu skaitu un pieejamību;
- ✦ attīstīt gājēju un veloceļu tīklu kā alternatīvu motorizētam transportam;
- ✦ samazināt tranzīta plūsmu blīvāk apdzīvoto vietu centros, tādējādi mazinot troksni un emisijas;
- ✦ uzlabot sabiedriskā transporta pievilcību un uzticamību.

¹³<https://www.talsunovads.lv/lv/media/69/download?attachment>

Plānošanā tiek izmantota 21. gadsimta pilsētas mobilitātes prioritāšu piramīda, kuras augšgalā ir videi draudzīgākie pārvietošanās veidi – kājām iešana, velo un sabiedriskais transports. Šī pieeja palīdz noteikt investīciju virzienus, dodot priekšroku drošai un pieejamai infrastruktūrai.

Mobilitātes ilgtspēja aptver daudz vairāk nekā pārvietošanos – tā ietekmē cilvēku labbūtību, sabiedrības saliedētību un iespējas aktīvi piedalīties novada dzīvē, tādējādi stiprinot novada konkurētspēju nākotnē.

5.1.attēls: 21.gadsimta pilsētas pārvietošanās prioritātes¹⁴

5.2.1. Iedzīvotāju mobilitātes vajadzību daudzveidība

Ērta, droša un pieejama mobilitāte ir būtisks priekšnoteikums Talsu novada iedzīvotāju dzīves kvalitātei. Tā paplašina darba un izglītības iespējas, atvieglo piekļuvi veselības aprūpes, kultūras un sociālajiem pakalpojumiem, kā arī veicina sabiedrisko un ekonomisko aktivitāšu attīstību visā novada teritorijā.

Talsu novada mobilitātes plānošanas pieeja balstās uz cilvēkcentrētu principu – tā paredz, ka pārvietošanās risinājumi tiek veidoti, ņemot vērā dažādu sabiedrības grupu vajadzības: bērnus, seniorus, cilvēkus ar kustību traucējumiem, kā arī lauku teritoriju iedzīvotājus. Šāda pieeja nodrošina, ka mobilitātes infrastruktūra un pakalpojumi ir iekļaujoši, ilgtspējīgi un pielāgoti visiem novada iedzīvotājiem.

5.1.tabula: Galveno mobilitātē iesaistīto sabiedrības grupu mobilitātes vajadzības

Mērķgrupa	Mērķgrupas vajadzības	Mērķgrupa	Mērķgrupas vajadzības
Bērni un vecāki 	Pārvietošanās ceļam uz izglītības iestādēm un no tām ir jābūt drošam, kā arī ir jānodrošina velonovietnes pie bērnudārziem	Pensionāri 	Pieejamas ērtas, drošas un atbilstošas sabiedriskā transporta pieturvietas, saprotams un precīzs

¹⁴ Avots: Pilsēta cilvēkiem

	aktīvās pārvietošanas veicināšanai.		transporta kustības grafiks, kā arī atlaides transportam.
Skolēni 	Vajadzība pēc droša maršruta uz izglītības vai brīvā laika pavadīšanas iestādēm, veloceļiņi, regulārs sabiedriskais transports un pieturvietas pie skolām.	Personas ar īpašām vajadzībām 	Sabiedriskajam transportam jābūt pielāgotam personām ar īpašām vajadzībām – jānodrošina zemās grīdas autobusi, iekāpšanas rampas un speciāli atzīmētas vietas ratiņkrēsliem. Vienlaikus būtiski ir veidot drošu un pieejamu gājēju vidi.
Jaunieši 	Minimālas pārvietošanās izmaksas. Viegla un saprotama loģistika, kas apvieno izglītības un interešu izglītības iestādes savā starpā. Transportam ir jābūt pieejamam arī regulāri vakaros un brīvdienās.	Novada viesi / tūristi 	Pieejama informācija par sabiedrisko transportu un to maršrutiem, apskates vietām, ēšanas iespējām, velomaršrutiem, naktsmītnēm digitālā formātā.
Strādājošie 	Sabiedriskais transports, kura kustība ir pielāgota darbalaikam. Pieejamas mēnešbiļešu atlaides, lai veicinātu sabiedriskā transporta izmantošanu.		

5.2.2. Stratēģiskās attīstības iespējas

Balstoties uz mobilitātes situācijas analīzi, iedzīvotāju vajadzībām un Talsu novada attīstības dokumentos noteiktajiem mērķiem, ir identificēti vairāki stratēģiski virzieni mobilitātes uzlabošanai līdz 2030. gadam. Šie virzieni aptver gan ikdienas pārvietošanās paradumus, gan ilgtspējīgākas, drošākas un klimatam draudzīgākas mobilitātes sistēmas veidošanu visā novada teritorijā.

- ★ **Sabiedriskā transporta pieejamības un kvalitātes stiprināšana.** Talsu novadā sabiedriskais transports ir būtisks mobilitātes balsts, īpaši lauku pagastos un piekrastes teritorijās. Taču pieejamība un regularitāte joprojām ir nevienmērīga. Nākotnē svarīgi pilnveidot datu uzkrāšanu par maršrutu noslodzi, pielāgot transporta piedāvājumu reālajām vajadzībām un nodrošināt labiekārtotas pieturvietas. Šie risinājumi veicinās sabiedriskā transporta konkurētspēju un pieejamību visām iedzīvotāju grupām.
- ★ **Gājēju un veloinfrastruktūras drošības un pieejamības uzlabošana.** Gājēji un velobraucēji ir visneaizsargātākie satiksmes dalībnieki. Talsu novadam ir nepieciešams mērķtiecīgi attīstīt drošu un savstarpēji saistītu gājēju un veloinfrastruktūru, īpašu uzmanību pievēršot pārejām, ietvēm, skolām un sabiedriskajām ēkām. Plānots stratēģiski izvērtēt jaunu veloceļiņu posmu nepieciešamību un nodrošināt, ka gājēju infrastruktūra ir pieejama arī cilvēkiem ar kustību traucējumiem.

- ✦ **Mikromobilitātes un velo infrastruktūras paplašināšana.** Mikromobilitāte kļūst aizvien nozīmīgāka gan ikdienas pārvietošanās, gan tūrisma attīstības aspektā. Talsu novadā ir potenciāls būtiski palielināt velonovietņu skaitu, papildināt infrastruktūru ar velonovietnēm, elektrovelosipēdu uzlādes iespējām un elektroauto uzlādes punktiem un veidot kvalitatīvu infrastruktūru pie izglītības iestādēm, pašvaldības ēkām un populāriem tūrisma objektiem. Līdz ar to veidosies droša un pievilcīga vide aktīvās mobilitātes attīstībai.
- ✦ **Mobilitātes informācijas pieejamības un digitalizācijas stiprināšana.** Digitālā pieejamība ir būtiska mūsdienu mobilitātes sistēmas sastāvdaļa. Novadam ir nepieciešams uzlabot informācijas pieejamību par pārvietošanās iespējām, tostarp izveidojot vienotu informācijas karti un nodrošinot piekļuvi transporta grafikiem un citiem mobilitātes punktiem tiešsaistē. Centralizēta un saprotama informācija veicinās sabiedriskā transporta lietojamību un atvieglos pārvietošanās plānošanu gan iedzīvotājiem, gan viesiem.
- ✦ **Mobilitātes paradumu maiņas veicināšana un sabiedrības izglītošana.** Ilgtspējīgas mobilitātes attīstība nav iespējama bez iedzīvotāju informētības un iesaistes. Talsu novadā nepieciešams turpināt veidot sabiedrības izpratni par drošu pārvietošanos ar velosipēdu un kājām, kā arī par ilgtspējīgas pārvietošanās priekšrocībām. Izglītojošās aktivitātes īpaši svarīgas bērnu, jauniešu un ģimeņu vidū. Paralēli tam jāstiprina sadarbība ar skolām un kopienām, lai veicinātu drošas kustības un aktīvā dzīvesveida kultūru.

Pasākums	2026	2027	2028	2029	2030	Mērķi 2030.gadā
Sabiedriskā transporta pieejamības un kvalitātes uzlabošana	✦	✦	✦	✦	✦	Veicināt pārvadāto pasažieru skaita pieaugumu sabiedriskajā transportā visā novada teritorijā par 15%
Drošas un pieejamas pārvietošanās infrastruktūras attīstība	✦	✦	✦	✦	✦	Palielināt gājēju un velobraucēju īpatsvaru reģiona un novada attīstības centros par 10%
Mikromobilitātes un veloinfrastruktūras attīstība	✦	✦	✦	✦	✦	Palielināt gājēju un velobraucēju īpatsvaru reģiona un novada attīstības centros par 10%
Mobilitātes informācijas un digitalizācijas uzlabošana	✦	✦	✦	✦	✦	Samazināt privāto transportlīdzekļu ar iekšdedzes dzinēju skaitu ikdienas satiksmē reģiona un novada attīstības centros par vismaz 1% gadā līdz 2030.gadam (t.i., par 165 transportlīdzekļiem gadā)
Sabiedrības izglītošana un drošas	✦	✦	✦	✦	✦	

Pasākums	2026	2027	2028	2029	2030	Mērķi 2030.gadā
pārvietošanās veicināšana						

5.3. Īstenojamie pasākumi

5.3.1. Sabiedriskā transporta pieejamības un kvalitātes uzlabošana

Sektors	Sabiedriskais transports					
Mērķis	Palielināt sabiedriskā transporta pieejamību un izmantošanu visā Talsu novadā, nodrošinot ērtāku, uzticamāku un lietotājiem draudzīgāku pārvietošanās sistēmu; līdz 2030. gadam panākt vismaz 15% pārvadāto pasažieru skaita pieaugumu.					
Pasākuma īss apraksts	Turpināt kompleksi uzlabot sabiedriskā transporta tīklu, balstoties uz datiem un iedzīvotāju vajadzībām, modernizēt pieturvietas un ieviest elastīgus pārvietošanās risinājumus lauku teritorijās, tostarp "pēc pieprasījuma" transportu.					
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> Pašvaldībai pieejami dati turpmāku lēmumu pieņemšanai. Paaugstināta mobilitātes pieejamība visām iedzīvotāju grupām. Uzlabota satiksmes drošība un komforts. Pieaug sabiedriskā transporta izmantošana un samazinās privāto auto braucieni. Samazināts enerģijas patēriņš un emisijas uz vienu pārvietoto pasažieri. 					
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> Izvērtēt esošo maršrutu tīklu noslogojumu, uzsākot vākt un apkopot mērījumu datus, un veikt mērķētas iedzīvotāju aptaujas un novērtējumus, īpaši piekrastes teritorijās dažādās sezonās, ja vien šādus datus nav apkopojušas kādas citas institūcijas. Balstoties uz apkopotajiem datiem, veikt turpmākas rīcības, lai uzlabotu sabiedriskā transporta pieejamību. Labiekārtot vismaz 10 galvenās pieturvietas (apgaisojums, sēdvietas, informācijas stends). Uzsākt "pēc pieprasījuma" transporta (<i>on-demand</i>) pilotprojektu vienā lauku pagastā. 					
Atbildīgās institūcijas	EPS darba grupa					
Iesaistītās puses	Pagastu un pilsētu pārvaldes; iedzīvotāji; NVO; transporta pakalpojumu sniedzēji; Autotransporta direkcija					
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV 11 Mobilitāte un RV13 Klimatnoturība un enerģētika					
Ieviešanas periods	2026	2027	2028	2029	2030	
	✦	✦	✦	✦	✦	
Izmaksas	Provizoriski 150-200 tūkst. EUR (atkarīgs no pieturvietu skaita un pilotprojekta apjoma)					
Finansējuma avots	Pašvaldības budžets; valsts finansējums; ES fondu programmas; Eiropas Komisijas (piemēram, Interreg, CEF programmas) finansējums					

Plānotie rezultāti	Energijas ietaupījums	Emisiju samazinājums	Izmaksu samazinājums
	Nav datu	Nav datu	Nav datu
Indikators #1	Izveidota datu uzskaites un analīzes sistēma sabiedriskā transporta noslodzes novērtēšanai (ja nav pieejami citu institūciju sagatavoti analītiskie dati)		
Indikators #2	Pārvadāto pasažieru skaits pa mēnešiem un pa maršrutiem		
Indikators #3	Modernizēto pieturvietu skaits gadā		
Indikators #4	Īstenoto pilotprojektu skaits		

5.3.2. Drošas un pieejamas pārvietošanās infrastruktūras attīstība

Sektors	Mobilitāte; gājēju un veloinfrastruktūra				
Mērķis	Uzlabot gājēju un velobraucēju drošību, pieejamību un savienojamību visā Talsu novadā, nodrošinot ērtu pārvietošanos visām sabiedrības grupām.				
Pasākuma īss apraksts	Turpināt attīstīt Talsu novada gājēju un veloinfrastruktūru, veicinot drošu pārvietošanos ikdienas maršrutos, uzlabojot piekļuvi sabiedriskajam transportam, izglītības iestādēm un pakalpojumiem.				
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> • Paaugstināta satiksmes drošība un pieejamība. • Uzlabota mobilitāte iedzīvotājiem visā novadā. • Samazināts privāto auto braucienu skaits šajos maršrutos. • Veicināta aktīvā mobilitāte un veselīgāki pārvietošanās paradumi. 				
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> • Izstrādāt pašvaldības gājēju un veloinfrastruktūras attīstības plānu (prioritāri reģiona un novada attīstības centros), iekļaujot arī 2016.gadā izstrādātā pētījuma "Veloinfrastruktūras attīstības koncepcija un audits Talsos" rezultātus un ieteikumus. • Ierīkot gājēju pārejas pie skolām un sabiedriskajām ēkām (prioritāri reģiona un novada attīstības centros). • Pakāpeniski atjaunot ietves un nodrošināt to pieejamību personām ar kustību traucējumiem. • Izbūvēt 1–2 jaunus veloceļu posmus. • Turpināt darbu pie Talsu apvedceļa izbūves. 				
Atbildīgās institūcijas	EPS darba grupa				
Iesaistītās puses	Attīstības plānošanas, projektu vadības un tūrisma departaments; Pagastu un pilsētu pārvaldes; iedzīvotāji; izglītības iestādes; NVO; ceļu uzturētāji				
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV 11 Mobilitāte un RV13 Klimatnoturība un enerģētika				
Ieviešanas periods	2026	2027	2028	2029	2030
	+	+	+	+	+
Izmaksas	Provizoriski 900 tūkst. EUR (atkarīgs no atjaunoto ietvju un izbūvēto veloceļu apjoma)				
Finansējuma avots	Pašvaldības budžets; valsts satiksmes drošības un ceļu infrastruktūras programmas; ES fondu programmas (piemēram, ERAF, Kohēzijas fonds, Interreg, CEF)				
	Energijas ietaupījums	Emisiju samazinājums	Izmaksu samazinājums		

Plānotie rezultāti	270 MWh/gadā	70 tCO ₂ /gadā	45 tūkst. EUR/gadā
Indikators #1	Izbūvēto vai atjaunoto gājēju un veloceļu infrastruktūras posmu skaits un garums		
Indikators #2	Sakārtoto gājēju pāreju skaits pie izglītības iestādēm		
Indikators #3	Ietvju pieejamības uzlabojuma apjoms (% no prioritārajām teritorijām)		

5.3.3. Mikromobilitātes un veloinfrastruktūras attīstība

Sektors	Mikromobilitāte; veloinfrastruktūra				
Mērķis	Veicināt drošu un pieejamu aktīvo mobilitāti Talsu novadā, palielinot velobraucēju un citu mikromobilitātes risinājumu lietotāju skaitu par vismaz 10% līdz 2030. gadam.				
Pasākuma īss apraksts	Paplašināt un uzlabot veloinfrastruktūru un mikromobilitātes iespējas, nodrošinot velonovietnes, elektrovelosipēdu un elektroauto uzlādes punktus, tūrisma infrastruktūras papildinājumus un iedzīvotāju motivēšanu ikdienas maršrutos un tūrismā primāri izmantot nemotorizētos pārvietošanās veidus vai arī elektroauto.				
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> Uzlabota piekļuve izglītības, pakalpojumu un sabiedriskajām vietām ar videi draudzīgiem pārvietošanās veidiem. Samazināts īso braucienu skaits ar privāto auto. Attīstīta velokultūra un iedzīvotāju iesaiste aktīvā mobilitātē. Uzlabota tūrisma infrastruktūra un mobilitātes punktu savienojamība. 				
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> Uzstādīt velonovietnes pie izglītības iestādēm un pašvaldības ēkām, prioritāri reģiona un novada attīstības centros. Papildināt tūrisma objektu infrastruktūru ar velostatīviem un uzlādes punktiem elektrovelosipēdiem. Izskatīt elektroauto uzlādes staciju izvietojuma iespējas un veidot sadarbību ar pakalpojuma sniedzējiem, paredzot uzlādes stacijās no atjaunojamiem energoresursiem iegūtu elektroenerģiju. Sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm veidot videi draudzīgas un drošas stāvvietas tūristu kempieriem. Popularizēt mikromobilitāti, organizējot pašvaldības iniciatīvas, piemēram, akcijas vai konkursus skolās ("Uz skolu ar velosipēdu" u.c.). 				
Atbildīgās institūcijas	Attīstības plānošanas, projektu vadības un tūrisma departaments				
Iesaistītās puses	Pagastu un pilsētu pārvaldes; iedzīvotāji; izglītības iestādes; NVO; elektrouzlādes pakalpojumu sniedzēji; CSDD				
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV 11 Mobilitāte un RV13 Klimatnoturība un enerģētika				
Ieviešanas periods	2026	2027	2028	2029	2030
	+	+	+	+	+
Izmaksas	Provizoriski 100–250 tūkst. EUR (atkarīgs no velonovietņu, uzlādes punktu un infrastruktūras apjoma)				
Finansējuma avots	Pašvaldības budžets; ES fondu programmas (ERAF, Interreg, CEF); uzņēmēju līdzfinansējums				

Plānotie rezultāti	Energijas ietaupījums 202 MWh/gadā	Emisiju samazinājums 53 tCO ₂ /gadā	Izmaksu samazinājums 35 tūkst. EUR/gadā
Indikators #1	Uzstādīto velonovietņu skaits gadā		
Indikators #2	Uzstādīto elektrovelosipēdu uzlādes vietas un elektroauto uzlādes punktu skaits		
Indikators #3	Velobraucēju un skrejriteņu lietotāju skaita pieaugums %		

5.3.4. Mobilitātes informācijas un digitalizācijas uzlabošana

Sektors	Mobilitāte; digitālie risinājumi				
Mērķis	Uzlabot iedzīvotāju piekļuvi mobilitātes informācijai, nodrošinot ērtu, saprotamu un digitāli pieejamu informācijas vidi par pārvietošanās iespējām visā Talsu novadā.				
Pasākuma īss apraksts	Ieviešot digitālus rīkus un centralizētu informācijas pieeju, pašvaldība uzlabo iedzīvotāju un viesu informētību par sabiedrisko transportu, maršrutiem, stāvvietām un mikromobilitātes iespējām, veicinot informācijas caurspīdību un mobilitātes pakalpojumu izmantošanu.				
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> • Viegla piekļuve mobilitātes informācijai ikvienam iedzīvotājam un viesim. • Labāka sabiedriskā transporta pieejamība un izmantošana. • Samazināta nepieciešamība pēc privātā auto ikdienas braucieniem. • Pārskatāma un atjaunojama informācijas sistēma, kas palīdz plānot mobilitātes uzlabojumus. 				
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> • Sagatavot priekšizpēti par vienotas mobilitātes platformas izveidi, iekļaujot sabiedriskā transporta, stāvvietu un tūrisma informāciju reāllaikā. • Izstrādāt centralizētu karti ar gājēju, velo un sabiedriskā transporta piekļuves punktiem novadā. • Ieviest QR kodus pieturvietās ar informāciju par grafikiem un tuvākajiem maršrutiem. 				
Atbildīgās institūcijas	Attīstības plānošanas, projektu vadības un tūrisma departaments				
Iesaistītās puses	Pagastu un pilsētu pārvaldes; iedzīvotāji; izglītības iestādes; NVO; tūrisma pakalpojumu sniedzēji				
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV 11 Mobilitāte un RV13 Klimatnoturība un enerģētika				
Ieviešanas periods	2026	2027	2028	2029	2030
	+	+	+	+	+
Izmaksas	Provizoriski 80–150 tūkst. EUR (priekšizpēte, digitālās platformas izstrāde, QR kodu ieviešana, karšu izstrāde)				
Finansējuma avots	Pašvaldības budžets; ES fondu programmas (ERAF, Interreg); valsts digitālās transformācijas atbalsta instrumenti				
Plānotie rezultāti	Energijas ietaupījums 135 MWh/gadā	Emisiju samazinājums 35 tCO ₂ /gadā	Izmaksu samazinājums 23 tūkst. EUR/gadā		
Indikators #1	Izveidoto QR kodu skaits pieturvietās				
Indikators #2	Centralizētās mobilitātes kartes izveide un lietotāju skaits gadā				

5.3.5. Sabiedrības izglītošana un drošas pārvietošanās veicināšana

Sektors	Sabiedrība; mobilitāte; izglītība				
Mērķis	Palielināt iedzīvotāju izpratni un prasmes par drošu, ilgtspējīgu un videi draudzīgu pārvietošanos, īpašu uzmanību pievēršot bērniem, jauniešiem un senioriem.				
Pasākuma īss apraksts	Sistemātiski veicināt drošu pārvietošanos un aktīvo mobilitāti, īstenojot izglītojošas kampaņas, sagatavojot informatīvus materiālus un sadarbojoties ar skolām, NVO un kopienām, lai stiprinātu iedzīvotāju zināšanas un veidotu ilgtspējīgu ikdienas mobilitātes paradumus.				
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> • Uzlabota satiksmes drošība, īpaši bērniem un jauniešiem. • Veicināta aktīvā un ilgtspējīgā pārvietošanās. • Samazināts privāto auto izmantošanas īpatsvars īsajos braucienos. • Paaugstināta kopienas informētība un līdzdalība. 				
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> • Organizēt informatīvas kampaņas skolās un kopienās par drošu pārvietošanos ar velosipēdu un kājām. • Izstrādāt materiālus par ilgtspējīgas mobilitātes priekšrocībām (drukātā un digitālā formā). • Veidot sadarbību ar skolām un NVO, lai organizētu drošas pārvietošanās dienas. 				
Atbildīgās institūcijas	Attīstības plānošanas, projektu vadības un tūrisma departaments				
Iesaistītās puses	Izglītības iestādes; pagastu un pilsētu pārvaldes; iedzīvotāji; NVO; uzņēmēji; CSDD				
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV 11 Mobilitāte un RV13 Klimatnoturība un enerģētika				
Ieviešanas periods	2026	2027	2028	2029	2030
	+	+	+	+	+
Izmaksas	Provizoriski 30–70 tūkst. EUR (kampaņu organizēšana, materiālu izstrāde, pasākumi skolās un kopienās)				
Finansējuma avots	Pašvaldības budžets; ES projekti (Interreg, Erasmus+ jaunatnes un izglītības aktivitātes); valsts sabiedrības veselības un satiksmes drošības programmas				
Plānotie rezultāti	Enerģijas ietaupījums	Emisiju samazinājums	Izmaksu samazinājums		
	6555 MWh/gadā	1714 tCO ₂ /gadā	1,1 milj. EUR/gadā		
Indikators #1	Organizēto informatīvo kampaņu / aktivitāšu un dalībnieku skaits gadā				
Indikators #2	Skolu un NVO skaits un to iesaiste drošas pārvietošanās aktivitātēs				
Indikators #3	Izstrādāto un izplatīto informatīvo materiālu skaits un to lasītāju skaits				

6. Enerģijas ražošana

6.1. Līdz šim paveiktais

6.1.1. Siltumenerģijas ražošana

Talsu novadā siltumenerģijas ražošanu nodrošina 18 katlu mājas, kas apkures sezonā sniedz pakalpojumus mājāsaimniecībām, uzņēmumiem un pašvaldības ēkām, nodrošinot gan apkuri, gan centralizēto karstā ūdens padevi. Katlu mājas darbojas kā atsevišķi ražošanas avoti, un to tehniskais stāvoklis un efektivitāte tieši ietekmē siltumapgādes izmaksas, stabilitāti un sistēmas ilgtspēju. Centralizētā siltumapgāde Talsu novadā veido galveno apkures veidu tur, kur tā ir pieejama, un tiek uzskatīta par videi draudzīgāku risinājumu, jo samazina mazo individuālo apkures avotu skaitu un veicina emisiju kontroli un ražošanas efektivitāti.

Siltumenerģijas ražošanu nodrošina divi operatori. SIA "Talsu namsaimnieks" darbojas vairumā pagastu un mazpilsētu – Ģibuļu, Laidzes, Virbu, Laucienes, Lībagu, Vandzenes, Rojas un Abavas pagastos, kā arī Stendes, Valdemārpils un Sabiles pilsētās¹⁵. Savukārt SIA "Talsu Bio-Enerģija" nodrošina centralizēto siltumapgādi Talsu pilsētā. Abiem uzņēmumiem ir kopīgs mērķis – nodrošināt stabilu, pieejamu un konkurētspējīgu siltumapgādi, savukārt pašvaldības ilgtspējas mērķi ir plašāki – samazināt primārās enerģijas patēriņu, palielināt atjaunojamo energoresursu izmantošanu un uzlabot ēku energoefektivitāti, jo vislētākā enerģijas vienība ir tā, kuru nav nepieciešams saražot.

Talsu novadā centralizētajā siltumapgādē tiek izmantota 100% biomasas – šķeldas, malkas un granulās. Tā kā šie kurināmie ir atjaunojamie energoresursi, aprēķinu metodikā biomasas tiek uzskatīta par neitrālu emisiju avotu, un līdz ar to centralizētās siltumapgādes CO₂ emisiju apjoms tiek uzskaitīts kā 0 tCO₂/gadā. Tas nenozīmē, ka biomasas sadedzināšanas procesā emisijas nerodas, bet gan to, ka emisiju bilance tiek uzskatīta par cikliski noslēgtu un klimatam mazāk kaitīgu.

Siltumenerģijas tarifs novadā atšķiras starp operatoriem. No 2025. gada 1. aprīļa SIA "Talsu Bio-Enerģija" tarifs ir 69,13 EUR/MWh, savukārt SIA "Talsu namsaimnieks" tarifs, sākot no 2025. gada 1. oktobra, ir 89,16 EUR/MWh. Tarifus ietekmē izmantotais kurināmais, iekārtu efektivitāte, siltumtīklu tehniskais stāvoklis, siltuma zudumi, uzturēšanas izmaksas, darbaspēka un administratīvās izmaksas, kā arī dabas resursu nodokļa izmaksas.

Siltumtīklu stāvoklis ir viens no nozīmīgākajiem faktoriem, kas ietekmē kopējās izmaksas. Novadā joprojām darbojas trases ar zemākas kvalitātes izolāciju vai bez tās, kas rada paaugstinātus zudumus. 2024. gadā vidējie siltuma zudumi bija 12%, bet dažās teritorijās tie sasniedza līdz 20%. Jo vecāki un sliktāk izolēti ir siltumtīkli, jo augstākas ir ražošanas

¹⁵ <https://www.talsunamsaimnieks.lv/>

izmaksas un patērētāju maksājumi. Precīzi dati par katras apvienības siltumenerģijas ražošanu un zudumiem apkopoti 5. pielikumā.

6.1.2. Elektroenerģijas ražošana

Talsu novadā lielākā daļa elektroenerģijas pašlaik netiek ražota uz vietas, un patērētāji to iegādājas no Latvijas elektroenerģijas tīkla, izmantojot AS "Sadales tīkls" infrastruktūru. Tomēr, lai pilnvērtīgi plānotu vietējās enerģētikas attīstību, būtiski ir izprast arī elektroenerģijas patēriņa struktūru novadā. Patēriņa dati liecina, ka novada elektroenerģijas kopējais patēriņš pēdējos četros gados ir bijis salīdzinoši stabils – aptuveni 115–120 tūkst. MWh gadā, saglabājot līdzīgu proporciju starp galvenajām patērētāju grupām (skat. 5.pielikumu).

Lielāko elektroenerģijas daļu – ap 45 tūkst. MWh gadā – patērē rūpniecības sektors. Tas ir energoietilpīgs un stabils patēriņa segments, kas sniedz būtisku potenciālu vietējās atjaunojamās enerģijas ražošanai, īpaši saules elektrostaciju izvietošanai uzņēmumu teritorijās vai sadarbības projektos.

Otrā nozīmīgākā patērētāju grupa ir iedzīvotāji un dzīvojamais fonds, tostarp daudzdzīvokļu ēkas, kuru elektroenerģijas patēriņš vidēji ir 37 tūkst. MWh gadā. Šis segments ir īpaši piemērots energokopienī izveidei, kā arī koplietošanas saules paneļu sistēmām, kas ļautu mazināt iedzīvotāju izmaksas un paaugstināt energoneatkarību.

Pakalpojumu jeb terciārais sektors patērē aptuveni 8 tūkst. MWh gadā. Tajā ietilpst tirdzniecības objekti, sabiedriskās ēdināšanas vietas, biroji un citas komercēkas, kuru patēriņš ir gana būtisks un ekonomiski nozīmīgs, lai tajā būtu vērts attīstīt AER risinājumus.

Pašvaldības infrastruktūras patēriņš – ielu apgaismojums, sūkņu stacijas, ūdensvadi un kanalizācijas sistēmas – kopā veido aptuveni 4,5 tūkst. MWh gadā. Šajā segmentā pašvaldībai ir tieša iespēja ietekmēt patēriņa samazināšanu, piemēram, modernizējot ielu apgaismojumu, optimizējot sistēmu darbību un integrējot vietējo AER ražošanu. Jau īstenotais SIA "Talsu ūdens" 0,18 MWp saules paneļu projekts parāda, ka šādi risinājumi ir rentabli un sniedz tiešu emisiju samazinājumu.

Neskatoties uz to, ka novads patlaban lielākoties ir elektroenerģijas patērētājs, AER projektu attīstība strauji pieaug. Piemēram, pie Stendes tiek īstenots 3,66 MWp saules parka projekts, kas pēc tā darbības uzsākšanas nodrošinās elektroenerģiju aptuveni 1100 mājsaimniecībām un ļaus samazināt emisijas par aptuveni 1750 tCO₂ gadā. Rojā darbojas Kurzemē lielākais privātais saules parks ar 220 kW jaudu, savukārt "Talsu ūdens" projekts apliecina AER integrācijas potenciālu pašvaldības infrastruktūrā^{16;17}.

Šīs tendences liecina, ka Talsu novads arvien aktīvāk virzās uz enerģētisko patstāvību un mazāku atkarību no centralizētā elektrotīkla. Vietējo AER projektu pieaugums,

¹⁶ <https://retalsi.lv/lietuviesi-pie-talsiem-buve-saules-panelu-parku/>

¹⁷ <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/talsu-novada-arvien-lielaka-interese-par-saules-paneliem.a436301/>

energokopienu attīstības iespējas un stabils patēriņš vairākās nozarēs rada labu pamatu pārejai uz klimatneitrālu un ilgtspējīgu elektroenerģijas ražošanas modeli.

6.2. Iespējas un mērķi

Talsu novadā enerģijas ražošanas un patēriņa struktūra piedāvā būtiskas iespējas sistēmas modernizēšanai, efektivitātes uzlabošanai un atjaunojamo energoresursu izmantošanas palielināšanai. Siltumapgādes sektorā galvenie izaicinājumi saistīti ar novecojušiem siltumtīkliem, daļā apvienību tehniski nolietotām katlu māju iekārtām un vietām augstiem siltuma zudumiem, kas dažās teritorijās sasniedz līdz 20 %. Savukārt elektroenerģijas sektorā dominē ārējā tirgū iegādāta elektroenerģija, taču pieaug gan uzņēmumu, gan pašvaldības ieinteresētība veidot vietējas AER ražošanas jaudas.

Tieši šie aspekti nosaka prioritātes turpmākajai attīstībai – gan siltumapgādes sistēmas sakārtošanu un optimizāciju, gan atjaunojamās elektroenerģijas ražošanas attīstīšanu. Lai nodrošinātu ilgtspējīgu enerģētikas pārvaldību līdz 2030. gadam, nepieciešams pakāpeniski īstenot trīs savstarpēji saistītus pasākumus: siltumapgādes attīstības plāna izstrādi un ieviešanu, siltuma zudumu samazināšanu un energoresursu efektīvāku izmantošanu, kā arī vietējās elektroenerģijas ražošanas palielināšanu.

Siltumapgādes attīstības plāns ļaus novērtēt esošo sistēmu un noteikt prioritātes modernizācijai, nodrošinot pārdomātus investīciju lēmumus un pakāpenisku pāreju uz efektīvāku un stabilāku siltumapgādes modeli. Savukārt sistemātiska siltumtīklu nomaiņa un kurināmā kvalitātes uzlabošana ļaus samazināt zudumus, mazināt ekspluatācijas izmaksas un palielināt sistēmas ekonomisko dzīvotspēju. Elektroenerģijas jomā lielākais potenciāls saistās ar saules enerģijas un energokopienu attīstību – īpaši dzīvojamajos, rūpnieciskajos un pakalpojumu sektoros, kas kopā veido lielāko daļu novada patēriņa. Vietējo AER jaudu palielināšana mazinās atkarību no tirgus cenu svārstībām un stiprinās enerģētisko drošību.

Kopumā iespējas siltumapgādes un elektroenerģijas jomās ir cieši saistītas ar modernizācijas, efektivitātes un vietējās ražošanas attīstīšanu. Šo pasākumu īstenošana ļaus Talsu novadam sasniegt gan ekonomiskos, gan klimatneitralitātes mērķus, vienlaikus uzlabojot iedzīvotāju dzīves kvalitāti.

Pasākums	2026	2027	2028	2029	2030	Mērķi 2030.gadā
Siltumapgādes attīstības plāna izstrāde un optimizācija	+	+				Nodrošināt efektīvu, ilgtspējīgu un ekonomiski pamatotu siltumapgādi visā novadā
Siltuma zudumu samazināšana un racionāla energoresursu izmantošana		+	+	+	+	Samazināt siltuma zudumus, stabilizēt tarifus un palielināt sistēmu efektivitāti

Pasākums	2026	2027	2028	2029	2030	Mērķi 2030.gadā
Elektroenerģijas ražošanas veicināšana no atjaunojamiem energoresursiem	+	+	+	+	+	Palielināt vietējo AER elektroenerģijas ražošanu par 10% un stiprināt energodrošību

6.3. Īstenojamie pasākumi

6.3.1. Siltumapgādes attīstības plāna izstrāde un optimizācija

Sektors	Siltumenerģijas ražošana un pārvade					
Mērķis	Veikt Talsu novada centralizētās siltumapgādes sistēmas visaptverošu stratēģisko novērtējumu un izstrādāt ilgtspējīgu attīstības plānu līdz 2030. gadam (vai 2040. gadam), balstītu uz AER izmantošanu, ekonomiski pamatotu tīklu attīstību un optimālu sistēmas noslodzi.					
Pasākuma īss apraksts	Tiks veikts centralizētās siltumapgādes sistēmas stratēģiskais audits un izstrādāts siltumapgādes attīstības plāns, iekļaujot siltumtīklu un katlumāju vispārīgu tehnisko izvērtējumu, jaudu un patēriņa prognozes, AER integrācijas iespēju analīzi, sistēmas noslodzes potenciālu un jaunu patērētāju pieslēgumu ekonomisko pamatojumu. Rezultātā tiks sagatavots attīstības plāns ar investīciju prioritātēm, termiņiem un finansēšanas avotiem. Tas būs pamats 6.3.2. tehniskajiem pasākumiem.					
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> Datos balstīts investīciju un modernizācijas plāns. Skaidras prioritātes un tehniski pamatota rīcības secība. Sistēmas ilgtspējīgas noslodzes modelis, tai skaitā potenciālo jauno pieslēgumu analīze. Pārskatāma, caurspīdīga ilgtermiņa attīstības virzība. 					
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> Izstrādāt siltumapgādes attīstības plāns līdz 2030. gadam (vai 2040.gadam), iekļaujot AER jaudu plānošanu, patēriņa prognozes un siltumtīklu attīstību. Veikt katlumāju un iekārtu tehniskā stāvokļa izvērtējumu un noteikt atjaunošanas prioritātes. Izvērtēt iespējas dažādot atjaunojamo energoresursu izmantošanu (piem., saules kolektori siltumam vasaras periodā, siltumsūkņi tur, kur tas ir ekonomiski pamatots). Nodrošināt regulāru monitoringu un plāna ieviešanu. 					
Atbildīgās institūcijas	EPS darba grupa					
Iesaistītās puses	SIA „Talsu Bio-Enerģija”, SIA „Talsu Namsaimnieks”; Nekustamo īpašumu un vides aizsardzības departaments					
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcību virzienam RV13 Klimatnoturība un enerģētika					
Ieviešanas periods	2026	2027	2028	2029	2030	
	+	+	+			
Izmaksas	Provizoriski 20-50 tūkst. EUR					

Finansējuma avots	Siltumapgādes operatoru budžets; ES struktūrfondu līdzfinansējums; EUCEF finansējums un citi finanšu avoti		
Plānotie rezultāti	Enerģijas ietaupījums - MWh/gadā	Emisiju samazinājums - tCO ₂ /gadā	Izmaksu samazinājums - EUR/gadā
Indikators #1	Izstrādāts siltumapgādes attīstības plāns		
Indikators #2	Ieviestu pasākumu skaits gadā		
Indikators #3	Ekspluatācijas izmaksu samazinājums		

6.3.2. Siltumzudumu samazināšana un racionāla energoresursu izmantošana

Sektors	Siltumenerģijas ražošana un pārvade				
Mērķis	Īstenot siltumtīklu un katlumāju infrastruktūras modernizāciju, samazinot siltuma zudumus, optimizējot ražošanas režīmus un veicot jaunu patērētāju pieslēgšanu, balstoties uz novada siltumapgādes attīstības plāna rezultātiem.				
Pasākuma īss apraksts	Tiks īstenoti konkrēti tehniski pasākumi - siltumtīklu rekonstrukcija, izolācijas uzlabošana, veco posmu nomaiņa, automatizācijas risinājumu ieviešana un jaunu patērētāju pieslēgumu izbūve tur, kur to paredz siltumapgādes attīstības plānā iekļautā analīze un ekonomiskais pamatojums. Tiks ieviestas arī viedās sistēmas zudumu un patēriņa kontrolei. Pasākumi būtiski uzlabos centralizētās siltumapgādes efektivitāti un ekonomisko ilgtspēju.				
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiski samazināti siltumenerģijas pārvades zudumi. • Samazinātas ekspluatācijas izmaksas un stabilāks siltumenerģijas tarifs. • Ilgāks siltumtīklu kalpošanas laiks un mazāks avāriju risks. • Efektīva energoresursu izmantošana. 				
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> • Pakāpeniski atjaunot novecojušos cauruļvadus, prioritizējot posmus ar visaugstākajiem zudumiem. • Veikt atbilstošas kvalitātes energoresursu iepirkumus. • Izvērtēt un veikt jaunu patērētāju pieslēgumus. 				
Atbildīgās institūcijas	EPS darba grupa				
Iesaistītās puses	SIA "Talsu Bio-Enerģija", SIA "Talsu Namsaimnieks"				
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzienam RV13 Klimatnoturība un enerģētika				
Ieviešanas periods	2026	2027	2028	2029	2030
		+	+	+	+
Izmaksas	Provizoriski no 0,5 milj. EUR				
Finansējuma avots	ES struktūrfondu līdzekļi; siltumapgādes operatora investīciju budžets; pašvaldības līdzfinansējums un citi finanšu avoti				
Plānotie rezultāti	Enerģijas ietaupījums 363 MWh/gadā	Emisiju samazinājums - tCO ₂ /gadā	Izmaksu samazinājums 35 tūkst. EUR/gadā		
Indikators #1	Rekonstruēto siltumtīklu garums un samazinātie siltuma zudumi siltumtīklos katrā sistēmā				
Indikators #2	Pieslēgto jauno patērētāju skaits un jauda				

Indikators #3 Siltumenerģijas ražošanas izmaksas

6.3.3. Elektroenerģijas ražošanas veicināšana no atjaunojamiem energoresursiem

Sektors	Elektroenerģijas ražošana				
Mērķis	Palielināt elektroenerģijas ražošanu Talsu novadā no atjaunojamiem energoresursiem (AER), veicinot energokopienu attīstību, saules PV un citu sistēmu uzstādīšanu publiskajā un privātajā sektorā, kā arī veicinot vietējo enerģētisko neatkarību un izmaksu stabilitāti.				
Pasākuma īss apraksts	Tiks uzsākta AER elektroenerģijas projektu attīstība, īpašu uzsvāru liekot uz saules PV un citām sistēmām publiskajām ēkām, uzņēmumiem un mājsaimniecībām. Pašvaldība iniciēs energokopienu pilotprojektus, nodrošinās informatīvu un konsultatīvu atbalstu, veicinās kopprojektus vairāku īpašumu grupām un palīdzēs izvērtēt ekonomiskos ieguvumus. Tiks izstrādāti tehniskie un finansiālie risinājumi, lai maksimāli izmantotu lokāli pieejamos AER un samazinātu elektroenerģijas iepirkuma apjomu no tirgus.				
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none">• Palielināta vietējā AER elektroenerģijas ražošana.• Samazinātas CO₂ emisijas.• Uzlabota energodrošība.• Paaugstināta sabiedrības līdzdalība enerģijas kopprojektos.• Attīstīti energokopienu risinājumi un vietējā kapacitāte.				
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none">• Veidot energokopienas pilotprojektus aktīvākajās apdzīvotajās vietās.• Atbalstīt sabiedrisko ēku un uzņēmumu saules paneļu uzstādīšanu (informācija, konsultācijas, kopprojekti).				
Atbildīgās institūcijas	EPS darba grupa				
Iesaistītās puses	Uzņēmēji; iedzīvotāji; pagastu un pilsētu pārvaldes; NVO; pakalpojumu sniedzēji				
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcību virzienam RV13 Klimatnoturība un enerģētika				
Ieviešanas periods	2026	2027	2028	2029	2030
	+	+	+	+	+
Izmaksas	Provizoriski 1,5 milj. EUR				
Finansējuma avots	ES fondu finansējums; pašvaldības budžets; privātais finansējums (uzņēmumi, mājsaimniecības); valsts AER atbalsta programmas; energokopienas kolektīvie ieguldījumi un citi				
Plānotie rezultāti	Saražotais AER apjoms 11 184 MWh/gadā	Emisiju samazinājums 1219 tCO ₂ /gadā	Izmaksu samazinājums - EUR/gadā		
Indikators #1	Uzstādīto jauno AER iekārtu skaits un jauda				
Indikators #2	Izveidoto energokopienas skaits / uzņēmēju skaits, kas iesaistījies				
Indikators #3	AER elektroenerģijas daļas pieaugums pašvaldības patēriņā				

7. Pielāgošanās klimata pārmaiņām

7.1. Esošās situācijas apkopojums

7.1.1. Klimata pārmaiņu risku un neaizsargātības izvērtējums

Klimata pārmaiņu starpvaldību ekspertu grupas (IPCC) sestajā novērtējuma ziņojumā (AR6)¹⁸ definēti pieci siltumnīcefekta gāzu emisiju un sociālekonomiskās attīstības scenāriji (SSP – Shared Socioeconomic Pathways): SSP1-1.9, SSP1-2.6, SSP2-4.5, SSP3-7.0, SSP5-8.5. Latvijas klimata prognozēm izmantoti trīs no tiem:

- ✦ *SSP1-2,6 (nelielas klimata pārmaiņas)* – emisijas pasaulē būtiski samazinās; klimatneitralitāte tiek sasniegta pēc 2050. gada. Sabiedrība kļūst ilgtspējīgāka, investīcijas izglītībā un veselībā pieaug, samazinās nevienlīdzība. Temperatūras kāpums līdz 2100. gadam – ap 1,8°C.
- ✦ *SSP2-4,5 (vidējas klimata pārmaiņas)* – emisijas saglabājas aptuveni esošajā līmenī un tikai pakāpeniski samazinās līdz gadsimta vidum. Sociālekonomiskā attīstība norit bez būtiskiem lēcieniem. Prognozētais temperatūras pieaugums – ap 2,7 °C līdz gadsimta beigām.
- ✦ *SSP3-7,0 (būtiskas klimata pārmaiņas)* – emisijas pastāvīgi pieaug un līdz 2100. gadam gandrīz dubultojas. Prioritāte ir valstu iekšējā drošība; sadarbība starp valstīm vājinās. Temperatūras pieaugums – ap 3,6 °C.

Klimata pārmaiņu scenāriju modelēšanā būtiski novērtēt gan politikas, gan sabiedrības rīcības tendences. Tās ietekmē gan SEG emisiju samazināšanās tempu, gan klimata pārmaiņu intensitāti.

Plašāka informācija par Latvijas klimata prognozēm pieejama Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra (LVĢMC) tīmekļvietnē¹⁹. Talsu novada teritoriju aptver trīs meteoroloģisko novērojumu stacijas – Stende, Mērsrags un Kolka, kuru dati izmantoti Talsu pašvaldības klimata profilā²⁰.

Klimata scenāriju galvenās tendences Talsu novadā

Visi apskatītie scenāriji prognozē būtisku vidējās gaisa temperatūras pieaugumu (vēsturiskie dati apkopoti 6.pielikuma P6.1.attēlā).

- ✦ Vidēju klimata pārmaiņu scenārijā (SSP2-4.5) vidējā gada temperatūra 2100. gadā sasniegs +9,3 °C (par 2,3°C vairāk nekā 1991.–2020. g.).
- ✦ Būtisku klimata pārmaiņu scenārijā (SSP3-7.0) tā var pieaugt līdz +11,2°C (par 4,2 °C vairāk nekā šobrīd).

¹⁸ Avots: <https://climate-adapt.eea.europa.eu/lv/metadata/publications/sixth-assessment-report>

¹⁹ https://klimats.meteo.lv/klimats_latvija/klimata_riks/

²⁰ Talsu novads : Klimata portāls

Tiek prognozēts gan sala dienu samazinājums no 121 dienas līdz 73 (vidējas pārmaiņas) vai 44 dienām (būtiskas pārmaiņas), gan karstuma viļņu biežuma un ilguma palielināšanās (skat. 6.pielikuma P6.2.attēlu).

Prognozes rāda vidējā nokrišņu daudzuma pieaugumu (skat. 6.pielikuma P6.3.attēlu), kas var radīt riskus infrastruktūrai, īpaši lietusūdens novadīšanas sistēmām.

- ✦ 2023. gadā reģistrēti 769,2 mm nokrišņu, kas ir 11,9 % virs normas.
- ✦ Vairāk nokrišņu pieaug augustā, vismazāk – aprīlī.

Salīdzinot divus klimatiskos periodus:

- ✦ vidējā gaisa temperatūra pieaugusi par 1,2 °C;
- ✦ nokrišņu daudzums – par 41,5 mm.

Vēja apstākļi novadā atšķiras starp trim stacijām:

- ✦ Stende: vidēji 3,0 m/s, vējainākie mēneši – janvāris un decembris (skat. 6.pielikuma P6.5.attēlu).
- ✦ Mērsrags: vidēji 2,9 m/s, vējainākais mēnesis – janvāris (skat. 6.pielikuma P6.6.attēlu).
- ✦ Kolka: vidēji 3,2 m/s, lielākais vēja ātrums janvārī un decembrī (skat. 6.pielikuma P6.7.attēlu).

Vidēji vējainākais gadalaiks visā novadā ir ziema.

Dati liecina par laikapstākļu stabilitātes samazināšanos un ekstremālo situāciju pieaugumu. Sagaidāmie riski:

- ✦ lietusgāzes un plūdi (ūdens savākšanas sistēmu pārslodze),
- ✦ ilgstoši sausuma periodi un augsnes izžūšana,
- ✦ straujas nokrišņu epizodes pēc sausuma, kas izraisa virszemes noteci,
- ✦ karstuma viļņu intensitātes pieaugums, radot veselības un ugunsbīstamības riskus.

Šīs tendences būtiski ietekmēs infrastruktūru, lauksaimniecību, mežsaimniecību, ekosistēmas un iedzīvotāju dzīves kvalitāti, tādēļ pielāgošanās ir būtiska daļa no Talsu novada ilgtermiņa attīstības un riska mazināšanas stratēģijas.

7.1.2. Klimata pārmaiņu ietekmē apdraudētā infrastruktūra un cilvēki

Talsu novadā ietilpst četras pilsētas — Talsi, Sabile, Stende un Valdemārpils, kā arī 18 pagasti: Abava, Ārlava, Balgale, Dundaga, Ģibuļi, Īve, Kolka, Kūļciems, Laidze, Lauciene, Lībagi, Lube, Mērsrags, Roja, Strazde, Valdgale, Vandzene un Virbi. Novada platība ir 2749 km², un tajā dzīvo 34 797 iedzīvotāji (2025. gada 1. janvāra dati)²¹.

²¹ <https://www.talsunovads.lv/lv/talsu-novads>

Talsu novads atrodas Ziemeļkurzemē, un tā ģeogrāfiju veido piejūras zona, meži, ezeri, upes un izteikts paugurains reljefs. Novadam ir garākā nepārtrauktā jūras piekraste Latvijā — aptuveni 95 km, tāpēc klimatiskie riski piekrastes teritorijās ir īpaši nozīmīgi. Nozīmīgas lomas spēlē arī Rojas un Mērsraga ostas, kas sniedz būtisku pienesumu novada ekonomikai (zvejniecība, kuģošana, tūrisms).

Novadu šķērso svarīgs valsts nozīmes tranzīta ceļš — A10 (Rīga–Ventspils), kas nodrošina transporta pieejamību, bet vienlaikus ir jutīgs pret klimatisko apstākļu izmaiņām (plūdi, intensīvi nokrišņi, vētras).

Talsu novadā turpinās iedzīvotāju skaita samazināšanās, kas ietekmē novada pielāgošanās spējas.

7.1. tabula: Iedzīvotāju skaits Talsu novada pašvaldībā²²

Gads	2023	2024	2025
Iedzīvotāju skaits	35 584	35 249	34 797

Ja šī tendence saglabāsies, pieaugs gados vecāku cilvēku īpatsvars, kas ir īpaši pakļauts karstuma viļņiem, veselības riskiem un krīzes situācijām, savukārt darbaspējīgā iedzīvotāju skaita samazināšanās apgrūtinās infrastruktūras uzturēšanu un samazinās kopējo kopienas noturību pret ekstremāliem laikapstākļiem, krīzēm un ilgtermiņa klimata pārmaiņām.

Meži, lauksaimniecība un ekosistēmas

Talsu novads ir mežiem bagātākais novads Latvijā — apmēram 48% no teritorijas klāj meži²³. Tas sniedz būtisku potenciālu oglekļa piesaistei un klimatnoturības palielināšanai, nodrošinot arī ekosistēmu pakalpojumus, kas palīdz mazināt klimata pārmaiņu ietekmi.

Savukārt 33,8% teritorijas aizņem lauksaimniecības zemes²⁴, kas ir jutīgas pret:

- ✦ sausuma periodiem,
- ✦ intensīvām lietusegāzēm,
- ✦ eroziju,
- ✦ bioloģisko kaitēkļu pieaugumu.

Lauksaimniecības dzīvnieku struktūra (2023. gadā — 79 tūkst. dzīvnieku) arī norāda uz nepieciešamību pielāgot lopkopības nozares praksi mainīgajiem klimatiskajiem apstākļiem.

²² <https://stat.gov.lv/lv/dinamiskais-grafiks/galv-iedzivotaju-skaitis-novados>

²³ https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_NOZ_ME_MEP/MEP063/

²⁴ https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_OD/OSP_OD_skait_apsek_zeme_laukskait_20/LSK20-II01_01.px/

Ūdens un piekrastes teritorijas

Talsu novadā atrodas vairāki nozīmīgi ūdens objekti, kas spēlē būtisku lomu gan ekosistēmās, gan rekreācijā:

- ✦ Engures ezera piekraste Mērsraga un Ķūļciema pagastos,
- ✦ Talsu un Vilkmuižas ezeri pilsētas centrā,
- ✦ upes Abava, Roja un Stende.

Piekrastes teritorijas ir pakļautas²⁵:

- ✦ jūras līmeņa svārstībām,
- ✦ vējuzplūdiem,
- ✦ krasta erozijai,
- ✦ zemju un infrastruktūras applūšanai.

2023. gada 8. oktobrī Mērsragā tika fiksēts viens no augstākajiem vējuzplūdu līmeņiem Rīgas līča Kurzemes piekrastē — 1,82 m, appludinot mežus un pļavas Engures ezera apkārtnē.

Kultūrvēsturiskās teritorijas un piekrastes kopienas

Talsu novadā atrodas unikālie Lībiešu krasta ciemi — Vaide, Saunags, Pitrags, Košrags, Mazirbe, Sīkrags — kas ir nozīmīgi kultūrvēsturiskā mantojuma objekti. Tos apdraud gan erozija, gan stihiski vētru postījumi.

Kolkasrags — viens no apmeklētākajiem piekrastes tūrisma objektiem Latvijā — ir īpaši pakļauts vētru radītiem bojājumiem. Līdzīga situācija ir Mērsragā un Rojā, kur intensīva tūrisma plūsma saskaras ar pieaugošajiem klimata riskiem.

7.2.tabula. Talsu novada apdraudētie dabas mantojuma objekti un to draudi

Objekts	Tips	Apdraudējums
Rojas osta	Osta	Vējuzplūdi, erozija
Mērsraga osta	Osta	Vējuzplūdi, erozija
Kolkasrags apmeklētāju centrs	Tūrisma infrastruktūra	Vējuzplūdi
Peldvietas "Kolka", "Roja", "Mērsrags" u.c.	Peldvietas	Vējuzplūdi, augsti viļņi

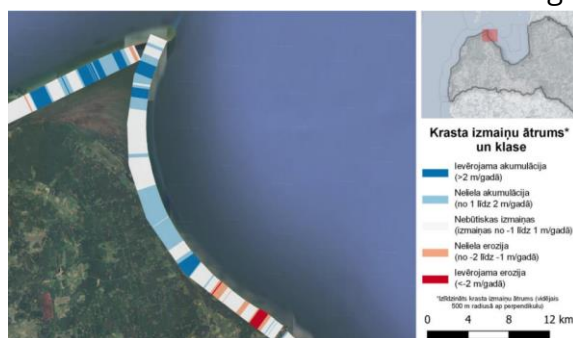
Krasta līnijas izmaiņas un erozija

Saskaņā ar pētījumu "Latvijas jūras krasta līnijas attālinātā monitoringa sistēma un novērtējums"²⁶, Talsu novada piekrastei raksturīgas gan erozijas, gan akumulācijas zonas.

²⁵ <https://videscentrs.lv/gmc.lv/iebuve/vets/pludu-riska-un-pludu-draudu-kartes?>

²⁶ LVGMC Ziņojums "Latvijas jūras krasta līnijas attālinātā monitoringa sistēma un novērtējums" <https://share.google/Re7bCeozHdiXIMieQ>

- ✦ Kolkas piekrastē vietām notiek sanešu uzkrāšanās līdz 4 m/gadā.

7.1.attēls. Noteiktās krasta līnijas izmaiņas no Kolkas līdz Rojai.

- ✦ Kopš 2017. gada vairākās vietās novērota krasta atkāpšanās 1,7–3 m/gadā.
- ✦ Rojas–Engures piekrastē situācija ir nevienmērīga — dienvidu daļa stabila, bet austrumos erozija sasniedz līdz 4 m/gadā.

7.2.attēls. Noteiktās krasta līnijas izmaiņas no Rojas līdz Engurei.

Šie procesi padara krasta teritoriju īpaši dinamisku un sarežģīti prognozējamu. Lai iegūtu precīzāku novērtējumu, piekrastē nepieciešams ilgtermiņa monitorings, jo lagūnu tipa reljefs un mainīga krasta morfoloģija apgrūtina risku prognozēšanu.

Laikā no 2019. līdz 2023. gadam Talsu novadā tika īstenoti 25 projekti, kuru mērķis bija mazināt plūdu un krasta erozijas riskus. No tiem:

- ✦ 9 projekti ir pilnībā īstenoti;
- ✦ 2 ir īstenošanas procesā²⁷.

Šie pasākumi uzlabo novada noturību pret ārkārtīgiem laikapstākļiem, taču, ņemot vērā pieaugošās klimata pārmaiņu prognozes, adaptācijas pasākumi ir jāpaplašina un jāstiprina.

7.1.3. Klimata apdraudējuma riski un neaizsargātība

Talsu novads ir pakļauts virknei klimata pārmaiņu radītu risku, kas ietekmē infrastruktūru, iedzīvotājus, dabas teritorijas un ekonomikas nozares. Pamatojoties uz

²⁷ "Sākotnējais plūdu riska novērtējums 2025.-2030. gadam" <https://share.google/49jxs8QnH2jglswNq>

LVĢMC datiem un IPCC klimata scenārijiem, būtiskākie apdraudējumi ir plūdi, ekstremāli nokrišņi, vētras, sausuma periodi un karstuma viļņi.

Pēdējo 30 gadu laikā Talsu novadā pieaudzis karstuma viļņu skaits, bet aukstuma periodi kļuvuši retāki un īsāki. Prognozes liecina, ka nākotnē būtiski palielināsies dienu skaits ar stipriem vai ļoti stipriem nokrišņiem, kas radīs papildu slodzi meliorācijas un lietusūdens novadīšanas sistēmām, ceļu segumiem un pilsētvides infrastruktūrai.

Saskaņā ar vidēja un nozīmīga klimata pārmaiņu scenārijiem Talsu novadā var sagaidīt (skat. 6.pielikuma P61.1.tabulu):

- ✦ karstuma viļņu ilguma un intensitātes pieaugumu;
- ✦ sausuma periodu biežuma palielināšanos;
- ✦ plūdu un vējuzplūdu riska pieaugumu, īpaši piekrastes zonās;
- ✦ ekstremālu nokrišņu biežāku iestāšanos;
- ✦ mežu un purvu ugunsgrēku riska palielināšanos.

Šie faktori veicina nozaru un apdzīvoto vietu neaizsargātību, īpaši piekrastes teritorijās un vietās ar nepietiekamu inženiertehnisko aizsardzību.

Paredzamā klimata pārmaiņu ietekme pašvaldībā

Klimata pārmaiņu ietekme skar dažādus dzīves aspektus — infrastruktūras drošību un ilgtspēju, iedzīvotāju veselību, ekonomikas nozares, piekrastes kultūrvēsturisko mantojumu un dabas ekosistēmas. Īpaša uzmanība jāpievērš ievainojamākajām sabiedrības grupām — senioriem, cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, piekrastes iedzīvotājiem un lauku teritorijās dzīvojošajiem.

Papildu jomas, kurās klimata pārmaiņu ietekme var būt izteiktāka (skat. 6.pielikuma P6.2.tabulu):

- ✦ *Piekrastes teritorijas un tūrisms* — vējuzplūdi un erozija apdraud infrastruktūru, piekļuves ceļus un dabas objektus.
- ✦ *Lauksaimniecība un mežsaimniecība* — ražas zudumi, augsnes degradācija, kaitēkļu izplatība, mežu ugunsgrēki un vējgāzes.
- ✦ *Infrastruktūra (ceļi, tilti, ēkas)* — applūšana, izskalošana, būvkonstrukciju bojājumi ekstremālos laikapstākļos.
- ✦ *Zvejniecība un piekrastes saimniecība* — zivju resursu un sugu struktūras izmaiņas, ostu darbības risku pieaugums.

SVID tipa klimata risku analīze Talsu novadam

Stiprās puses

- ✦ *Gara piekraste un divas ostas* — ekonomisks potenciāls, tūrisma pievilcība.

- ✦ *Lielas mežu teritorijas* — nozīmīgs oglekļa piesaistes un ekosistēmu noturības resurss.
- ✦ Jau *uzsākti* piekrastes aizsardzības un plūdu risku mazināšanas *projekti*.
- ✦ Aizsargājamās teritorijas piesaista finansējumu un veicina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Vājās puses

- ✦ *Zems iedzīvotāju blīvums* — mazāks darbaspēks un sarežģītāka infrastruktūras uzturēšana.
- ✦ Ievērojams *plūdu un erozijas risks* piekrastes teritorijās.
- ✦ *Lielas meža un lauksaimniecības platības* — paaugstināts sausuma un ugunsgrēku risks.
- ✦ *Zems* sabiedrības *informētības līmenis* par pielāgošanās pasākumiem.

Iespējas

- ✦ ES fondu un valsts programmu *finansējums* pielāgošanās un krasta aizsardzības pasākumiem.
- ✦ *Zaļā tūrisma potenciāls* — unikāls kultūras un dabas mantojums.
- ✦ *Sadarbība* ar citām Kurzemes pašvaldībām kopīgu risinājumu izstrādei (krasta aizsardzība, meliorācija u.c.).

Draudi

- ✦ *Jūras līmeņa celšanās un vējuzplūdi* — ostu, ceļu, piekļuves vietu applūšana.
- ✦ *Ekstremālu laikapstākļu biežākā sastopamība* — infrastruktūras bojājumi, iedzīvotāju veselības riski.
- ✦ *Krasta erozija* — dabas vērtību un kultūrvēsturisku teritoriju zudums, piekrastes saimniecības apdraudējums.

7.2. Iespējas un mērķi

Pamatojoties uz klimata pārmaiņu scenārijiem un Talsu novada ievainojamības izvērtējumu, pašvaldība ir noteikusi piecas prioritārās rīcības jomas, kurās nepieciešama mērķtiecīga un ilgstoša rīcība līdz 2030. gadam. Šīs jomas aptver gan piekrastes teritoriju aizsardzību, gan apdzīvoto vietu drošību, pilsētvides pielāgošanu, iedzīvotāju veselības aizsardzību un klimata risku integrēšanu plānošanā.

Katras rīcības jomas mērķis ir mazināt konkrētus riskus un vienlaikus izmantot Talsu novada potenciālu — garo piekrasti, dabas resursus, spēcīgo rekreācijas piedāvājumu un aktīvo sabiedrību. Pasākumi ir plānoti uz vairākiem gadiem, nodrošinot pakāpenisku, sistemātisku un iespējām atbilstošu īstenošanu.

Zemāk tabulā apkopotas piecas galvenās pasākumu grupas un to stratēģiskie mērķi, kas virza Talsu novada noturību un ilgtspēju nākotnē.

Pasākums	2026	2027	2028	2029	2030	Mērķi
Piekrastes zonu aizsardzība un monitorings	+	+	+	+	+	Mazināt krasta erozijas, vējuzplūdu un plūdu riskus piekrastē (Roja, Mērsrags, Kolka, Lībiešu krasts)
Plūdu, nokrišņu un lietusūdens risku mazināšana apdzīvotās vietās	+	+	+	+	+	Samazināt plūdu un lokālu applūšanas risku pilsētās un ciemos, īpaši intensīvu nokrišņu laikā
Klimatnoturīga pilsētvide un rekreācija	+	+	+	+	+	Veidot drošu, ērtu un klimatnoturīgu pilsētvidi un atpūtas infrastruktūru
Iedzīvotāju veselības aizsardzība un sabiedrības informēšana	+	+	+	+	+	Samazināt klimata risku ietekmi uz veselību un palielināt iedzīvotāju gatavību
Pārvaldība, plānošana un integrēta klimata pielāgošanās	+	+	+	+	+	Nodrošināt, ka klimata riski sistemātiski tiek ņemti vērā visos plānošanas un investīciju dokumentos

7.3. Īstenojamie pasākumi

7.3.1. Piekrastes zonu aizsardzība un monitorings

Sektors	Piekrastes teritorijas; vides aizsardzība
Mērķis	Mazināt krasta erozijas, vējuzplūdu un plūdu riskus piekrastes teritorijās (Roja, Mērsrags, Kolka, Lībiešu krasts), nodrošinot ilgtspējīgu un drošu piekrastes attīstību.
Pasākuma īss apraksts	Kompleksi pasākumi krasta monitoringam, erozijas mazināšanai, kāpu stabilizācijai un piekrastes infrastruktūras noturības uzlabošanai, tostarp peldvietu un piekļuves vietu pielāgošana ekstremāliem klimatiskajiem apstākļiem.
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> Samazināti krasta erozijas un uzplūdu riski. Uzlabota drošība iedzīvotājiem un tūristiem piekrastes zonā. Ilgtermiņā samazinātas infrastruktūras atjaunošanas izmaksas. Precīzi dati par piekrastes stāvokli, lai pieņemtu pamatotus lēmumu pieņemšanai.
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> Piekrastes monitoringa sistēmas izveide un uzturēšana. Regulārs krasta līnijas, erozijas un uzplūdu risku monitorings (tai skaitā problēmzonu kartēšana Kolkā, Rojā, Mērsragā).

	<ul style="list-style-type: none"> • Piekrastes erozijas ierobežošanas pasākumi. Kāpu stabilizācijas darbi, piekrastes stigu un piekļuves risinājumi, kas mazina izbradāšanu un eroziju. • Peldvietu un piekrastes infrastruktūras noturības uzlabošana. Peldvietu ("Kolka", "Roja", "Mērsrags" u.c.) piekļuves, aprīkojuma un drošības risinājumi, ņemot vērā uzplūdu un augstu viļņu riskus. • Piekļuves vietu jūrai un Kolkasraga teritorijas pilnveidošana. Kolkas piekļuves vietu un infrastruktūras labiekārtošana, pielāgojot to lielākam ekstrēmu laikapstākļu biežumam (vējš, plūdi, uzplūdi). 										
Atbildīgās institūcijas	Nekustamo īpašumu un vides aizsardzības departaments; Attīstības plānošanas, projektu vadības un tūrisma departaments										
Iesaistītās puses	Pagastu un pilsētu pārvaldes; VARAM; LVGMC; Valsts meža dienests; Lauku atbalsta dienests; NVO; vietējās kopienas; uzņēmēji tūrisma sektorā										
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV 7 Vides kvalitāte, RV 11 Mobilitāte, RV 13 Klimatnoturība un enerģētika										
Ieviešanas periods	<table border="1"> <thead> <tr> <th>2026</th> <th>2027</th> <th>2028</th> <th>2029</th> <th>2030</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> </tr> </tbody> </table>	2026	2027	2028	2029	2030	+	+	+	+	+
2026	2027	2028	2029	2030							
+	+	+	+	+							
Izmaksas	Provizoriski 250–400 tūkst. EUR (monitoringa sistēma, kāpu stabilizācija, peldvietu pielāgošana, vietu labiekārtošana)										
Finansējuma avots	Pašvaldības budžets; ES fondi (Klimata pārmaiņu pielāgošanās fonds, LIFE, Interreg, CEF); valsts budžeta mērķprogrammas un citi finanšu avoti										
Plānotie rezultāti	Samazināts piekrastes apdraudējums, uzlabota infrastruktūras noturība, stabilizēta krasta līnija problēmzonās										
Indikators #1	Ilggadējo krasta monitoringa mērījumu un atskaišu skaits										
Indikators #2	Kāpu un piekrastes nostiprināšanas darbu apjoms (m ² /gadā)										
Indikators #3	Pielāgoto peldvietu un piekļuves vietu skaits, kā arī apmeklētāju skaits gadā										

7.3.2. Plūdu, nokrišņu un lietusūdens risku mazināšana apdzīvotās vietās

Sektors	Inženierinfrastruktūra; ūdenssaimniecība; pilsētvide
Mērķis	Samazināt plūdu, lokālās applūšanas un notekūdeņu sistēmu pārslodzes riskus pilsētās un ciemos, īpaši intensīvu nokrišņu un sniega kušanas periodos.
Pasākuma īss apraksts	Kompleksi pasākumi lietusūdens apsaimniekošanas sistēmu uzlabošanai, teritoriju drenāžas risinājumu paplašināšanai, dabā balstītu risinājumu ieviešanai un kritisko vietu sistemātiskai sakārtošanai.
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> • Samazināti applūšanas riski un infrastruktūras bojājumi. • Uzlabota satiksmes un iedzīvotāju drošība intensīvu nokrišņu laikā. • Ilgtermiņā mazākas izmaksas ceļu, teritoriju un ēku atjaunošanai. • Uzlabota pilsētvides noturība pret klimata pārmaiņām.
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> • Apzināt plūdu un lokālās applūšanas riska zonas pilsētās un pagastos (Talsi, Sabile, Valdemārpils, Stende u.c.).

	<ul style="list-style-type: none"> Uzlabot un paplašināt lietusūdens novadīšanas sistēmas – notekgrāvju attīrīšana, caurteku atjaunošana, jaunu novadīšanas punktu izbūve. leviest dabā balstītus risinājumus (zaļās joslas, lietusdārzi, bioloģiskie grāvji, infiltrācijas zonas). Veikt preventīvos pasākumus pie kritiskajiem objektiem – skolas, bērnudārzi, veselības centri, galvenās ielas un ceļi. 										
Atbildīgās institūcijas	Nekustamā īpašuma un vides aizsardzības departaments										
Iesaistītās puses	Pagastu un pilsētu pārvaldes; Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests; LVĢMC; iedzīvotāji; uzņēmēji										
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV7 Vides kvalitāte, RV10 Infrastruktūra, RV13 Klimatnoturība un enerģētika										
Ieviešanas periods	<table border="1"> <thead> <tr> <th>2026</th> <th>2027</th> <th>2028</th> <th>2029</th> <th>2030</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> </tr> </tbody> </table>	2026	2027	2028	2029	2030	+	+	+	+	+
2026	2027	2028	2029	2030							
+	+	+	+	+							
Izmaksas	Provizoriski 300–600 tūkst. EUR (drenāžas sistēmu atjaunošana, lietusdārzi, infrastruktūras uzlabojumi)										
Finansējuma avots	Pašvaldības budžets; ES struktūrfondi; Eiropas Komisijas (LIFE, Interreg u.c.) finansējums un citi finanšu instrumenti										
Plānotie rezultāti	Samazināts applūšanas biežums, palielināta sistēmu caurlaidība un infrastruktūras noturība pret ekstremāliem nokrišņiem										
Indikators #1	Sakārtoto lietusūdens novadīšanas posmu skaits (m/gadā)										
Indikators #2	leviesto lietusdārzu un citu dabā balstītu risinājumu skaits gadā										
Indikators #3	Applūšanas gadījumu samazinājums kritiskajās teritorijās (%)										

7.3.3. Klimatnoturīga pilsētvide un rekreācija

Sektors	Pilsētvide; sabiedriskā infrastruktūra; rekreācija
Mērķis	Veidot drošu, ērtu, zaļu un klimatnoturīgu pilsētvidi, kas samazina karstuma, nokrišņu un vēja radītos riskus un vienlaikus uzlabo iedzīvotāju dzīves kvalitāti un rekreācijas iespējas.
Pasākuma īss apraksts	Klimatnoturīgas infrastruktūras un rekreācijas risinājumu attīstība pilsētās un ciemos: zaļo zonu un ēnošanas risinājumu paplašināšana, ūdenssporta un atpūtas objektu pielāgošana klimata riskiem, ielu un teritoriju labiekārtojuma uzlabošana atbilstoši mūsdienu vides prasībām.
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> Samazināta karstuma salu efekts pilsētās. Uzlabota ielu, parku un rekreācijas zonu noturība pret laikapstākļu ietekmi. Labāks mikroklimats un veselīgāka dzīves vide iedzīvotājiem. Pievilcīgāka vide tūrismam un vietējai uzņēmējdarbībai.
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> Veidot un paplašināt zaļās zonas pilsētās (stādījumi, ēnojoši koki, zaļās salas karstajās vietās). Pielāgot un attīstīt rekreācijas infrastruktūru pie ūdenstilpēm (piem., Vilkmuižas ezers, Talsu ezers), ņemot vērā karstuma un uzplūdu riskus.

	<ul style="list-style-type: none"> Integrēt klimatnoturīgus labiekārtojuma risinājumus publiskajās telpās (ēnošanas konstrukcijas, ūdens punkti, karstumizturīgi segumi). Uzlabot aktīvās atpūtas zonas (piemēram, veloceliņi, pastaigu maršruti, sporta zonas), iekļaujot arī klimatnoturīgus elementus. 										
Atbildīgās institūcijas	Attīstības plānošanas, projektu vadības un tūrisma departaments										
Iesaistītās puses	Pagastu un pilsētu pārvaldes; vietējie uzņēmēji; tūrisma organizācijas; iedzīvotāji; izglītības iestādes; NVO										
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV6 Pilsētvide, RV10 Infrastruktūra, RV11 Mobilitāte, RV13 Klimatnoturība un enerģētika										
Ieviešanas periods	<table border="1"> <thead> <tr> <th>2026</th> <th>2027</th> <th>2028</th> <th>2029</th> <th>2030</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> </tr> </tbody> </table>	2026	2027	2028	2029	2030	+	+	+	+	+
2026	2027	2028	2029	2030							
+	+	+	+	+							
Izmaksas	Provizoriski 200–500 tūkst. EUR (atkarībā no objektu skaita, labiekārtojuma apjoma un zaļo risinājumu ieviešanas)										
Finansējuma avots	Pašvaldības budžets; ES fondu programmas; LIFE zaļās infrastruktūras projekti; Interreg; valsts atbalsts pilsētvides attīstībai										
Plānotie rezultāti	Uzlabota pilsētvides klimatnoturība, labāks mikroklimats un pieaugusi rekreācijas zonu izmantošana										
Indikators #1	Uzlaboto vai labiekārtoto rekreācijas zonu skaits gadā										
Indikators #2	Jauno stādījumu un apzaļumošanas elementu skaits apdzīvotajās vietās (koki, krūmi, zaļās salas)										
Indikators #3	Karstuma salu intensitātes samazinājums novērtētajās teritorijās (%)										

7.3.4. Iedzīvotāju veselības aizsardzība un sabiedrības informēšana

Sektors	Sabiedrības veselība; sociālā aizsardzība; civilā aizsardzība
Mērķis	Samazināt klimata risku ietekmi uz iedzīvotāju veselību, īpaši jutīgām grupām (seniori, bērni, hronisku slimību pacienti), un palielināt sabiedrības gatavību rīkoties ekstremālu laikapstākļu gadījumā.
Pasākuma īss apraksts	Sistēmiski uzlabot informētību par karstuma, aukstuma, plūdu, vējuzplūdu un citu klimata risku ietekmi uz veselību, nodrošinot profilakses pasākumus, apmācības un brīdināšanas mehānismus. Izstrādāt veselības un drošības rekomendācijas un nodrošināt tām pieejamību skolās, sociālajās iestādēs un sabiedrībā.
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> Zemāks veselības apdraudējuma risks karstuma viļņu, plūdu un citu ekstremālu laikapstākļu laikā. Uzlabota iestāžu (skolas, sociālās iestādes, NVO) gatavība reaģēt uz klimata radītiem riskiem. Palielināta iedzīvotāju izpratne un spēja laikus rīkoties. Samazinātas izmaksas veselības aprūpei, ko rada klimata radīti notikumi.
Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> Izstrādāt un publicēt ieteikumus par rīcību karstuma, aukstuma un vētru laikā (digitāli un drukātā formā).

	<ul style="list-style-type: none"> • Organizēt apmācības izglītības iestāžu, sociālo centru un bērnu nometņu darbiniekiem par klimata risku atpazīšanu un rīcības plāniem. • Izveidot vietējās brīdināšanas un komunikācijas sistēmas protokolus (piemēram, informatīvie ziņojumi karstuma viļņu laikā). • Organizēt informatīvas kampaņas par veselības profilaksi, iesaistot ģimenes ārstus un sasniedzot hronisko slimību pacientus un seniorus. 										
Atbildīgās institūcijas	EPS darba grupa										
Iesaistītās puses	Sociālais dienests; Talsu novada sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisija; izglītības iestādes; ģimenes ārstu prakses; NVO; pagastu un pilsētu pārvaldes; Veselības inspekcija; bibliotēkas; kopienu centri										
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV8 Veselība un drošība, RV 13 Klimatnoturība un enerģētika										
Ieviešanas periods	<table border="1"> <thead> <tr> <th>2026</th> <th>2027</th> <th>2028</th> <th>2029</th> <th>2030</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> </tr> </tbody> </table>	2026	2027	2028	2029	2030	+	+	+	+	+
2026	2027	2028	2029	2030							
+	+	+	+	+							
Izmaksas	30–60 tūkst. EUR (apmācības, kampaņas, informatīvie materiāli, digitālie risinājumi)										
Finansējuma avots	Pašvaldības budžets; ES sociālā fonda (ESF+) programmas; valsts finansējums; Interreg un citi finanšu avoti										
Plānotie rezultāti	Uzlabota iedzīvotāju sagatavotība, samazināti ar klimata riskiem saistīti veselības apdraudējumi, īpaši jutīgajām grupām										
Indikators #1	Organizēto kampaņu un dalībnieku skaits gadā										
Indikators #2	Apmācīto iestāžu darbinieku skaits										
Indikators #3	Izplatīto brīdinājumu, informatīvo materiālu un to saņēmēju skaits										

7.3.5. Pārvaldība, plānošana un integrēta klimata pielāgošanās

Sektors	Pārvaldība; teritorijas attīstība; civilā aizsardzība
Mērķis	Nodrošināt, ka klimata pārmaiņu riski sistemātiski tiek ņemti vērā visos plānošanas dokumentos, projektos un investīciju lēmumos, stiprinot pašvaldības institucionālo kapacitāti un ilgtspējīgu attīstību.
Pasākuma īss apraksts	Ieviest integrētu klimata pārmaiņām pielāgošanās pieeju pašvaldības plānošanā un ikdienas darbībā — attīstības programmās, teritorijas plānojumos, projektēšanas prasībās, infrastruktūras uzturēšanā un budžeta lēmumos. Stiprināt datu pieejamību, risku novērtēšanu un lēmumu pieņemšanas procesus.
Galvenie ieguvumi	<ul style="list-style-type: none"> • Sistemātiska riska izvērtēšana un klimata aspektu integrācija lēmumu pieņemšanā. • Samazināti ilgtermiņa zaudējumi infrastruktūrai un komunālajiem pakalpojumiem. • Pārskatāma datu un risku uzraudzības sistēma. • Uzlabota pašvaldības kapacitāte piesaistīt finansējumu un īstenot klimatnoturīgus projektus.

Pirmās rīcības	<ul style="list-style-type: none"> • Aktualizēt pašvaldības plānošanas dokumentus (attīstības programmu, teritorijas plānojumu, mobilitātes risinājumus), integrējot klimata risku analīzi un pielāgošanās pasākumus. • Izstrādāt vienotus noteikumus un vadlīnijas projektētājiem un būvniekiem par klimatnoturības prasībām (ūdens infiltrācija, zaļā infrastruktūra, karstuma mazināšana u.c.). • Sākt vākt un apkopot datus risku novērtēšanai un monitoringa sistēmai (plūdi, uzplūdi, erozija, nokrišņi). • Regulāri apmācīt pašvaldības speciālistus un iestādes par klimata pielāgošanās integrāciju projektos un pārvaldībā. 										
Atbildīgās institūcijas	EPS darba grupa										
Iesaistītās puses	Visi pašvaldības departamenti; teritorijas plānošanas speciālisti; būvvalde; pagastu un pilsētu pārvaldes; NVO; valsts iestādes; pētniecības institūcijas										
Sasaiste ar AP	Pasākums atbilst rīcības virzieniem RV3 Pārvaldība, RV13 Klimatnoturība un enerģētika										
Leviešanas periods	<table border="1"> <thead> <tr> <th>2026</th> <th>2027</th> <th>2028</th> <th>2029</th> <th>2030</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> <td>+</td> </tr> </tbody> </table>	2026	2027	2028	2029	2030	+	+	+	+	+
2026	2027	2028	2029	2030							
+	+	+	+	+							
Izmaksas	40–80 tūkst. EUR (apmācības, datu sistēmas, vadlīniju izstrāde, dokumentu aktualizācija)										
Finansējuma avots	Pašvaldības budžets; valsts finansējums; ES fondu programmas (ESF+, ERAF); Interreg–Baltijas jūras reģiona projekti										
Plānotie rezultāti	Uzlabota lēmumu pieņemšanas kvalitāte, vienota klimata risku integrācija plānošanā un efektīva resursu izmantošana										
Indikators #1	Atjaunoto plānošanas dokumentu skaits, kuros integrēti klimata aspekti										
Indikators #2	Pašvaldības speciālistu apmācību skaits un dalībnieku skaits										
Indikators #3	Izveidoto vai pilnveidoto klimata riska monitoringa rīku un datu kopu skaits										

8. Ieviešana un uzraudzība

8.1. Ieviešana

Talsu novada Ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plāna īstenošana balstās uz strukturētu pieeju un praktiskiem instrumentiem, kas izstrādāti OwnYourSECAP projekta ietvaros. Šie rīki palīdz nodrošināt mērķtiecīgu pasākumu ieviešanu, caurspīdīgu progresu un vienotu metodoloģiju, kas ir salāgota ar Eiropas mēroga labās prakses principiem.

Īstenošanas procesu atbalsta šādi OwnYourSECAP rīki:

- ✦ Standartizēta katras rīcības plāna veidne²⁸, kas nodrošina vienotu un skaidri strukturētu pieeju katra pasākuma aprakstam, īstenošanai, laika grafikam, sagaidāmajām izmaksām un rezultātiem.
- ✦ Rīks IEKRP pasākumu prioritizēšanai²⁹, kas ļauj salīdzināt pasākumus pēc to ietekmes, izmaksām, īstenošanas gatavības un klimata efektivitātes, palīdzot noteikt īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa rīcības.
- ✦ Klimata integrācija pašvaldības Attīstības programmas investīciju plānā³⁰, kas nodrošina, ka IEKRP pasākumi ir sistemātiski iekļauti pašvaldības investīciju portfelī, nodrošinot saskaņotību starp plānošanas dokumentiem un investīciju lēmumiem.

Šo rīku izmantošana ļauj nodrošināt caurspīdīgu, datu balstītu un konsekventu plāna ieviešanu, kā arī efektīvu sadarbību starp pašvaldības struktūrvienībām.

Katra gada beigās Nekustamo īpašumu un vides aizsardzības departaments sagatavos darba plānu nākamajam gadam. Pirmais darba plāns sagatavots 2026.gadam.

8.2. Uzraudzība un monitorings

Monitorings ir būtiska plāna sastāvdaļa, kas nodrošina nepārtrauktu virzību uz izvirzītajiem mērķiem enerģētikas jomā, CO₂ emisiju samazināšanā un pielāgošanās pasākumu īstenošanā. Regulāra datu apkopošana un analīze ļauj savlaicīgi identificēt sasniegumus, novērst kavēšanos un pielāgot rīcības virzienus, nodrošinot efektīvu pārvaldību un rezultātu sasniegšanu.

Monitoringa process darbojas kā atgriezeniskā saite – tas ļauj novērtēt pasākumu ietekmi un nepieciešamības gadījumā mainīt pieeju, tehniskos risinājumus vai ieviešanas secību.

Atbildība monitoringa nodrošināšanai

EPS darba grupa ir atbildīga par visa plāna monitoringa koordinēšanu un uzraudzību. Datu apkopošana un analīze tiek deleģēta konkrētām struktūrvienībām, piemēram:

²⁸ Pieejama šeit: https://plano.lv/wp-content/uploads/2024/03/Pasakuma_apraksta_templateits_LV.docx

²⁹ Pieejams šeit: https://plano.lv/wp-content/uploads/2024/03/SECAP_pasakumu_izvelesanas_kriteriji_LV_31Mar2023.xlsx

³⁰ Vairāk: <https://plano.lv/jaunumi/klimata-integracija-pasvaldibu-budzetos-investiciju-planos/>

- ✦ Attīstības plānošanas, projektu vadības un tūrisma departamentam;
- ✦ Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju nodaļai;
- ✦ Finanšu un grāmatvedības departamentam;
- ✦ Siltumapgādes operatoriem un citiem pakalpojumu sniedzējiem.

Dati tiek apkopoti pēc noteikta grafika vai pēc pieprasījuma. Pilns monitorings un CO₂ emisiju aprēķins tiks veikti vismaz reizi divos gados.

Indikatoru sistēma un datu avoti

Plāna ieviešanas progress tiek vērtēts, izmantojot 9. pielikumā noteiktos indikatorus, tostarp:

- ✦ Kvantitatīvos rādītājus: enerģijas patēriņu, CO₂ emisijas, AER īpatsvaru, renovēto ēku platību u. c.
- ✦ Kvalitatīvos rādītājus: politikas ieviešanu, sabiedrības iesaisti, klimatnoturības pasākumu īstenošanu.

Datu avoti:

- ✦ Pašvaldības Enerģijas monitoringa platforma;
- ✦ siltumapgādes operatoru atskaites;
- ✦ elektroapgādes komersantu dati;
- ✦ pašvaldības autoparka un transporta dati;
- ✦ ielu apgaismojuma un ēku apsaimniekošanas dati;
- ✦ projektu dokumentācija un būvniecības uzmērījumi.

Regulārais monitorings

Ikmēneša monitorings pašvaldības ēkām, autoparkam un ielu apgaismojumam tiek veikts esošās EPS ietvaros. Šī sistēma nodrošina precīzu datu kvalitāti un ļauj laikus pieņemt lēmumus par enerģijas patēriņa samazināšanu.

Galveno indikatoru datu analīze un kopsavilkums jāveic ne retāk kā reizi gadā, un rezultāti jāprezentē pašvaldības vadībai un atbildīgajām komitejām, veicinot caurspīdību un savlaicīgu lēmumu pieņemšanu.

Plāna pārskatīšana

Talsu novada Ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plāns ir jāpārskata vismaz reizi divos gados, ņemot vērā:

- ✦ paveiktos pasākumus un to efektivitāti;
- ✦ jaunus izaicinājumus un finansējuma iespējas;
- ✦ klimata pārmaiņu ietekmes aktualizāciju;

✦ izmaiņas valsts un ES politikas ietvaros.

Ja rodas būtiski ārēji faktori (energoresursu cenu krīze, intensīvi klimata notikumi, jaunas ES prasības), plānu var pārskatīt arī biežāk.

Pielikumi: papildus informācija un dati

1.pielikums: Normatīvo aktu un plānošanas dokumentu analīze

Eiropas Savienības un globālā politika

2015. gadā ANO Ģenerālajā asamblejā pieņēma **Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam**, kurā nodefinēti 17 Ilgtspējīgas attīstības mērķi un 169 apakšmērķi, kas sasniedzami, lai pasaulē mazinātos nabadzība un pasaules attīstība būtu ilgtspējīgāka (skatīt P1.1.attēlu). Šo mērķu iekļaušana ir nozīmīga arī turpmākā Talsu novada attīstībā enerģētikas un pielāgošanās klimata pārmaiņām jomās.

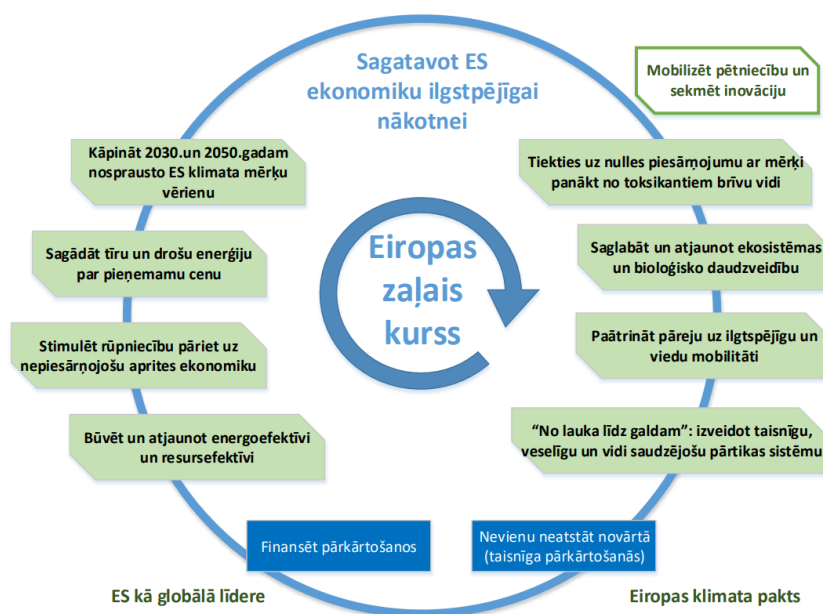
P1.1.attēls: ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķi (avots: <https://www.mk.gov.lv/lv/17-ilgtspejigas-attistibas-merki>)

Talsu novada ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plāns līdz 2030. gadam balstās uz daudzlīmeņu politikas ietvaru, kas nosaka stratēģiskos mērķus un virzienus no Eiropas Savienības līdz vietējam līmenim. Eiropas Savienības līmenī galvenie mērķi ietver SEG emisiju samazināšanu par vismaz 55% līdz 2030. gadam, energoefektivitātes paaugstināšanu par 32,5% un atjaunojamo energoresursu īpatsvara sasniegšanu vismaz 32% apmērā no kopējā enerģijas patēriņa. Līdz 2050. gadam ES mērķis ir sasniegt klimatneitralitāti. Šie mērķi tiek konkretizēti un ieviesti nacionālā līmenī, tostarp ar Nacionālo enerģētikas un klimata plānu 2021.–2030. gadam, Pielāgošanās klimata pārmaiņām plānu, kā arī ar Stratēģiju klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam.

Reģionālajā un vietējā līmenī šie mērķi tiek papildināti ar attiecīgajiem attīstības plānošanas dokumentiem.

Enerģētika un ietekmes uz klimatu mazināšana

Lai sasniegtu šos mērķus, 2019. gada 11. decembrī tika pieņemta ES stratēģija **Eiropas Savienības Zaļais kurss**³¹ /*European Green Deal*, kas nosaka ES klimata un enerģētikas politikas galvenos virzienus. Tajā ir izklāstīta ES izaugsmes stratēģija, kuras mērķis ir veidot ES ar taisnīgu un pārticīgu sabiedrību, uzlabot pašreizējo un nākamo paaudžu dzīves kvalitāti un veidot mūsdienīgu, resursu efektīvu un konkurētspējīgu ekonomiku, kurā SEG neto emisijas 2050. gadā samazinātos līdz nullei un ekonomiskā izaugsme būtu atsaistīta no resursu patēriņa (skatīt P1.2.attēlu).

P1.2.attēls: Eiropas Zaļais kurss³²

ES mērogā enerģētikas politika periodam līdz 2050. gadam ir noteikta EK paziņojumā **Ceļvedis virzībai uz konkurētspējīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni 2050. gadu**³³. Savukārt periodam līdz 2030. gadam enerģētikas politika ir noteikta EK paziņojumā **Tīru enerģiju ikvienam Eiropā**³⁴. ES ir identificējusi trīs galvenos aspektus enerģētikas mērķu sasniegšanai: energoefektivitātes uzlabošana, AER plašāka lietošana un SEG emisiju samazināšana.

Zaļā kursa īstenošanai ar Eiropas Klimata likumu ir izvirzīts virsmērķis līdz 2050. gadam: sasniegt klimatneitralitāti ES līmenī, kā arī ir palielināts SEG emisiju samazināšanas mērķis 2030. gadam. Papildus tam 2021. gada 14. jūlijā EK nāca klajā ar tiesību aktu pakotni **Gatavi mērķrādītājam 55%**, lai salāgotu esošo Eiropas klimata politiku ar jaunajiem virsmērķiem, jo katra tiesību akta priekšlikumam un plānotajai rīcībai nepieciešams noteikt atbilstību “zaļajam zvērestam - nekaitēt” /*A green oath: ‘do no harm’*, t.i.,

³¹ Vairāk: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_lv

³² Vairāk: https://videszinatne.rtu.lv/wp-content/uploads/2021/02/7_Ilqtermi%C5%86a-m%C4%93r%C4%B7i-un-politikas.pdf

³³ Vairāk: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0112:FIN:EN:PDF>

³⁴ Vairāk: [https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-strategy/clean-energy-all-europeans-package_en#:~:text=The%20package%20includes%20a%20robust,NECPs\)%20for%202021%2D30](https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-strategy/clean-energy-all-europeans-package_en#:~:text=The%20package%20includes%20a%20robust,NECPs)%20for%202021%2D30)

apņemšanās, lai neviens plānotais pasākums vismaz nekaitētu (bet vēlams – veicinātu) Zaļā kursa mērķu īstenošanu.

ES energoefektivitātes mērķi ir atrunāti **Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvā 2023/1791 par energoefektivitāti**³⁵, kurā noteikti arī dalībvalstu līmenī veicamie pasākumi. Direktīva tika izstrādāta 2012. gadā (sākotnējais numurs - 2012/27/ES), bet atjaunota 2023. gadā. Saskaņā ar jauno direktīvu dalībvalstīm kolektīvi būs jānodrošina enerģijas galapatēriņa samazinājums 2030. gadā vismaz par 11,7% salīdzinājumā ar 2020. gadu.

Pārstrādātā direktīva vēl vairāk nostiprina publiskā sektora parauglomu energoefektivitātes prakses uzlabošanā. Direktīvā ikgadējā enerģijas patēriņa samazinājuma mērķis 1,9% apmērā attiecas uz visu publisko sektoru kopumā. Turklāt ikgadējais 3% ēku renovācijas pienākums tiek attiecināts uz visiem valsts pārvaldes līmeņiem. Papildus publiskais sektors spēlēs vadošu lomu energoefektivitātes pakalpojumu tirgus attīstībā. Energoefektivitātes līgumiem, kad vien iespējams, tiks piešķirta prioritāte energoefektivitātes projektu īstenošanā publiskajā sektorā. Pieņemot lēmumus par iepirkumiem, valsts iestādes turpinās apsvērt energoefektivitātes prasības, veicinot sistemātiskus uzlabojumus.

Papildus valstis ir spiestas par prioritāti noteikt energoefektivitātes uzlabojumus neaizsargātiem patērētājiem, mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem un personām sociālajos mājokļos.

Latvijai ir jātransponē Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2023/1791 par energoefektivitāti prasības savos nacionālajos tiesību aktos līdz 2025. gada 11. oktobrim. Šis termiņš ir noteikts, lai nodrošinātu, ka dalībvalstis savlaicīgi pielāgo savus normatīvos aktus atbilstoši direktīvas prasībām.

Pielāgošanās klimata pārmaiņām

2021. gada 24. februārī EK pieņēma jauno **Eiropas Savienības stratēģiju adaptācijai pret klimata pārmaiņām**³⁶. Stratēģijā ir izklāstīts, kā ES var pielāgoties klimata pārmaiņu nenovēršamajām sekām un līdz 2050. gadam kļūt noturīga pret tām.

Pašvaldību līmenī enerģētikas sektora attīstību un ietekmi uz klimatu mazināšanu veicina **Pilsētu mēru pakta**³⁷ /Covenant of Mayors/ iniciatīva, kas aizsākās 2008. gadā pēc ES klimata un enerģētikas tiesību aktu paketes pieņemšanas. 2014. gadā tika uzsākta *Mayors Adapt*³⁸ iniciatīva, kuras mērķis bija veicināt un atbalstīt pašvaldību pielāgošanos klimata pārmaiņām. 2015. gadā šīs abas iniciatīvas tika apvienotas vienā iniciatīvā ar nosaukumu - Pilsētu mēru pakts enerģētikas un klimata jomā /Covenant of Mayors for Climate &

³⁵ Vairāk: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32012L0027> https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AJOL_2023_231_R_0001&qid=1695186598766

³⁶ Vairāk: <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/eu-adaptation-policy/strategy/index.html#:~:text=The%20Strategy%20aims%20to%20build,to%20strengthen%20climate%20resilience%20globally>

³⁷ Vairāk: <https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/home>

³⁸ Vairāk: <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/eu-adaptation-policy/covenant-of-mayors/covenant-of-mayors>

Energy/. Līdz ar to pašvaldībām, kas pievienojušās šai iniciatīvai (to ir vairāk nekā 10,5 tūkstoši), ir jāizstrādā ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plāns. Iniciatīvas ietvaros ir izstrādāta plaši izmantota metodika, kā pašvaldībām plānus izstrādāt un ieviest, kā noteikt mērķus un pasākumus, kas vērsti gan uz enerģijas patēriņa samazināšanu, gan ietekmes uz klimatu mazināšanu, gan pielāgošanos klimata pārmaiņām, kā arī enerģētiskās nabadzības mazināšanu. Talsu novada ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plāns ir izstrādāts, ņemot vērā Pilsētu mēru pakta iniciatīvas metodoloģiju.

Nacionālā politika

Enerģētika un ietekmes uz klimatu mazināšana

Valsts augstākajā ilgtermiņa attīstības plānošanas dokumentā **Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam**³⁹ kā galvenais mērķis enerģētikas sektorā ir noteikta valsts enerģētiskās neatkarības nodrošināšana, palielinot energoresursu pašnodrošinājumu un integrējoties ES enerģijas tīklos. 2025.gada 25.martā ir apstiprināta arī Latvijas enerģētikas stratēģija 2050⁴⁰. Kā minēts Klimata un enerģētikas ministrija izstrādātāja dokumentā, "Stratēģijas mērķis nav noteikts kā fiksēts rādītājs, jo nenoteiktības apstākļos šāda ilgtermiņa prognoze nav iespējama. Tāpēc stratēģijas mērķis ir attīstīt Latvijas enerģētikas spēju kopumu, kas atspoguļo nozares konkurētspēju."

Ilgtspējīga attīstības definīcija ("Ilgtspējīga attīstība ir attīstība, kas apmierina tagadējās paaudzes vajadzības, neapdraudot nākamo paaudžu spēju apmierināt savas vajadzības.") tika formulēts 1987. gadā ANO Pasaules vides un attīstības komisijas ziņojumā "Mūsu kopīgā nākotne". Tā balstās uz līdzsvarotu sociālo, ekonomisko un vides mērķu sasniegšanu.

AER un energoefektivitātes jomā ir noteikti šādi prioritārie ilgtermiņa rīcības virzieni (iespējamie risinājumi):

1. enerģētiskā drošība un neatkarība;
2. AER (biomasas, salmu, niedru, kūdras, vēja, saules, biogāzes) izmantošana un inovācija;
3. energoefektivitātes pasākumi (daudzdzīvokļu ēku atjaunošana, siltumenerģijas ražošanas efektivitātes paaugstināšana, investīcijas CSS, energoefektīvs ielu apgaismojums pilsētās, racionāla enerģijas patēriņa veicināšana māsaimniecībās, valsts un pašvaldību iepirkumu konkursu kritērijos būtu jāiekļauj energoefektivitāte un produktu dzīves cikla analīzes apsvērumi);

³⁹ Vairāk: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/3323>

⁴⁰ Vairāk:

https://www.kem.gov.lv/sites/kem/files/media_file/LV_Enerģētikas_stratēģija_05.2025.pdf

4. energoefektīva un videi draudzīga transporta politika (videi draudzīgs transports, gājēju ielas, veloceļi un zaļie koridori, elektriskā transporta energoefektivitātes uzlabošana un sasaiste ar citiem transporta veidiem).

Valsts augstākais vidēja termiņa attīstības plānošanas dokuments **Latvijas nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam**⁴¹ nosaka galvenās prioritātes, kuru starpā viens no rīcības virzieniem ir "Daba un vide – Zaļais kurss". Tā galvenie mērķi ir virzība uz oglekļa mazietilpīgu, resursu efektīvu un klimatnoturīgu attīstību, kā arī bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Ministru kabinets ar 2020. gada 4. februāra rīkojumu Nr. 46 apstiprināja plānošanas dokumentu - pirmo **Latvijas Nacionālais Enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030. gadam** versiju.

2023. gadā tika pieņemta jaunā Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2023/1791 par energoefektivitāti, kas nosaka ambiciozākus mērķus attiecībā uz enerģijas patēriņa samazinājumu. Dalībvalstīm, tai skaitā Latvijai, ir pienākums atjaunot savus NEKP, tajos nosakot indikatīvus nacionālos devumus un trajektorijas virzībā uz mērķrādītāja sasniegšanu.

Ar 2024. gada 12. jūlijā rīkojumu Nr. 573 tika pieņemts aktualizētais NEKP2030.⁴² NEKP2030 ilgtermiņa vīzija ir ilgtspējīgā, konkurētspējīgā un drošā veidā veicināt ilgtspējīgas tautsaimniecības attīstību.

NEKP2023 ilgtermiņa mērķis ir, uzlabojot enerģētisko drošību un sabiedrības labklājību, ilgtspējīgā, konkurētspējīgā, izmaksu efektīvā, drošā un uz tirgus principiem balstītā veidā veicināt klimatneitrālas tautsaimniecības attīstību.

Lai īstenotu mērķi, ir nepieciešams:

1. Veicināt resursu efektīvu izmantošanu, kā arī to pašpietiekamību un dažādību;
2. Nodrošināt resursu, un it īpaši fosilu un neilgtspējīgu resursu, patēriņa būtisku samazināšanu un vienlaicīgu pāreju uz ilgtspējīgu, atjaunojamu un inovatīvu resursu izmantošanu, nodrošinot vienlīdzīgu pieeju energoresursiem visām sabiedrības grupām;
3. Stimulēt tādas pētniecības un inovāciju attīstību, kas veicina ilgtspējīgas enerģētikas sektora attīstību un klimata pārmaiņu mazināšanu.

Saskaņā ar aktualizēto **NEKP2030** Latvijas valsts obligātais mērķis 2030. gadam ir 20 869 GWh kumulatīvs enerģijas galapatēriņa ietaupījums. Plāna rīcībpolitiku īstenošanai piedāvāto pasākumu īstenošanas kopējais paredzamais (nepieciešamais) finansējuma apjoms ir 15 245,7 milj. EUR, tai skaitā: ēku energoefektivitātes uzlabošanai – 3 824 milj. EUR; energoefektivitātes uzlabošanai un AER tehnoloģiju izmantošanas veicināšana siltumapgādē, aukstumapgādē un elektroapgādē – 3 317,5 milj. EUR.

⁴¹ Vairāk: <https://pkc.gov.lv/lv/nap2027>

⁴² Vairāk: <https://likumi.lv/ta/id/353615-aktualizetais-nacionalais-energetikas-un-klimata-plans-20212030gadam>

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2023/1791 par energoefektivitāti, 2017. gadā tika izstrādāta **Ēku atjaunošanas ilgtermiņa stratēģija**⁴³, 2020. gadā tā tika pārskatīta. Stratēģijas mērķis ir mobilizēt ieguldījumus gan valsts, gan privāto dzīvojamo ēku un komercplatību fonda atjaunošanā. Stratēģijā noteikts, ka daudzdzīvokļu ēku atjaunošana un energoefektivitātes paaugstināšana ir viens no Latvijas valsts mājokļu un enerģētikas politikas mērķiem. Stratēģija nosaka rentablas atjaunošanas pieejas atkarībā no ēku veida un klimatiskās joslas, kā arī nepieciešamos politiskos pasākumus, lai veicinātu ēku rentablu, pilnīgu renovāciju, tostarp pakāpenisku, pilnīgu atjaunošanu.

2013. gada 28. maijā Ministru kabinets izskatīja un akceptēja Ekonomikas ministrijas informatīvo ziņojumu – **Latvijas Enerģētikas ilgtermiņa stratēģija 2030 – konkurētspējīga enerģētika sabiedrībai**⁴⁴. Stratēģija ir izstrādāta, lai piedāvātu jaunu enerģētikas politikas scenāriju, kas vērsts ne vien uz enerģētikas sektora attīstību, bet skata to kontekstā ar klimata politiku – ES saistošo ietvaru SEG emisiju samazināšanai. Tās galvenais mērķis ir konkurētspējīga ekonomika, veidojot sabalansētu, efektīvu, uz tirgus principiem balstītu enerģētikas politiku, kas nodrošina Latvijas ekonomikas tālāko attīstību, tās konkurētspēju reģionā un pasaulē, kā arī sabiedrības labklājību.

Viens no “LEIS2030” apakšmērķiem ir ilgtspējīga enerģētika. To plānots panākt, uzlabojot energoefektivitāti un veicinot efektīvas AER izmantošanas tehnoloģijas. Energoefektivitātei ir jāklūst par horizontālu starpnozaru politikas mērķi, iekļaujot to citās politikas jomās, tādās kā reģionālā un pilsētu attīstība, transports, rūpniecības politika, lauksaimniecība.

LEIS2030 ir noteikti šādi mērķi un rezultatīvie rādītāji 2030. gadā:

- nodrošināt 50% AER īpatsvaru bruto enerģijas galapatēriņā (nesaistošs mērķis);
- par 50% samazināt enerģijas un energoresursu importu no esošajiem trešo valstu piegādātājiem;
- vidējais siltumenerģijas patēriņš apkurei (ar klimata korekciju) tiek samazināts līdz 100 kWh/m² gadā.

2020. gada 28. janvārī Ministru kabinets izskatīja Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas izstrādāto informatīvo ziņojumu **Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050.gadam**⁴⁵, kas ir ilgtermiņa politikas plānošanas dokuments, kas jāievieš, horizontāli integrējot SEG un klimatnoturīguma mērķus visās tautsaimniecības nozarēs. Stratēģijas virsmērķis ir panākt Latvijas klimatneitralitāti 2050. gadā. Dokumentā ir izvirzīti divi stratēģiskie mērķi: (1) SEG emisiju samazināšana visos tautsaimniecības sektoros; (2) CO₂ piesaistes palielināšana. Klimatneitralitātes sasniegšanai plānots izmantot divas pamatpieejas: (1) tehnoloģiskie risinājumi; (2) dzīvesveida maiņa. Stratēģija atzīst, ka pašvaldībām, veicot esošos

⁴³ Vairāk: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/6898>

⁴⁴ Vairāk: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/4849>

⁴⁵ Vairāk: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/6641>

normatīvajos aktos noteiktos pienākumus, ir izšķiroša loma valsts virzībā uz klimatneitralitāti.

Latvijas indikatīvais mērķis saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvā 2012/27/ES par energoefektivitāti un arī pārējās direktīvas prasības ir iestrādātas **Energoefektivitātes likumā**⁴⁶, kas stājās spēkā 2016. gada 29. martā. Energoefektivitātes likums tiks pārskatīts, ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu 2023/1791 par energoefektivitāti un atjaunināto NEKP2030.

Likuma 5. pantā par energoefektivitāti valsts un pašvaldības sektorā ir noteiktas šādas tiesības un pienākumi, kas attiecas uz Talsu novada pašvaldību:

(1) Valsts iestādēm un pašvaldībām ir tiesības:

- 1) izstrādāt un pieņemt energoefektivitātes plānu kā atsevišķu dokumentu vai kā pašvaldības teritorijas attīstības programmas sastāvdaļu, kurā iekļauti noteikti energoefektivitātes mērķi un pasākumi;
- 2) atsevišķi vai kā sava energoefektivitātes plāna īstenošanas sastāvdaļu ieviest energopārvaldības sistēmu;
- 3) izmantot energoefektivitātes pakalpojumus un slēgt energoefektivitātes pakalpojuma līgumus, lai īstenotu energoefektivitātes uzlabošanas pasākumus.

(2) Republikas pilsētu pašvaldības ievieš sertificētu energopārvaldības sistēmu.

(3) Novadu pašvaldības, kuru teritorijas attīstības līmeņa indekss ir 0,5 vai lielāks un iedzīvotāju skaits ir 10 000 vai lielāks, un valsts tiešās pārvaldes iestādes, kuru īpašumā vai valdījumā ir ēkas ar 10 000 kvadrātmetru vai lielāku kopējo apkurināmo platību, ievieš energopārvaldības sistēmu.

Ēku energoefektivitātes likuma⁴⁷ normas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2010/31/ES par ēku energoefektivitāti. Šī likuma mērķis ir veicināt energoresursu racionālu izmantošanu, uzlabojot ēku energoefektivitāti, kā arī informējot sabiedrību par ēkas enerģijas patēriņu. Likums nosaka gan ekspluatējamu, gan projektējamu, pārbūvējamu vai atjaunojamu ēku minimālās energoefektivitātes prasības, kā arī ēku energosertifikācijas, apkures sistēmu un gaisa kondicionēšanas sistēmu pārbaudes prasības.

Vēl viens nozīmīgs aspekts, kas jāizvērtē enerģētikas un klimata jomās, ir **enerģētiskā nabadzība**. Enerģētikas likumā enerģētiskā nabadzība ir definēta kā "mājsaimniecības lietotāja nespēja uzturēt mājoklī atbilstošu temperatūru vai izmantot energoapgādes komersantu sniegtos pakalpojumus, vai norēķināties par tiem zemas energoefektivitātes dēļ vai tādēļ, ka maksai par šiem pakalpojumiem ir augsts īpatsvars mājsaimniecības ienākumos". Enerģētiskā nabadzība 2022. gadā skāra aptuveni 42 miljonus ES iedzīvotāju,

⁴⁶ Vairāk: <https://likumi.lv/ta/id/280932-energoefektivitates-likums>

⁴⁷ Vairāk: <https://likumi.lv/ta/id/253635-eku-energoefektivitates-likums>

situācija 2020. un 2021. gadā bija nedaudz labāka.⁴⁸ Latvijā 2021. gadā siltuma nodrošināšana mājoklī naudas trūkuma dēļ bija liegta 4,9% (ES – 6,9%) no visiem Latvijas iedzīvotājiem vai 6,8% no visām Latvijas mājsaimniecībām⁴⁹.

NEKP2030 ir noteikts mērķis līdz 2030. gadam sasniegt enerģētiskās nabadzības rādītāju zem 5%. ES līmenī pasākumi, lai novērstu enerģētisko nabadzību, ir noteikti ar tiesību aktu kopumu "Tīru enerģiju ikvienam Eiropā". Enerģētiskās nabadzības mazināšana ir iekļauta gan Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2027.gadam, gan Ēku atjaunošanas ilgtermiņa stratēģijā.

2025.gada 27.novembrī Saeima pieņēma **Klimatnoturības un ekonomiskās ilgtspējas likums**, kura mērķis ir veicināt valsts ekonomikas ilgtspēju, sekmējot konkurētspēju un valsts, kā arī pašvaldību spēju pielāgoties klimata pārmaiņām. Papildus ir arī virzīti grozījumi likumā "**Par piesārņojumu**", kas atrunā izmaiņas ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā.

Pielāgošanās klimata pārmaiņām

Valsts augstākajā ilgtermiņa attīstības plānošanas dokumentā **Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam**⁵⁰ klimata pārmaiņas atzīmē starp būtiskākajiem ar globālajiem procesiem saistītajiem izaicinājumiem, kas ietekmē tautsaimniecību un ekosistēmas, ekosistēmu pakalpojumus, dabas un cilvēka kapitālu. LIAS2030 īpaši attiecībā uz klimata pārmaiņu riskiem akcentēti Baltijas jūras piekrastē notiekošie krasta erozijas un smilšu akumulācijas procesi.

Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2021.-2027. gadam⁵¹ kā viens no rīcības uzdevumiem ir noteikts mazināt klimata pārmaiņu ietekmi, īstenojot pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumus, panākot materiāltehniskā un infrastruktūras nodrošinājuma uzlabojumus tautsaimniecības nozaru pārvaldībā, un ilgtspējīgā nokrišņu notekūdeņu apsaimniekošanā, ņemot vērā jaunākos zinātniskos datus un prognozes par klimatnoturīguma sasniegšanu un stiprināšanu.

2019. gada 17. jūlijā ir apstiprināts **Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam**⁵², kurā izvirzīti 5 stratēģiskie mērķi:

- Stratēģiskais mērķis 1: Cilvēku dzīvība, veselība un labklājība, neatkarīgi no dzimuma, vecuma un sociālās piederības, ir pasargāta no klimata pārmaiņu nelabvēlīgas ietekmes.
- Stratēģiskais mērķis 2: Tautsaimniecība spēja pielāgoties klimata pārmaiņu negatīvajām ietekmēm un izmantot klimata pārmaiņu sniegtās iespējas.

⁴⁸ Vairāk: https://latvia.representation.ec.europa.eu/jaunumi/energetiska-nabadziba-42-miljoni-cilveku-eiropas-savieniba-nevar-atlauties-pienacigi-apsildit-savu-2023-07-19_lv

⁴⁹ Vairāk: NEKP2030 3.4.7. nodaļa <https://likumi.lv/ta/id/353615-aktualizetais-nacionalais-energetikas-un-klimata-plans-20212030gadam>

⁵⁰ Vairāk: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/3323>

⁵¹ Vairāk: <https://pkc.gov.lv/lv/nap2027>

⁵² Vairāk: <https://likumi.lv/ta/id/308330-par-latvijas-pielagosanas-klimata-parmainam-planu-laika-posmam-lidz-2030-gadam>

- Stratēģiskais mērķis 3: Infrastruktūra un apbūve ir klimatnoturīga un plānota atbilstoši iespējamiem klimata riskiem.
- Stratēģiskais mērķis 4: Latvijas daba un kultūrvēsturiskās vērtības ir saglabātas un klimata pārmaiņu negatīvā ietekme uz tām – mazināta.
- Stratēģiskais mērķis 5: Ir nodrošināta zinātniskajā argumentācijā balstīta informācija, tai skaitā monitorings un prognozes, kas veicina pielāgošanās klimata pārmaiņām aspektu integrēšanu nozaru politiku un teritorijas attīstības plānošanas dokumentos, kā arī sabiedrības informēšanu.

Plāns nosaka potenciālos pasākumus pašvaldībām klimata pielāgošanās jomā, tai skaitā:

- 1) integrēt visu līmeņu teritoriju attīstības plānošanas un nozaru politikas dokumentu izstrādē un aktualizācijā klimata pārmaiņu aspektus, to ietekmes mazināšanas un pielāgošanās jautājumus;
- 2) izstrādājot pašvaldību attīstības programmas, nodrošināt detalizētu rīcību un nepieciešamo pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumu iekļaušanu.

Ministru kabinets 2022. gada 31. augustā ar rīkojumu Nr. 583 apstiprināja plānošanas dokumentu ***Vides politikas pamatnostādnes 2021.-2027. gadam***⁵³, kuru galvenie apakšmērķi ir nodrošināt virzību uz klimatneitralitāti, kā arī veicināt klimatnoturību un pielāgošanos klimata pārmaiņām. VPP2027 ir noteikts, ka līdz 2027. gadam visām pašvaldībām ir jābūt izstrādātām un pilnībā vai daļēji ieviestām pašvaldību pielāgošanās klimata pārmaiņām stratēģijām.

Reģionālā politika

Reģionālā līmenī augstākā līmeņa ilgtermiņa attīstības plānošanas dokuments ir **Kurzemes plānošanas reģiona Ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2015.-2030. gadam**⁵⁴.

Stratēģija nosaka trīs stratēģiskos mērķus:

- gudra attīstība (panākams ar ieguldījumiem izglītībā, zinātnē, mainot sabiedrības vidi, attīstot uzņēmējdarbības domāšanu);
- pievilcīga dzīves vide (panākams ar mērķtiecīgām izmaiņām dzīves un darba vidē, koncentrējoties uz vietu orientētu attīstību);
- globālā saistība un atvērtība (panākams ar izmaiņām pārvaldībā, kas virzītas uz sadarbību).

Viens no **Kurzemes plānošanas reģiona Attīstības programmā 2021.-2027. gadam**⁵⁵ noteiktajiem vidēja termiņa attīstības prioritātēm ir zaļa un droša attīstība un ilgtspējīga mobilitāte.

⁵³ Vairāk: <https://likumi.lv/ta/id/335137-par-vides-politikas-pamatnostadnem-2021-2027-gadam>

⁵⁴ Pieejama šeit: https://kurzemesregions.lv/wp-content/uploads/2022/06/Kurzeme-2030_aktualizeta_versija.pdf

⁵⁵ Pieejama šeit: https://kurzemesregions.lv/wp-content/uploads/2022/06/KPR_AP_2021.-2027_Strategiska_dala_Gala_redakcija.pdf

Sasaiste ar Talsu novada attīstības plānošanas dokumentiem

Talsu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2040. gadam⁵⁶ ir izvirzīti četri stratēģiskie mērķi (SM), katram no tiem ir izvirzīta ilgtermiņa prioritāte (IP). **Talsu novada attīstības programmā 2021.-2027. gadam** ilgtermiņa prioritātēm ir pakārtotas vidēja termiņa prioritātes (VTP).

P1.1.tabula: Talsu novada attīstības stratēģiskie mērķi un ilgtermiņa prioritātes

Stratēģiskie mērķi:	SM1 Izglītota, aktīva un radošana sabiedrība	SM2 Ilgtspējīga un daudzveidīga vide un mobilitāte	SM3 Viedi izmantotas resursos un zaļā domāšanā balstīta ekonomiskā attīstība	SM4 Efektīva, atvērta pārvaldība un sadarbība
Ilgtermiņa prioritātes:	IP1 Pieejama un kvalitatīva izglītība visos vecumos	IP2 Uz sabiedrības un kopienu vajadzībām vērsti publiskie pakalpojumi	IP3 Līdzsvarota un mūsdienīga pilsētu, ciemu, piekrastes un lauku attīstība	IP4 Integrēta un daudzveidīga uzņēmējdarbība, pakalpojumu, industriālo un lauku telpu attīstība

Papildus **Talsu novada attīstības programmā 2022.-2028. gadam⁵⁷** katrai vidēja termiņa prioritātei ir definēti rīcības virzieni (RV), attiecībā uz enerģētikas un klimata jomu ir uzskaitīti šādi rīcības virzieni (to uzdevumus skatīt programmā):

Vidēja termiņa prioritātes	Rīcības politikas virzieni
VTP1 Pilsoniski aktīva, iekļaujoša, ģimeniska un izglītota kopiena	RV1 Kopiena RV2 Izglītība un prasmes
VTP2 Radoša, enerģiska un veselīga sabiedrība	RV6 Veselības aprūpe un veicināšana RV7 Sociālā aizsardzība un pakalpojumi RV8 Drošība un civilā aizsardzība
VTP3 Mājoklis, vide un mobilitāte	RV9 Mājokļi RV10 Publiskā ārtelpa RV11 Inženierinfrastruktūra RV12 Vide un dabas resursi RV13 Klimatnoturība un enerģētika RV14 Īpašumu un vides pārvaldība RV15 Mobilitāte un transporta infrastruktūra
VTP4 Konkurētspējīga un atpazīstama uzņēmējdarbības vide	RV16 Uzņēmējdarbības attīstība RV17 Tūrisms un viesmīlības pakalpojumi
VTP5 Efektīva, iedzīvotājiem tuva un klientorientēta pašvaldība	RV18 Pašvaldības pakalpojumi RV19 Pārvaldība un komunikācija

Talsu novada ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plāna izstrādē ir ņemtas vērā visas augstāk minētajos normatīvajos aktos un plānos iekļautās prioritātes, virzieni un prasības.

⁵⁶ Pieejama šeit: <https://www.talsunovads.lv/lv/media/60/download?attachment>

⁵⁷ Pieejama šeit: <https://www.talsunovads.lv/lv/media/68/download?attachment>

2.pielikums. Nozīmīgākie dati par pašvaldības infrastruktūru 2024.gadā

Galvenie rādītāji par pašvaldības ēkām 2024.gadā

Rādītājs	
Pašvaldības ēku skaits, no kurām	99
• <i>Pilnībā vai daļēji atjaunotas</i>	17
• <i>Neatjaunotas</i>	18
• <i>Jauna</i>	4
Kopējā apkurināmā platība (m ²)	116 653,49
Siltumenerģijas patēriņš (MWh):	13 240
Elektroenerģijas patēriņš (MWh)	2 077
Īpatnējais siltumenerģijas patēriņš (kWh/m ²):	126
Vidējais īpatnējais elektroenerģijas patēriņš (kWh/m ²)	20
Enerģijas izmaksas (EUR):	
• <i>par siltumenerģiju</i>	926 800
• <i>par elektroenerģiju</i>	279 357

Galvenie rādītāji par publisko ielu apgaismojumu 2024.gadā

Rādītājs	
Apgaismojuma posmu skaits	110
Gaismekļu skaits	
• <i>Nātrija</i>	1 031
• <i>LED</i>	4 059
• <i>E27</i>	32
Elektroenerģijas patēriņš (MWh/gadā)	1 348
Vidējais elektroenerģijas patēriņš uz gaismekli (kWh/gaismekli)	1152
Elektroenerģijas izmaksas (EUR/gadā)	181 306

Galvenie rādītāji par pašvaldības autoparku 2025.gada 9 mēnešiem

Rādītājs	
Transportlīdzekļu skaits	74
• <i>Vieglie transportlīdzekļi</i>	52
• <i>Autobusi</i>	9
• <i>Mikroautobusi</i>	4
• <i>Citi transportlīdzekļi (traktori u.c.)</i>	9
Kopējais degvielas patēriņš	
• <i>Benzīns (litri)</i>	6295
• <i>Dīzeļdegviela (litri)</i>	59354
• <i>Elektroenerģija (kWh)</i>	4280
Kopējais nobraukums, km	711 822
Vidējais degvielas patēriņš uz 100 km	
• <i>Benzīns (litri/100 km)</i>	9,14
• <i>Dīzeļdegviela (litri/100 km)</i>	10,05
• <i>Elektroenerģija (kWh/100 km)</i>	0,02

3.pielikums. Nozīmīgākie dati par transporta sektoru par 2024.gadu

Galvenie rādītāji par 2024.gadu

Rādītājs	Talsu novads
Transportlīdzekļu skaits tehniskā kārtībā	17284
Iedzīvotāju skaits uz 1 vieglo automašīnu	2,7
Viena vieglā auto nobrauktais attālums gadā novada teritorijā (pieņēmums)	7300 km
Kopējais degvielas patēriņš (aprēķinātais)	16,6 milj. litri
CO ₂ emisijas	34 276 tCO ₂

Galvenie rādītāji par sabiedrības grupām 2022., 2023., 2024.gados

Iedzīvotāju grupa	2022.gads	2023.gads	2024.gads
Līdz darbības vecumam (0-9 gadi ieskaitot)	5 339	5 289	5 184
Darbības vecumā	21 668	21 823	21 565
Virs darbības vecuma	8 187	8 380	8 501
Personas ar invaliditāti (visi vecumi)	5 479	5 576	5 685
0-9 gadi	3581	3562	3479

4.pielikums. Nozīmīgākie dati par mājokļu sektoru par 2024.gadu

Nozīmīgākie dati par mājokļu sektoru Talsu novadā par 2024.gadu

Rādītājs	Talsu pilsēta	Laucienes apvienība	Valdemārpils apvienība	Rojas apvienība	Sabiles un Stendes apvienība	Pārējās apdzīvotās vietas
Kopējais daudzdzīvokļu ēku skaits	250	19	31	28	21	17
Centralizētās siltumapgādes sistēmas operators	SIA Talsu Bio-Enerģija	SIA "Talsu Namsaimnieks"				
Daudzdzīvokļu ēku apkurināmā platība ⁵⁸	15 968	12 743	30 575	24 644	23 040	18 617
Siltumenerģijas patēriņš daudzdzīvokļu ēkās, MWh/gadā	29 489	3 677	4 079	1 552	2 934	1 951
Iedzīvotāju vidējās izmaksas par apkuri, EUR ⁵⁹	2 038 585	327 841	363 683	138 376	261 595	173 951
Elektroenerģijas patēriņš (dati no Sadales tīkls), MWh ⁶⁰	37 179					
Iedzīvotāju vidējās izmaksas par elektrību, EUR	4 999 920					

⁵⁸ Datu trūkums par apkurināmo platību vairākiem objektiem

⁵⁹ [https://www.talsunovads.lv/lv/jaunums/talsos-no-1-oktobra-mainas-sia-talsu-bio-enerģija-siltumenerģijas-tarifs#:~:text=Public%C4%93ts%3A%2001.10.2025.,par%20MWh%20\(bez%20PVN\).](https://www.talsunovads.lv/lv/jaunums/talsos-no-1-oktobra-mainas-sia-talsu-bio-enerģija-siltumenerģijas-tarifs#:~:text=Public%C4%93ts%3A%2001.10.2025.,par%20MWh%20(bez%20PVN).)

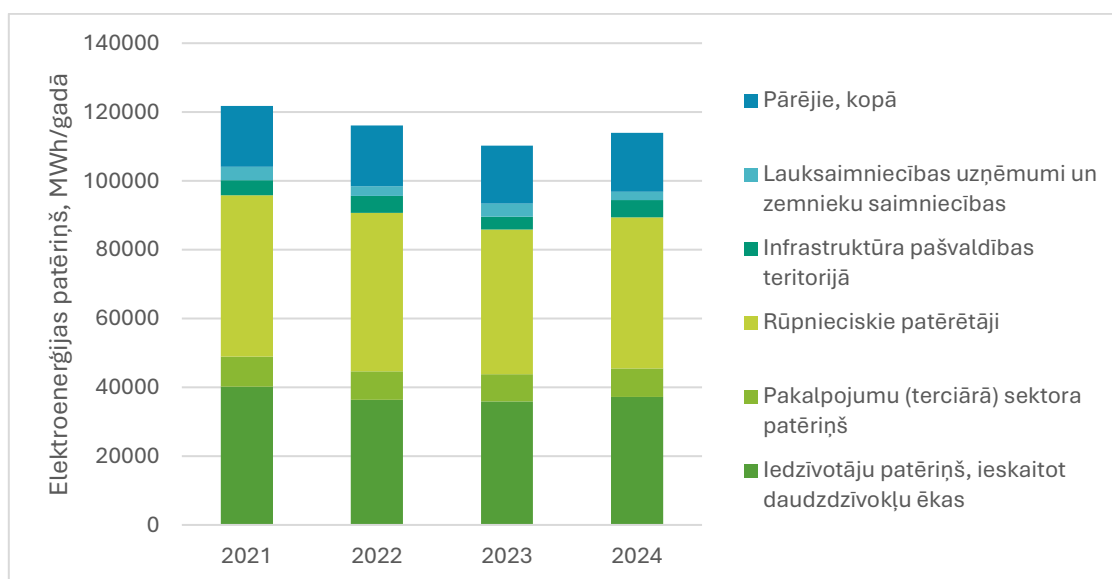
⁶⁰ Informācija par siltumenerģijas patēriņu ir pieejama tikai par ēkām, kas pieslēgtas CSS. Turpretim elektroenerģijas patēriņa dati (avots: Sadales tīkls) raksturo visu Talsu novada dzīvojamo sektoru.

5.pielikums. Nozīmīgākie dati par enerģijas ražošanas sektoru Talsu novadā par 2024.gadu

Galvenie rādītāji par siltumenerģijas ražošanu 2024.gadā

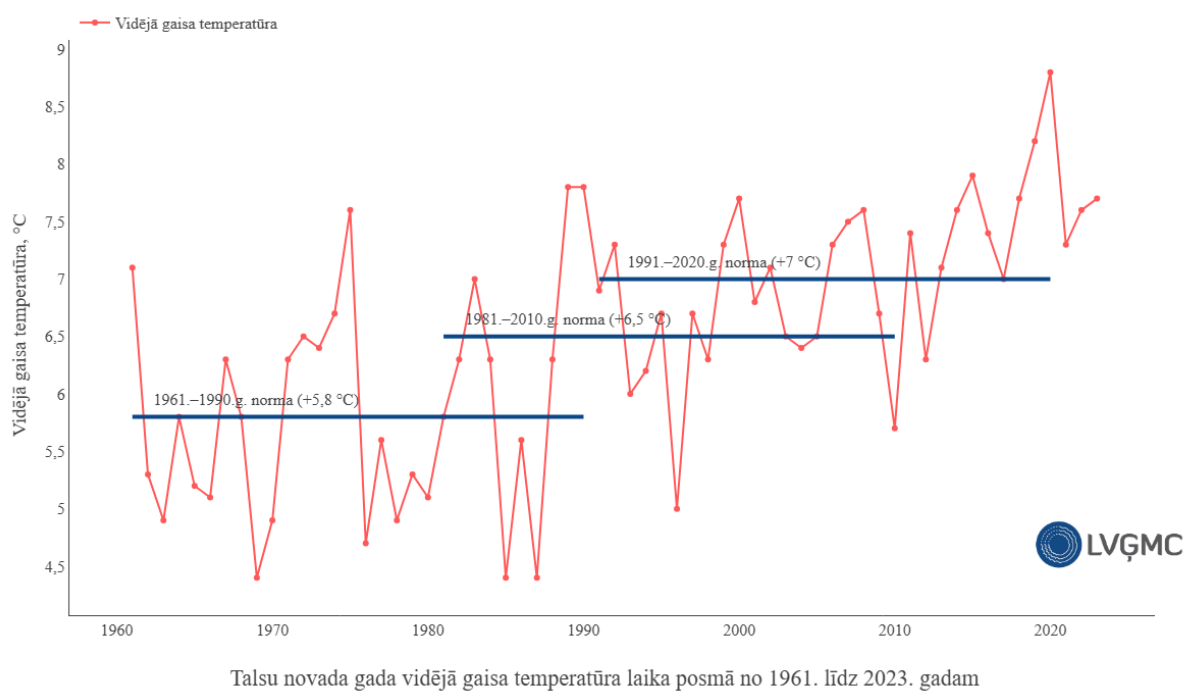
Rādītājs	Talsi	Sabiele un Abavas pagasts	Valdemārpils un Ārlavas pagasts	Stende	Laides pagasts	Laucienas pagasts	Rudes/Rojas pagasts	Vandzenes pagasts	Pastendes-Pagasta apvienība	Jaunpagasta apvienība	Mundigciema apvienība	Zvirgzdes-Saulgrižu apvienība
Katlu māju skaits	2	2	2	2	1	3	2	1	1	1	1	3
Uzstādītā jauda, MW	14,2	2,1	1,3	1,64	0,8	3,3	3,9	0,6	2,1	1,8	1,6	0,62
Izmantotie kurināmie	Š	M, G	M, G	Š, M, G	M	Š, M, G	G, Š	G, M	Š, M	Š, M	G, M	Š, G, M
Saražotā siltumenerģija, MWh	34012	1734	2282	1521	1655	4517	1810	461	3055	1497	453	812
Patērētājiem nodotā siltumenerģija (MWh)	29489	1605	1974	1330	1431	3677	1619	434	2447	1405	387	743
Siltumtīklu garums (km)	16,3	ND	ND	0,4	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND
Siltumenerģijas zudumi	13%	7%	13%	13%	14%	19%	11%	6%	20%	6%	15%	8%
Siltumenerģijas tarifs, EUR/MWh	69,13						89,16					
CO ₂ emisijas, tCO ₂ /gadā							0					

Apzīmējumi: ND – nav datu; Š – šķelda; M – malka; G - granulas

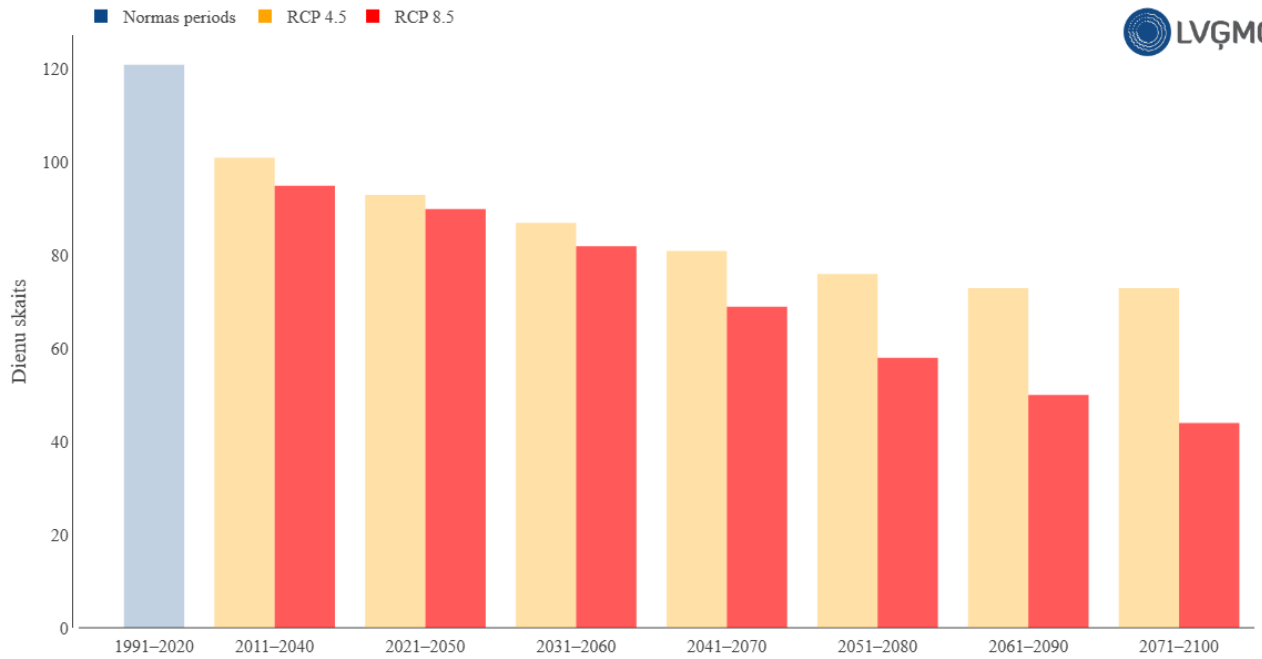

P5.1.attēls. Elektroenerģijas patēriņš Talsu novadā 2024.gadā

6.pielikums. Dati par nozīmīgākajiem rādītājiem pielāgošanās klimata pārmaiņām kontekstā Talsu novadā

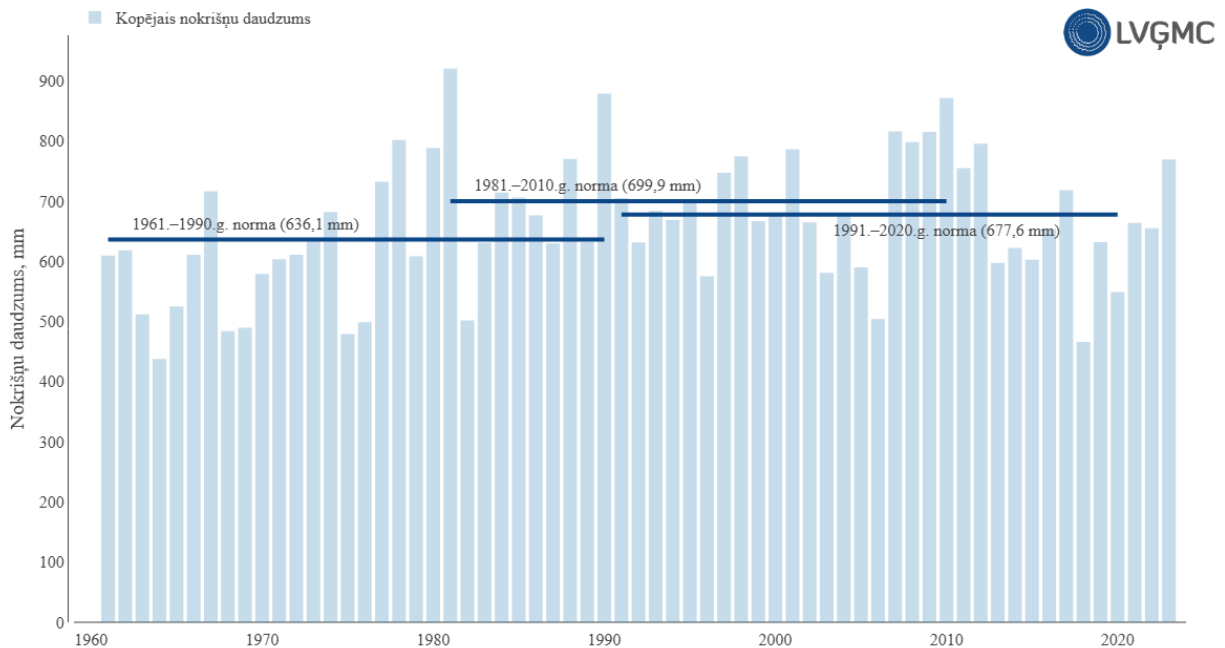

P6.1.attēls. Talsu novada gada vidējā gaisa temperatūra no 1961. līdz 2023.gadam un vidējās gaisa temperatūras norma

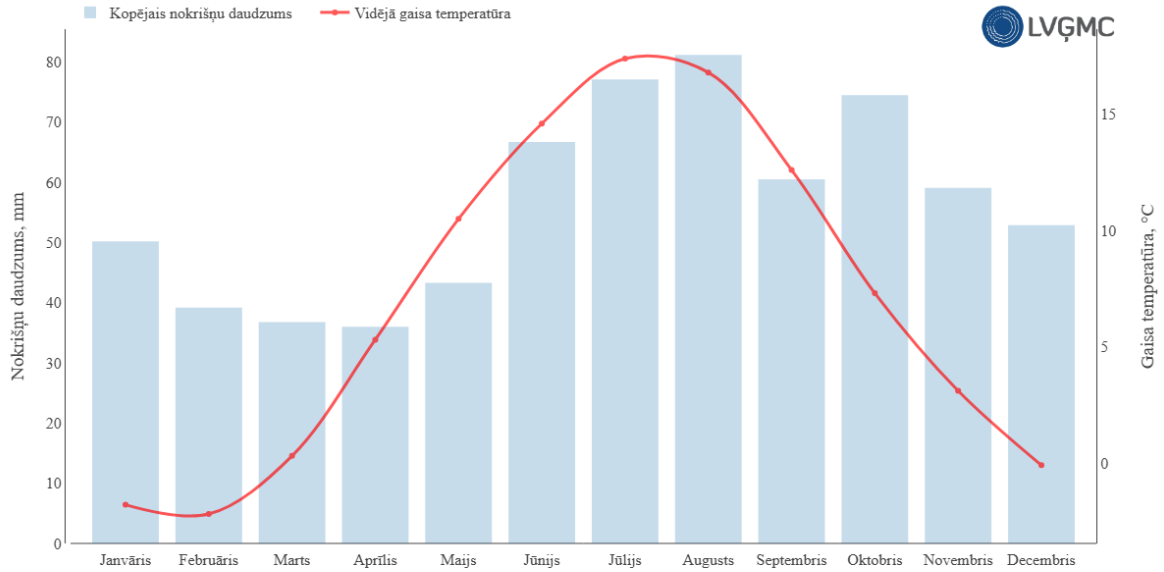
Vidējais sala dienu skaits gadā normas periodam Talsu novada pašvaldībā un nākotnes klimata pārmaiņu scenāriju 30 gadu vidējo vērtību prognozes līdz 2100. gadam

P6.2.attēls. Sala dienu skaits, vēsturiskie dati un prognoze, Talsu novads

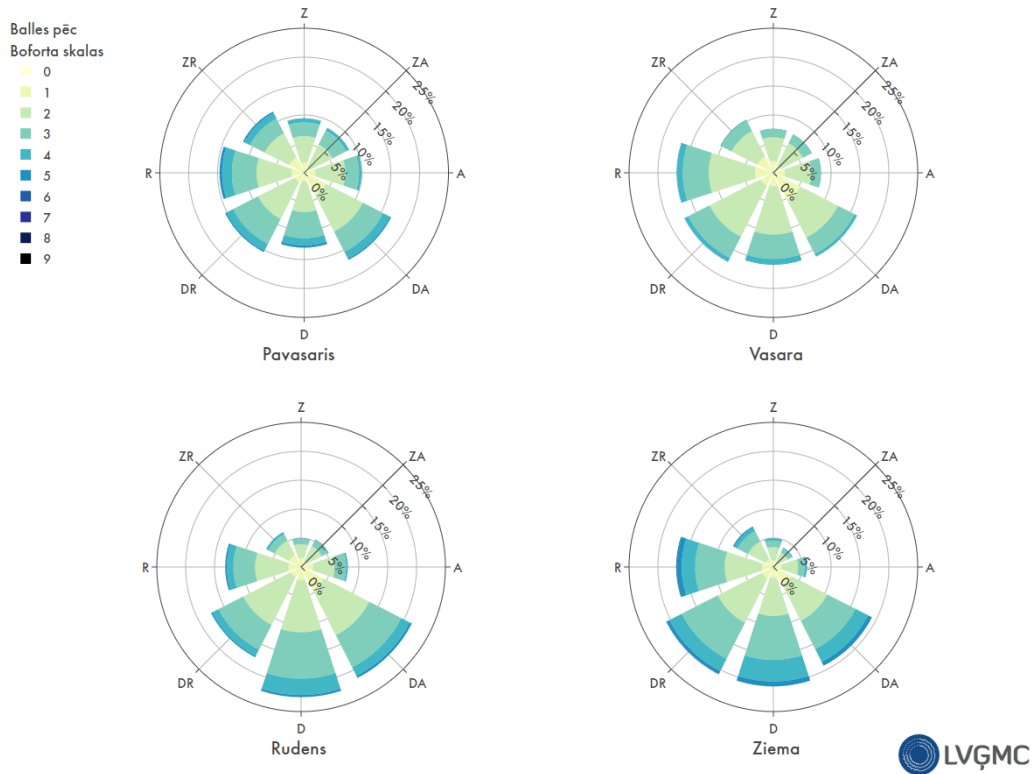
Talsu novada gada kopējais nokrišņu daudzums laika posmā no 1961. līdz 2023. gadam

P6.3.attēls. Vidējā nokrišņu summa, vēsturiskie dati un prognoze, Talsu novads

Talsu novada mēnešu vidējās gaisa temperatūras un nokrišņu daudzuma klimatiskā standarta norma

P6.4.attēls. Talsu novada mēnešu vidējās gaisa temperatūras un nokrišņu daudzuma klimatiskā standarta norma

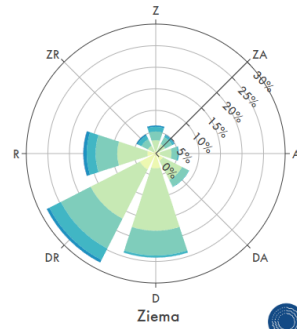
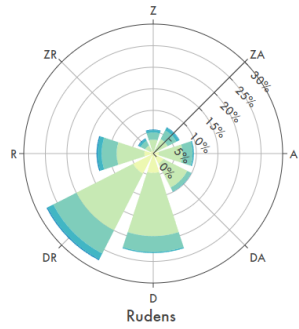
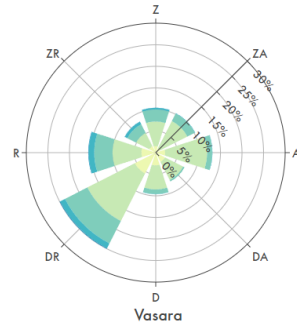
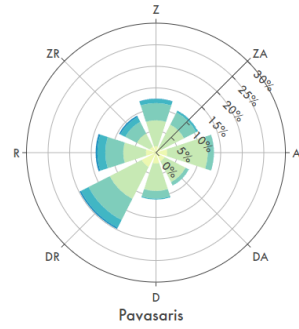

Vēja virzienu atkārtšanās biežums stacijā "Stende" un ātruma sadalījums katram virzienam kalendārajos gadalaikos

P6.5.attēls. Vēja virzienu atkārtšanās biežums stacijā "Stende" un ātruma sadalījums katram virzienam kalendārajos gadalaikos

Balles pēc
Boforta skalas

- 0
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9

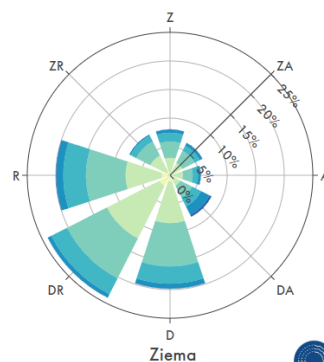
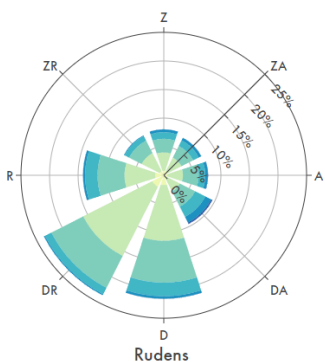
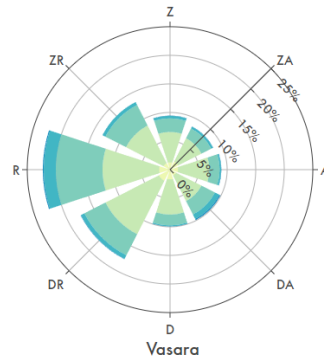
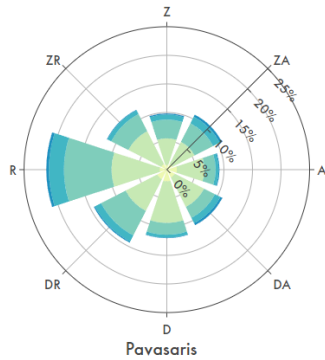

Vēja virzienu atkārtotāšanās biežums stacijā "Mērsrags" un ātruma sadalījums katram virzienam kalendārajos gadalaikos

P6.6.attēls. Vēja virzienu atkārtotāšanās biežums stacijā "Mērsrags" un ātruma sadalījums katram virzienam kalendārajos gadalaikos

Balles pēc
Boforta skalas

- 0
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9

Vēja virzienu atkārtotāšanās biežums stacijā "Kolka" un ātruma sadalījums katram virzienam kalendārajos gadalaikos

P6.7.attēls. Vēja virzienu atkārtotāšanās biežums stacijā "Kolka" un ātruma sadalījums katram virzienam kalendārajos gadalaikos

P6.1.tabula. Klimata apdraudējuma riski Talsu novadā

Klimata apdraudējuma veids	Riska līmenis	Paredzamās izmaiņas intensitāte	Paredzamās izmaiņas regularitātē	Laikposms
Ārkārtīgi augsta temperatūra	Mērens	Palielinājums	Palielinājums	Ilgtermiņa (>15 gadi)
Ārkārtīgi zema temperatūra	Mērens	Samazinājums	Samazinājums	Ilgtermiņa (>15 gadi)
Ekstremāli nokrišņi	Augsts	Palielinājums	Palielinājums	Ilgtermiņa (>15 gadi)
Plūdi	Mērens	Palielinājums	Palielinājums	Vidēja termiņa (5-15 gadi)
Sausums	Mērens	Palielinājums	Palielinājums	Ilgtermiņa (>15 gadi)
Vētras	Mērens	Bez izmaiņām	Bez izmaiņām	Ilgtermiņa (>15 gadi)
Meža ugunsgrēki	Mērens	Palielinājums	Palielinājums	Ilgtermiņa (>15 gadi)

P6.2.tabula. Paredzamā klimata pārmaiņu ietekme uz dažādām nozarēm pašvaldībā

Skartie sektori un nozares	Iespējamība	Paredzamais ietekmes līmenis	Laikposms
Ēkas	Iespējams	Mērens	Vidēja termiņa (5-15 gadi)
Transports	Visticamāk, jā	Augsts	Vidēja termiņa (5-15 gadi)
Enerģētika	Visticamāk, jā	Mērens	Ilgtermiņa (>15 gadi)
Ūdens	Visticamāk, jā	Augsts	Vidēja termiņa (5-15 gadi)
Notekūdeņi	Iespējams	Augsts	Vidēja termiņa (5-15 gadi)
Zemes izmantošanas plānošana	Visticamāk, jā	Augsts	Vidēja termiņa (5-15 gadi)
Lauksaimniecība un mežsaimniecība	Visticamāk, jā	Mērens	Vidēja termiņa (5-15 gadi)
Vide un bioloģiskā daudzveidība	Visticamāk, jā	Augsts	Ilgtermiņa (>15 gadi)
Veselība	Visticamāk, jā	Mērens	Ilgtermiņa (>15 gadi)
Civilā aizsardzība un ārkārtas situācijas	Visticamāk, jā	Augsts	Vidēja termiņa (5-15 gadi)
Tūrisms	Iespējams	Mērens	Vidēja termiņa (5-15 gadi)

7.pielikums. Pasākumu plāns

	Pasākuma nosaukums	Enerģijas ietaupījums, MWh/gadā	AER, MWh/gadā	CO ₂ emisiju samazinājums, tCO ₂ /gadā	Ietaupījums, EUR/gadā	Investīcijas, EUR	Ieviešanas termiņi
Pašvaldības infrastruktūra							
3.3.1.	Energoefektivitātes uzraudzība un uzlabošana	420		0	40 000	25 000	2026-2030
3.3.2.	Ēku apsaimniekošana un pakāpeniska atjaunošana	340		0		30 000	2026-2030
3.3.3.	Ielu apgaismojuma uzlabošana	300		33	48 000	500 000	2026-2030
3.3.4.	Pašvaldības autoparka optimizācija	150		16		300 000	2026-2030
Mājokļi							
4.3.1.	Daudzīvokļu ēku energoefektivitātes paaugstināšanas programma (renovācijas veicināšana)	600	-	0	45 000	15 000 000	2026-2030
4.3.2.	Daudzīvokļu ēku tehniskā stāvokļa un energoefektivitātes datu uzlabošana	200	-	0	15 000	40 000	2026-2030
4.3.3.	Atbalsts ēku iekšējo sistēmu modernizācijai (siltummezgli, balansēšana, termostati)	300	-	0	25 000	100 000	2026-2030
4.3.4.	Energoefektīvas rīcības un paradumu veicināšana iedzīvotāju vidū	150	-	0	10 000	30 000	2026-2030
Mobilitāte							
5.3.1.	Sabiedriskā transporta pieejamības un kvalitātes uzlabošana	-	-	-	-	200 000	2026-2030
5.3.2.	Drošas un pieejamas pārvietošanās infrastruktūras attīstība	270	-	70	45 000	500 000	2026-2030
5.3.3.	Mikromobilitātes un veloinfrastruktūras attīstība	202	-	53	35 000	250 000	2026-2030
5.3.4.	Mobilitātes informācijas un digitalizācijas uzlabošana	135	-	35	23 000	150 000	2026-2030
5.3.5.	Sabiedrības izglītošana un drošas pārvietošanās veicināšana	6 555	-	1 714	1 110 000	100 000	2026-2030
Enerģijas ražošana							
6.3.1.	Siltumapgādes attīstības plāna izstrāde un optimizācija					50 000	2027-2028
6.3.2.	Siltuma zudumu samazināšana un racionāla energoresursu izmantošana	363	-	0	35 000	500 000	2027-2030
6.3.3.	Elektroenerģijas ražošanas veicināšana no atjaunojamiem energoresursiem	-	11 184	1 219	-	1 500 000	2026-2030
Pielāgošanās klimata pārmaiņām							
7.3.1.	Piekrastes zonu aizsardzība un monitorings	-	-	-	-	400 000	2026-2030
7.3.2.	Plūdu, nokrišņu un lietusūdens risku	-	-	-	-	600 000	2026-2030

Pasākuma nosaukums	Enerģijas ietaupījums, MWh/gadā	AER, MWh/gadā	CO ₂ emisiju samazinājums, tCO ₂ /gadā	Ietaupījums, EUR/gadā	Investīcijas, EUR	Ieviešanas termiņi
mazināšana apdzīvotās vietās						
7.3.3. Klimatnoturīga pilsētvide un rekreācija	-	-	-	-	500 000	2026-2030
7.3.4. Iedzīvotāju veselības aizsardzība un sabiedrības informēšana	-	-	-	-	60 000	2026-2030
7.3.5. Pārvaldība, plānošana un integrēta klimata pielāgošanās	-	-	-	-	80 000	2026-2030

8.pielikums. Emisiju aprēķins

Aprēķina metodika

Bāzes emisiju uzskaitē ir kvantitatīvs rādītājs, ar kuru nosaka to CO₂ emisiju daudzumu, ko bāzes gada laikā izraisījis enerģijas patēriņš Talsu novadā. Rādītājs ļauj identificēt galvenos CO₂ emisiju avotus un to samazināšanas iespējas. SEG emisiju noteikšanai ir izmantota Pilsētu mēra pakta izstrādātā metodika no vadlīnijām „Kā izstrādāt ilgtspējīgas enerģētikas rīcības plānu”⁶¹.

Emisiju mērvienība ir tonnas CO₂ emisiju, un ir aprēķinātas, balstoties uz apkopotajiem enerģijas patēriņa datiem. Siltumenerģijas gadījumā emisijas ir noteiktas, izmantojot datus par patērēto kurināmā daudzumu siltumenerģijas ražošanai.

Emisiju aprēķināšanai no patērētā kurināmā apjoma (siltumapgādes un transporta sektoriem) ir izmantots vienādojums:

$$CO_2 = B * Q_d^z * EF, tCO_2 \quad (1)$$

- CO_2 – radītais CO₂ emisiju daudzums, tCO₂
- B – patērētais kurināmā daudzums, 1000 m³ (vai t)
- Q_d^z – kurināmā zemākais sadegšanas siltums, MWh/1000 m³ (vai MWh/t)
- EF – kurināmā / elektroenerģijas emisijas faktors, tCO₂/MWh.

Emisijas no patērētās elektroenerģijas aprēķina pēc šāda vienādojuma:

$$CO_2 = E_{pat} * EF, tCO_2 \quad (2)$$

- E_{pat} – patērētais elektroenerģijas daudzums, MWh.

Zemāk sniegta informācija par izmantotajiem datiem un emisiju faktoriem katram sektoram.

Izejas dati emisijas aprēķinam

CO₂ emisijas Talsu novadā ir aprēķinātas trīs sektoriem:

- siltumapgādei;
- elektroapgādei;
- transporta sektoram.

Siltumapgāde

Siltumapgādes sektora CO₂ emisijas ir aprēķinātas, izmantojot vienādojumu (1). Gada siltumenerģijas patēriņa dati iegūti no siltumapgādes uzņēmumiem par visām ēkām, kas pieslēgtas Talsu novada centralizētās un lokālās siltumapgādes sistēmām. No Talsu novada pašvaldības iegūti arī ikmēneša siltumenerģijas patēriņa dati visās pašvaldības ēkās. CO₂ emisiju aprēķinā izmantoti IPCC standarta CO₂ emisiju faktori kurināmajam.

Elektroapgāde

Ikgadējie dati par patērēto elektroenerģiju mājokļu, pakalpojumu, lauksaimniecības un rūpniecības sektorā, kā arī par ielu apgaismojumu iegūti no AS “Sadales tīkls”. No pašvaldības tika iegūti ikmēneša elektroenerģijas patēriņa dati par pašvaldības ēkām un ielu apgaismojumu.

⁶¹ https://www.pilsetumerupakts.eu/index.php?option=com_attachments&task=download&id=227

Emisijas no patērētās elektroenerģijas ir aprēķinātas, izmantojot vienādojumu (2). Emisijas faktoru vērtības dotas P8.1.tabulā.

Transporta sektors

Dati transporta sektora emisiju aprēķinam ņemti no CSDD datu bāzes, bet dati par pašvaldības autoparku no Talsu novada pašvaldības. Aprēķinā iekļauti privātā sektora transportlīdzekļi, kuri ir reģistrēti Talsu novadā un ir izgājuši tehnisko apskati. Emisijas no patērētā degvielas apjoma ir aprēķinātas, izmantojot vienādojumu (1). Emisijas faktoru vērtības dotas P8.1.tabulā.

Emisijas faktori

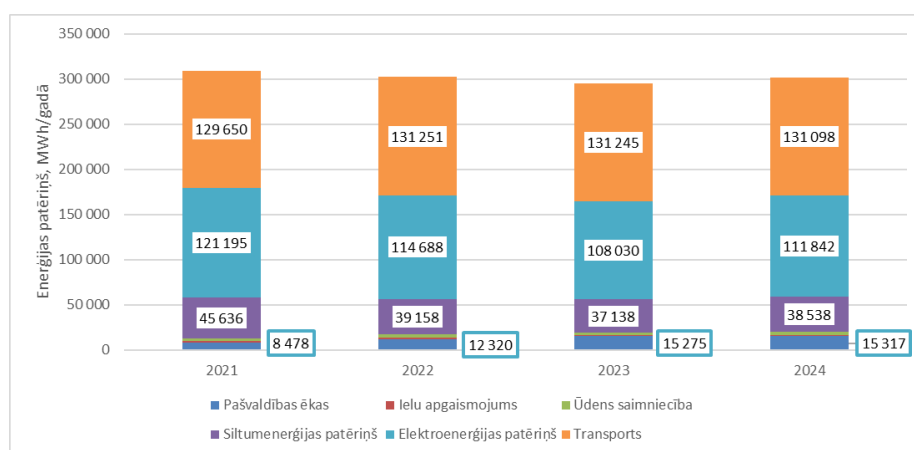
Emisijas faktori ir koeficienti, ar ko emisijas izsaka skaitliskā izteiksmē uz darbības vienību. Dažādās emisiju uzskaitēs ir jāizmanto viena un tā pati emisijas faktoru pieeja. Plāna aprēķinos ir izmantoti IPCC apstiprinātie emisijas faktori (skat. P1.1.tabulu zemāk). Šie ir emisijas faktori degvielas sadegšanai, pamatojoties uz katras degvielas oglekļa sastāvu. Otra iespēja ir izmantot aprites cikla izvērtējumu, kas nosaka emisijas faktorus katra enerģijas nesēja kopējam aprites ciklam, t.i., ietverot ne tikai SEG emisijas, kas rodas degvielas sadegšanas rezultātā, bet arī visas energoapgādes ķēdes — ieguves, transporta un apstrādes — emisijas.

P8.1.tabula: Emisijas faktoru vērtības Talsu novadā (tCO₂/MWh)

Biomasa	Elektroenerģija	Fosilie kurināmie	
		Dīzeļdegviela	Benzīns
0	0,109	0,267	0,249

Enerģijas patēriņš Talsu novadā

2021.gada 1. jūlijā, īstenojot Administratīvi teritoriālo reformu, Talsu novads tika būtiski paplašināts, apvienojot četras līdzšinējās pašvaldības: Talsu novadu, Dundagas novadu, Mērsraga novadu un Rojas novadu. Nevienai no pašvaldībām nebija iepriekš izstrādāti enerģētikas plāni, kā rezultātā vēsturiskie dati ir pieejami no 2021.gada.

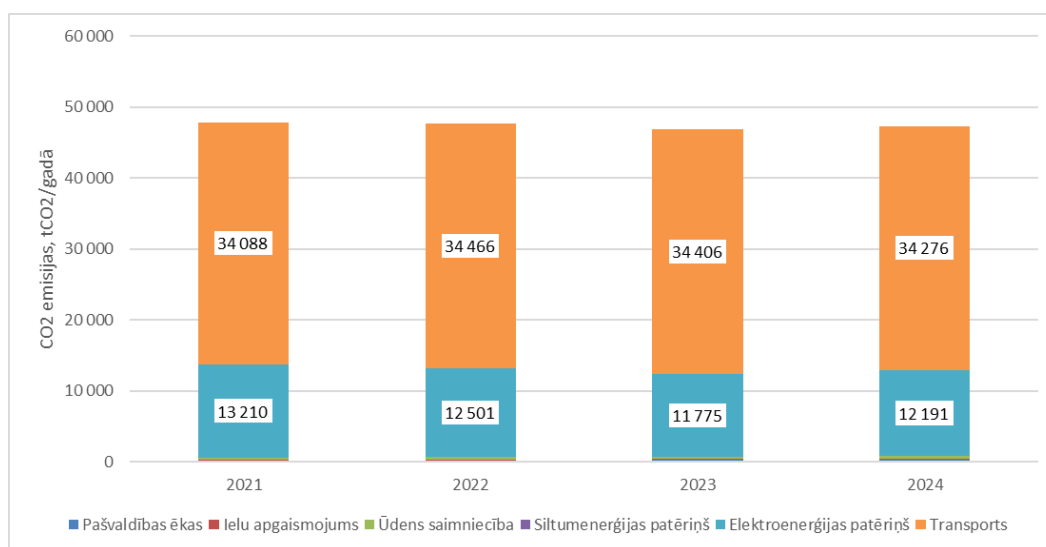
P8.1.attēls: Talsu novada enerģijas patēriņš 2021. - 2024.gadā

Talsu novada kopējais enerģijas patēriņš 2024.gadā bija 301,82 GWh, no kā lielāko īpatsvaru sastādīja privātais transports (43%), elektroenerģijas patēriņš (37%) un siltumenerģijas patēriņš (centralizētās un individuālās siltumapgādes sistēmas pašvaldības ēkās) (18%).

Emitētais CO₂ emisiju apjoms Talsu novadā

Novada emitētais CO₂ emisiju apjoms ir tieši saistīts ar enerģijas un degvielas patēriņu. Patērējot fosilos kurināmos (dabas gāze, benzīns, dīzeļdegviela u.c.), sadegšanas procesa rezultātā tiek emitētas CO₂ emisijas. Ņemot vērā enerģijas patēriņu Talsu novadā (skat. P8.1. attēlu), CO₂ emisiju apjoms 2024.gadā bija 47 245 tCO₂, kas ir 1,21 tCO₂ uz vienu iedzīvotāju⁶². 2021.gads Talsu novada ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plānā ir pieņemts kā bāzes gads, pret kuru aprēķināts CO₂ emisiju samazinājuma mērķis.

2024.gadā lielāko īpatsvaru (skat. P8.2.attēlu) sastādīja transports (73%) un elektroenerģijas patēriņš (26%). CO₂ emisijas no siltumenerģijas ražošanas ir 0, jo tiek izmantoti atjaunojamie energoresursi, kuriem tiek pieņemtas 0 CO₂ emisijas. Talsu novada ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plānā izvirzītais CO₂ samazinājuma mērķis līdz 2030.gadam ir 7%. Tas tiks panākts, nodrošinot elektroenerģijas ražošanu no atjaunojamiem energoresursiem, kā arī pārējiem plānā iekļautajiem 22 pasākumiem.

P8.2.attēls: Talsu novada emitēto CO₂ emisiju apjoms un iedalījums 2021.-2024.gadā

Ņemot vērā izvirzīto CO₂ emisiju samazinājuma mērķi - 7% līdz 2030.gadam (kopējais nepieciešamais samazinājums 2030. gadā ir 3140 tCO₂), zemāk apkopotas provizoriskās CO₂ emisiju samazinājuma sasniedzamās vērtības pa gadiem:

Gads	CO ₂ emisiju samazinājums, tCO ₂ /gadā
2026	0
2027	314
2028	628
2029	942
2030	1256
KOPĀ līdz 2030.gadam	3140

⁶² Iedzīvotāju skaits Talsu novadā 2024.gadā bija 38934

9.pielikums. Uzraudzības rezultatīvie rādītāji

Rezultatīvātes rādītājs	Mērvienība	Bāzes gada vērtība	Tendence /rezultāts	Atbildīgais/-ie
EPS sertifikāts	sertifikāts	Nav sertificēta	leviests, sertificēts	Darba grupa
Kopējais finansējuma apjoms pasākumiem	EUR	150 000	↑	Finanšu un grāmatvedības departaments
Ieguldītais pašvaldības finansējums	EUR	50 000	↑	Finanšu un grāmatvedības departaments
Līdzfinansējuma apjoms	EUR	100 000	↑	Finanšu un grāmatvedības departaments
PAŠVALDĪBAS ĒKAS				
Atjaunoto pašvaldības ēku skaits	skaits	17	↑	Enerģopārvaldības vadītājs
Īpatnējais vidējais siltumenerģijas patēriņš ēkās	kWh/m ² gadā	126	↓	Enerģopārvaldības vadītājs
Īpatnējais elektroenerģijas patēriņš ēkās	kWh/m ² gadā	20	↓	Enerģopārvaldības vadītājs
IELU APGAISMOJUMS				
Inventarizācija (gaismekļu skaits)	skaits	5122	↑	Enerģopārvaldības vadītājs
Apgaismojuma posmu skaits	gab.	110	↑	Enerģopārvaldības vadītājs
Nomainīto gaismekļu skaits un veids	gab. un veids	1031 LED	↑	Enerģopārvaldības vadītājs
Īpatnējais patēriņš uz gaismekli	kWh/gaismekli	1152	↓	Enerģopārvaldības vadītājs
ZAĻAIS PUBLISKAIS IEPIRKUMS				
Zaļo iepirkumu īpatsvars no visiem pašvaldības iepirkumiem %	%	50	↑	Iepirkumu speciālists
Enerģoefektivitātes garantija iepirkumos	iepirkumu skaits	0	↑	Iepirkumu speciālists
ENERĢIJAS RAŽOŠANAS SEKTORS				
Uzstādītā (AER un fosilā) siltumenerģijas jauda CSS	MW	34	↓	Enerģopārvaldības vadītājs
Saražotais siltumenerģijas daudzums CSS	MWh	59858	↓	Enerģopārvaldības vadītājs
Pieslēgto patērētāju skaits un to patēriņš CSS	Skaits; MWh	366; 51847	↑	EPS darba grupa
Siltumenerģijas zudumi siltumtīklos	%	13	↓	Enerģopārvaldības vadītājs
No AER saražotā siltumenerģija CSS	MWh; %	59858; 100%	↑	Enerģopārvaldības vadītājs
AER uzstādītā elektroenerģijas ražošanas jauda novadā	MW	0	↑	Enerģopārvaldības vadītājs

Rezultatīvātes rādītājs	Mērvienība	Bāzes gada vērtība	Tendence /rezultāts	Atbildīgais/-ie
No AER saražotā elektroenerģija	MWh	0	↑	Enerģopārvaldības vadītājs
MĀJOKĻI				
Daudzdzīvokļu ēku skaits un īpatnējais siltumenerģijas patēriņš tajās	Gab. un kWh/m ²	366; 185	↓	Enerģopārvaldības vadītājs
Pašvaldības sniegtais atbalsts ēku iedzīvotājiem ēku atjaunošanai	mājsaimniecību skaits un EUR	0	↑	Enerģopārvaldības vadītājs
Atjaunoto daudzdzīvokļu ēku skaits	gab.	5	↑	Enerģopārvaldības vadītājs
PRIVĀTAIS TRANSPORTS				
Veloceļu garums	km	5	↑	EPS darba grupa
Velo novietņu skaits	gab.	0	↑	EPS darba grupa
Mobilitātes punktu skaits	gab.	0	↑	EPS darba grupa
Elektroauto uzlādes punktu skaits novadā	gab.	0	↑	EPS darba grupa
Elektroauto skaits	gab.	0	↑	EPS darba grupa
SABIEDRĪBAS INFORMĒŠANA				
Rīkoto informatīvo pasākumu skaits	gab.	0	3	EPS darba grupa
Dalībnieku skaits, kas apmeklējuši informatīvos pasākumus	gab.	0	90	EPS darba grupa
Sagatavoto informatīvo materiālu skaits	gab.	0	5	EPS darba grupa
VISPĀRĪGI				
Kopējais enerģijas patēriņš	MWh	309397	↓	Enerģopārvaldības vadītājs
Īpatnējais enerģijas patēriņš	MWh/iedzīvotājs	8,01	↓	Enerģopārvaldības vadītājs
Kopējais CO ₂ emisiju apjoms	tCO ₂	47844	↓	Enerģopārvaldības vadītājs
Īpatnējais emisiju apjoms	tCO ₂ /iedzīvotājs	1,24	↓	Enerģopārvaldības vadītājs
PIELĀGOŠANĀS KLIMATA PĀRMAIŅĀM				
Ir ieviesta uzskaites sistēma klimata radīto seku uzskaitēi	uzskaites sistēma	Nav ieviesta	leviests	Nekustamo īpašumu un vides aizsardzības departaments
Vidējie ikgadējie pašvaldības zaudējumi klimata notikumu rezultātā	EUR	Nav datu	↓	Nekustamo īpašumu un vides aizsardzības departaments